

My Own Space?

Multimodal Selvpresentasjon i Nettsamfunnet MySpace

Maria Kvellestad Isaksen

Masteroppgave i Pedagogikk

Allmenn Studieretning

UNIVERSITETET I OSLO

Februar 2008

SAMMENDRAG

TITTEL:	
My Own Space? Multimodal Selvpresentasjon i Nettsamfunnet MySpace	
AV:	
Maria Kvellestad Isaksen	
EKSAMEN:	SEMESTER:
Masteroppgave i pedagogikk, allmenn studieretning	Høst 2007
STIKKORD:	
Nettsamfunn	
Selvpresentasjon	
Multimodalt perspektiv	
Multimodal literacy	

Problemstilling:

Denne oppgaven handler om selvpresentasjon på internett. Oppgaven tar utgangspunkt i nettsamfunnet MySpace. Selvpresentasjon får andre rammer på MySpace enn når man møter mennesker ansikt til ansikt. Deltakernes profiler på MySpace er satt sammen av en kombinasjon av uttrykksformer, eller modaliteter. Selvpresentasjon på MySpace formidles altså gjennom en sammensatt tekst. Oppgavens hovedproblemstilling er derfor:

På hvilken måte formidles selvpresentasjon på MySpace gjennom en kombinasjon av ulike uttrykksformer?

Oppgavens underproblemstilling er knyttet til multimodal literacy. Det er interessant å koble selvpresentasjon på MySpace til literacy fordi man på MySpace presenterer seg gjennom en digital, multimodal tekst publisert på internett. Å forme en profil handler om å velge hva man ønsker å si og hvordan man ønsker å si det. I tillegg handler det om det tekniske håndverket - det konkrete arbeidet man utfører for å skape teksten. Denne kompetansen kan kalles multimodal literacy. Underproblemstillingen har derfor fått følgende formulering:

På hvilken måte kan multimodal selvpresentasjon på MySpace knyttes til multimodal literacy?

Oppgavens teoretiske ståsted er en kombinasjon av selvpresentasjonsperspektiver, multimodale perspektiver og perspektiver på multimodal literacy.

Metode:

Oppgaven bygger på en kvalitativ metodetilnærming. Dataene er innhentet ved hjelp av en kombinasjon av kvalitative intervju og tekstanalyse.

Resultat/ hovedkonklusjoner:

I oppgaven gis en detaljert analyse av informantenes profiler. Informantenes selvpresentasjon på MySpace formidles i hovedsak gjennom bilder, farger og skreven tekst. De ulike uttrykksformene har forskjellige funksjoner på profilene. Valg av uttrykksformer og innhold på profilene gjøres på grunnlag av ulike intensjoner ønsker for kommunikasjonen i nettsamfunnet.

Informantene tilpasser profilene til de ønskene de har for kommunikasjonen. Samtidig viser de variasjon både når det gjelder forståelse av de enkelte uttrykksformene og kombinasjonen av disse. I tillegg er det variasjon mellom informantene med tanke på det tekniske arbeidet med å lage profilene. Multimodal literacy har derfor vist seg å være et relevant begrep for å forstå selvpresentasjon på MySpace.

Forord

Dette har vært en veldig spennende tid. Aldri før har det vært så utfordrende å studere. Men det har heller aldri vært så lærerikt og gøy.

Denne masteroppgaven hadde ikke blitt til hadde det ikke vært for gode informanter. Tusen takk til de 5 imøtekommende russejentene som tok seg tid til å møte meg midt i eksamensforberedelsene.

Gode kaffepauser er viktig. Takk til Heidi, Kristin, Randi, Marit og Ingrid. En spesiell takk til Kristin som leste korrektur.

En stor takk går også til foreldrene og søstrene mine for helt nødvendig oppmuntring.

Til slutt en kjempestor takk til Øystein Gilje for tålmodig veiledning og engasjement.

Blindern, februar 2008

Maria Kvellestad Isaksen

Innhold

1. INNLEDNING	13
1.1 PROBLEMSTILLING	15
1.2 TEORI- OG METODEVALG	16
1.3 TIDLIGERE FORSKNING.....	17
1.4 GANGEN I OPPGAVEN	18
2. TEORI.....	19
2.1 SELVPRESENTASJON.....	20
2.1.1 <i>Selvpresentasjon i nettsamfunn – et historisk perspektiv.....</i>	<i>21</i>
2.1.2 <i>Selvpresentasjon gjennom skrift og bilde.....</i>	<i>24</i>
2.2 MULTIMODALT PERSPEKTIV	27
2.2.1 <i>Representasjon og interaksjon.....</i>	<i>29</i>
2.2.2 <i>Multimodalt samspill</i>	<i>30</i>
2.2.3 <i>Å kombinere egne og andres produkter i en profil</i>	<i>32</i>
2.2.4 <i>Å skape fra en mal</i>	<i>34</i>
2.3 MULTIMODAL LITERACY	37
2.3.1 <i>Design og produksjon</i>	<i>39</i>
2.4 OPPSUMMERING	41
3. METODISK TILNÆRMING	43
3.1 UTVALG AV INFORMANTER OG PROFILER	43
3.2 GJENNOMFØRING AV INTERVJUER.....	45
3.2.1 <i>Transkribering</i>	<i>49</i>
3.2.2 <i>Operasjonalisering</i>	<i>50</i>

3.3	TEKSTANALYSE.....	51
3.4	MIN POSISJON.....	52
3.4.1	<i>Etiske vurderinger.....</i>	54
3.5	ANALYSETILNÆRMING.....	55
	PRESENTASJON OG ANALYSE AV FUNN.....	59
4.	PRODUKSJON, KOMMUNIKASJON OG SOSIALE RELASJONER PÅ MYSPACE	61
4.1	Å LAGE EN PROFIL.....	61
4.1.1	<i>Betydningen av preskript.....</i>	64
4.2	KOMMUNIKASJON OG RELASJONER.....	67
4.2.1	<i>Kommunikasjon på MySpace.....</i>	68
4.2.2	<i>Relasjoner på MySpace.....</i>	70
4.3	OPPSUMMERING.....	75
5.	SELVPRESENTASJON I PROFILBILDE, FARGE OG SKREVEN TEKST.....	77
5.1	BILDET SOM MODALITET: REPRESENTASJON OG INTERAKSJON.....	77
5.1.1	<i>Å fange leserens nysgjerrighet gjennom profilbildet.....</i>	78
5.1.2	<i>Å regulere hvem som er publikum gjennom profilbildet.....</i>	80
5.1.3	<i>Å uttrykke personlighet gjennom profilbildet.....</i>	82
5.2	FARGE SOM MODALITET: MODALT MENINGSPOTENSIAL.....	85
5.2.1	<i>Farge som uttrykk for personlighet.....</i>	86
5.3	KOMBINASJON AV MODALITETER: MULTIMODALT SAMSPILL OG FUNKSJONELL TYNGDE.....	91
5.3.1	<i>Selvpresentasjon i profilbilde, farge og skreven tekst.....</i>	91
5.4	OPPSUMMERING.....	97
6.	MULTIMODAL LITERACY.....	101

6.1	Å SKRIVE SIN SELVPRESENTASJON PÅ INTERNETT	101
6.2	SELVPRESENTASJON SOM RESULTAT AV DESIGN OG PRODUKSJON.....	102
6.2.1	<i>Design</i>	103
6.2.2	<i>Produksjon</i>	104
6.3	MULTIMODAL LITERACY: DESIGN OG PRODUKSJON	106
6.4	OPPSUMMERING	108
7.	AVSLUTNING.....	109
7.1	NYE ARENAER FOR MULTIMODAL SELVPRESENTASJON OG MULTIMODAL LITERACY.....	112
7.2	SELVPRESENTASJON OG MULTIMODAL LITERACY	114
KILDELISTE.....		115
VEDLEGG 1: INFORMASJONSBREV		123
VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE:		125

1. Innledning

En profil i et nettsamfunn kan beskrives som en slags hjemmeside der deltakeren presenterer seg selv. Gjennom en profil sier man noe om seg selv; en profil er en selvpresentasjon på internett. Selvpresentasjon får andre rammer på internett enn selvpresentasjon der man fysisk sett er på samme sted som den man kommuniserer med. I ansikt til ansiktskommunikasjon presenterer man seg selv blant annet gjennom det man sier, i tillegg til klær, fakter, ansiktsuttrykk og tonefall. I nettsamfunn formidles selvpresentasjonen gjennom en profil. I denne oppgaven ønsker jeg å se på hvordan selvpresentasjon skjer på internett, nærmere bestemt gjennom nettsamfunnet MySpace.

En profil i et nettsamfunn er en tekst publisert på internett. MySpaceprofilene formes gjennom en kombinasjon av fargevalg, skreven tekst, bilder, musikk og noen ganger også videoklipp. Dette er forskjellige uttrykksformer; de har ulik måte å formidle noe på. Et filmklipp formidler en historie på en annen måte enn en samling stillbilder. Å se et bilde gir en annen opplevelse enn det å få motivet i bildet beskrevet med ord. Musikk kan for eksempel være en stemningskaper. Fargevalg kan også være med på å sette en stemning, men da på en annen måte.

Modalitet er et annet ord for uttrykksform. Multimodalitet vil si at en tekst er sammensatt av en kombinasjon av uttrykksformer. MySpaceprofilene er multimodale; på MySpace presenterer deltakerne seg selv gjennom en kombinasjon av ulike typer uttrykk. Derfor kan man si at en profil er en *multimodal selvpresentasjon*. Å presentere seg selv i nettsamfunnet MySpace innebærer med andre ord å utforme en multimodal tekst. I denne oppgaven ønsker jeg å se på hvordan selvpresentasjon på MySpace formidles i tekst som er satt sammen av ulike uttrykksformer. I tillegg ønsker jeg å se denne tekstproduksjonen i lys av begrepet multimodal literacy, og dermed knytte det å utforme en profil til kompetanse når det gjelder å forme en slik tekst.

Det er interessant å se på selvpresentasjon i en internettkontekst. Når man kommuniserer med andre via internett blir kommunikasjonen formidlet gjennom en datamaskin. Dette kalles derfor gjerne datamediert kommunikasjon. Datamediert kommunikasjon har noen

andre kvaliteter enn ansikt til ansiktskommunikasjon. Blant de mest karakteristiske kvalitetene ved datamediert kommunikasjon er utvidelsen i tid og rom. På internett kan man kommunisere over store avstander. I tillegg trenger ikke avsender og mottaker å delta i kommunikasjonen på samme tid. Økte lagringsmuligheter er også en kvalitet ved datamediert kommunikasjon. Vanligvis er samtalene man har flyktige, men på internett er det ofte ikke mulig å vite hva som lagres og hvem som kan finne det. Et siste aspekt er den begrensede informasjonen man får om deltakerne i kommunikasjonen. På nettet kan det være vanskelig å vurdere reaksjonene til de man snakker med. I tillegg kan det være vanskelig å avgjøre hvem som er ens publikum.

MySpace er en del av en større tendens på internett; stadig flere privatpersoner publiserer tekster på nettet. Det har etter hvert blitt etablert mange nettstedet som legger til rette for en slik publisering. Disse kan kalles personlige medier. Magsinet Time kårer hvert år det de mener er årets mest betydningsfulle person. I 2006 ble ingen enkeltpersoner trukket frem. Årets person i 2006 var, i følge Time, alle enkeltpersonene som hadde bidratt med tekster på internett. Tittelen på den siste utgaven av magasinet dette året var: *Person Of The Year: YOU* (Time 25.12.06). "You" er i denne sammenhengen alle de som er med på å legge ut noe på nettet, det være seg videosnutter, bilder, blogger, hjemmesider eller andre ting. Personlige medier er altså internettinnhold som er produsert av vanlige internettbrukere, ikke av tradisjonelle medieprodusenter og -selskaper. MySpace ¹ var ett av nettstedene som ble trukket frem for å illustrere utviklingen av personlige medier.

¹ MySpace ble lansert i 2003. I utgangspunktet var nettsiden en møteplass for musikkinteresserte i Los Angeles, men det viste seg raskt at siden hadde et stort nedslagsfelt. En periode var Myspace verdens største møteplass på nett; nærmere 100 millioner medlemmer har skapt sin egen hjemmeside gjennom Myspace. Interessen for MySpace har vært enorm, noe mediagiganten Rupert Murdochs kjøp av nettsiden illustrerer. Murdoch kjøpte Myspace i 2005 for 580 millioner dollar, og forklarer den kommersielle interessen for siden på denne måten; "The days of top-down, force-fed, one-size-fits-all media are over. Now it's the people who are taking control" (Spencer 2006). Det Murdoch referer til når han sier at "folket tar kontroll" er demokratiseringen av nettpublisering som har ekspandert gjennom blant annet nettsamfunn.

1.1 Problemstilling

Opgaven min kan sies å ha to spor der det ene sporet er tillagt betydelig større vekt enn det andre. Hovedsporet er knyttet til bruken av uttrykksformer i selvpresentasjonen på MySpace. Her handler det om hva informantene forteller om seg selv og hvordan de formidler dette. På grunnlag av dette har jeg formulert hovedproblemstillingen min slik:

På hvilken måte formidles selvpresentasjon på MySpace gjennom en kombinasjon av ulike uttrykksformer?

På MySpace formidles selvpresentasjonen gjennom en tekst som er satt sammen av flere uttrykksformer. Det er interessant å se hvordan informantene fremstiller seg selv innenfor rammene av en MySpaceprofil, fordi både uttrykksformene og konteksten for selvpresentasjonen her er annerledes enn når man møtes ansikt til ansikt. Jeg ønsker derfor å gå detaljert inn på hvordan informantene bruker de ulike uttrykksformene.

Det andre sporet er knyttet til multimodal literacy. Det å forme en profil innebærer å ta valg med tanke på hva man ønsker å si og hvordan man ønsker å si det. I tillegg handler det om det tekniske håndverket – det konkrete arbeidet man utfører for å skape teksten. Dette kan kalles multimodal literacy. Jeg har derfor formulert følgende underproblemstilling:

På hvilken måte kan multimodal selvpresentasjon på MySpace knyttes til multimodal literacy?

Det er interessant å koble selvpresentasjon på MySpace til multimodal literacy. På MySpace presenterer man seg gjennom en digital, multimodal tekst publisert på internett. Man skal ikke så mange år tilbake i tid før dette var en type tekst få ikke-profesjonelle hadde kompetanse til å lage. I tillegg formes den i en ny kontekst – nettsamfunnet MySpace – som bare har eksistert i noen få år. Det er derfor interessant å se på hvilken måte kompetanse i å forme denne teksten påvirker hvordan deltakerne presenterer seg selv.

1.2 Teori- og metodevalg

For å kunne si noe om det å presentere seg selv på internett er det nødvendig å si noe om selvpresentasjon. Begrepet selvpresentasjon knyttes til sosiologen Goffman. Goffman har skrevet om hvordan mennesker tar hensyn til kontekstuelle holdepunkter under selvpresentasjon (Goffman 1992). Han tar utgangspunkt i situasjoner der mennesker fysisk sett er tilstedet i samme rom, men perspektivene hans blir allikevel ofte brukt i studier om datamediert kommunikasjon. Boyd (2001, 2006, in press a og in press b) har skrevet om selvpresentasjon i nettsamfunn og tar utgangspunkt i, blant andre, Goffmans perspektiver. Hun fokuserer på hvilke utfordringer man møter når man samhandler i en kontekst der man ikke møtes ansikt til ansikt – slik man gjør i nettsamfunn.

En Myspace profil er satt sammen av flere uttrykksformer, det er en multimodal tekst. I multimodalt perspektiv er meningsskaping gjennom flere uttrykksformer, som farge og fotografier, i tillegg til skrift og tale, satt i fokus. Kress og van Leeuwens arbeider er sentrale her (Kress og van Leeuwen 2001, 2006, van Leeuwen 2005).

Literacy er et begrep som knyttes til språklige ferdigheter – som skriving og lesing. Men literacybegrepet har etter hvert fått en stadig bredere plattform. Den senere tid har begrepet også blitt knyttet til blant annet digitale tekster og tekster som er satt sammen av en kombinasjon av uttrykksformer. I min oppgave er utfordringene når det gjelder literacy knyttet til selvpresentasjon gjennom flere uttrykksformer – i en internettkontekst. Multimodal literacy er derfor en relevant benevnelse (Jewitt og Kress 2003, Kress 2003).

For å undersøke temaet mitt har jeg valgt å gjøre kvalitative intervjuer av MySpacedeltakere. Jeg vil undersøke hva informantene mine ønsker å uttrykke gjennom sin profil og hvordan de bruker og forstår ulike uttrykksformer. I tillegg vil jeg se på hvilken opplevelse de har av sin egen kompetanse: hvordan de går frem for å lage en profil og hva de opplever er utfordringene.

I tillegg til å gjøre intervjuer vil jeg gjøre tekstanalyser av informantenes profiler basert på multimodalt perspektiv. Dette gir en annen innfallsvinkel til temaet; her tar jeg utgangspunkt i informantenes profiler slik de foreligger på nettet. Her dreier det seg altså om ferdig tekst,

ikke om arbeidsprosessen eller intensjonene bak. Multimodale perspektiver kan gi begreper for å analysere meningsskapning gjennom ulike modaliteter og samspillet mellom disse.

Dette er et forholdsvis nytt forskningsområde med mye forskningsaktivitet. Det kommer derfor hele tiden nye, aktuelle tekster. Deler av litteraturen jeg har brukt har jeg funnet på internett. Noen av disse artiklene har blitt lagt ut på internett av artikkelforfatteren før de eventuelt har kommet ut i bokform eller blitt trykket i et tidsskrift. Jeg har derfor lagt ved internettadressen til de fleste artiklene jeg referer til.

1.3 Tidligere forskning

Det har foreløpig ikke blitt gjort så mange kvalitative empiriske undersøkelser, verken når det gjelder multimodalitet eller deltakelse og selvpresentasjon i nettsamfunn.

Mange av studiene som har tatt for seg multimodalitet har vært skolerelaterte. Anne Løvland (2006) har skrevet doktorgrad i nordisk språk og litteratur. Hun har sett på multimodale elevtekster i prosjektarbeidssammenheng. Wenche og Stig Andreas Foyen (2006) har skrevet en hovedfagsoppgave om multimodale digitale teksters potensial i norskfaget. Svenske Lisa Öhman-Gullberg har i licentatavhandlingen *Movere. At sätta kunnskap i rörelse* knyttet multimodale perspektiver til et filmprosjekt i skolen.

Når det gjelder multimodalitet på fritidsarenaene er det naturlig å trekke frem Marika Lüders. Høsten 2007 leverte hun sin doktorgradsavhandling om ungdom og nettpublisering. Der trekker hun inn både selvpresentasjon og multimodalitetsperspektivet (Lüders 2007b).

Stadig flere nordmenn produserer medietekster og publiserer dem på internett. Gjennom prosjektet Citizen media fant sosiologen Peter Brandtzæg m. fl. at rundt 30% av norske internettbrukere besøker et nettsamfunn daglig eller flere ganger i uken (Brandtzæg og Heim 2007:23). Dette er med andre ord ingen smal, nisjepreget gruppe. Multimodal selvpresentasjon i nettsamfunn er et dagsaktuelt forskningstema, og både multimodalitet og selvpresentasjon er begreper det er interessant å se nærmere på.

1.4 Gangen i oppgaven

I kapittel 2 presenterer jeg de teoretiske perspektivene denne oppgaven bygger på. Begrepet selvpresentasjon står sentralt her, og knyttes til samhandling mellom mennesker som kommuniserer over internett. I dette kapitlet vil jeg også presentere multimodale perspektiver som jeg kan knytte til MySpaceprofilene som tekst. Til slutt vil jeg si noe om multimodal literacy, og flytter dermed fokus til prosessen med å skape denne teksten.

I kapittel 3 presenterer jeg den metodiske tilnærmingen oppgaven min er basert på. Her dreier det seg om både det kvalitative intervjuet og tekstanalysen som forskningsmetode.

I kapittel 4 gir jeg en innledende empiripresentasjon. Konteksten for selvpresentasjonen presenteres her. Her tar jeg utgangspunkt i intervjudataene for å si noe om hvordan informantene mine bruker MySpace som kommunikasjonsarena. I tillegg sier jeg noe om hvordan informantene har lært seg å lage profilene sine. Dette kapitlet fungerer som en innledning til kapittel 5 og 6.

Den mer detaljerte hovedanalysen presenteres i kapittel 5. Her vil jeg ta for meg hovedproblemstillingen. Det dreier seg her altså om hvordan informantenes selvpresentasjon formidles på MySpaceprofilene, gjennom en kombinasjon av uttrykksformer. Jeg har valgt å konsentrere meg om uttrykksformene bilde (med hovedvekt på det som kalles profilbilde), fargevalg og skreven tekst. Dette presenteres gjennom en kombinasjon av intervjudata og tekstanalyse.

I kapittel 6 flytter jeg blikket igjen litt utover, og retter da fokuset mot kompetanse. Her vil jeg se på oppgavens underproblemstilling, og dermed knytte deltakelsen på MySpace til multimodal literacy.

I kapittel 7 vil jeg gi en avsluttende oppsummering. Her tar jeg for meg hovedproblemstillingen og underproblemstillingen og ser disse i lys av funnene mine.

2. Teori

For å kunne si noe om selvpresentasjon på MySpace er det nødvendig å si noe om hva selvpresentasjon er. Begrepet knyttes gjerne til Goffman (1992), som skrev om stedsbasert interaksjon noen tiår før internett ble kjent for folk flest. I dette kapittelet skal vi derfor først se på selve selvpresentasjonsbegrepet. Kontekst er viktig for å forstå selvpresentasjon. Vi skal derfor også se hvilke kontekstuelle rammer nettsamfunn setter for selvpresentasjon. Først i et historisk perspektiv med utgangspunkt i Turkle (1995). Deretter når det gjelder dagens multimodale nettsamfunn, i hovedsak basert på Boyd (2001, 2006, in press a og in press b).

På MySpace formidles selvpresentasjonen gjennom blant annet skreven tekst, bilder og farge- og designvalg. I underkapittel 2.2 skal vi derfor se på det å formidle mening gjennom en kombinasjon av uttrykksformer. Her presenteres multimodalt perspektiv, med utgangspunkt i Kress og van Leeuwens arbeider (Kress og van Leeuwen 2001 og 2006, van Leeuwen 2005). Dette gir et godt utgangspunkt for å si noe om MySpaceprofilene som tekst, fordi det gir begreper som er nyttige for å belyse de ulike uttrykksformene og samspillet mellom disse. En MySpaceprofil kan blant annet beskrives som en remix der andres kulturelle produkter lånes og kombineres i en ny tekst. Etter presentasjonen av multimodale perspektiver følger derfor et avsnitt om remix. Til slutt i dette underkapittelet vil jeg si noe om preskript. Preskript er nyttig for å si noe om de rammene en MySpaceprofil lages i, og hvordan dette påvirker kommunikasjonspraksisen og profilenes utseende.

Perspektiver på multimodal literacy presenteres i underkapittel 2.3 (Kress 2003, Jewitt og Kress 2003). Her er fokuset rettet mot to prosesser som Kress og van Leeuwen kaller design og produksjon (Kress og Van Leewen 2001). Det dreier seg her om både innholdsmessige og tekniske utfordringer i prosessen med å skape sammensatte tekster.

2.1 Selvpresentasjon

Begrepet “selvpresentasjon” knyttes til sosiologen Erving Goffmans bok *Presentation of Self in Everyday Life* (1959), og hans begrep ”impression management”. Goffman hevder at selvpresentasjon alltid er kontekstuel bestemt. Man tar hensyn til feedback fra kommunikasjonspartnere og holdepunkter i konteksten for å presentere seg selv på best mulig måte. Boka fikk tittelen *Vårt rollespill til daglig* (1992) på norsk, noe som viser til scenemetaforen Goffman bruker. All sosial interaksjon kan bli sett på som en serie av interaktive forestillinger, der aktørene handler ut i fra et ønske om at andre skal se dem i et positivt lys.

Goffman tar utgangspunkt i sosial interaksjon der deltakerne fysisk sett er på samme sted, og der kommunikasjonen er umiddelbar og foregår ansikt-til-ansikt. På tross av dette har mye av den senere forskningen rundt datamediert kommunikasjon tatt utgangspunkt i Goffmans begreper (se bl.a. Walther 1996, Boyd 2001, Chandler og Roberts-Young 1998, Lüders 2007a og b). Professor i medievitenskap ved Universitetet i Oslo, Terje Rasmussen, er en av dem som knytter Goffmans begreper til personlige medier. Han forklarer det slik: ”Goffman er anvendelig fordi han gir oss et sammenligningsgrunnlag. Skal vi forstå nettbasert interaksjon, vil vi uvegerlig måtte kontrastere den til stedets interaksjon” (Rasmussen 2004: uten sidetall).

Det er særlig to aspekter ved Goffmans selvpresentasjonsbegrep som er interessant når det gjelder det å ha en profil på MySpace. Det ene er at man for å presentere seg selv på en best mulig måte tar hensyn til et vidt spekter av kontekstuelle holdepunkter. Mennesket har til enhver tid behov for å etablere en *situasjonsdefinisjon* for å klargjøre situasjonen og forstå den konteksten man er en del av (Goffman 1992). Men i nettsamfunn er konteksten gjerne uoversiktlig. Det kan være vanskelig å vite hvem som er ens publikum, noe som igjen gjør det vanskelig å definere situasjonen. På MySpace kan man for eksempel oppleve at både foreldre, ulike vennegrupper og læreren ser ens profil – i tillegg til mennesker man ikke kjenner.

Det andre aspektet dreier seg om holdepunktene under selve kommunikasjonen. Gjennom samhandling som foregår ansikt-til-ansikt formidles mening ikke bare gjennom talen men

også gjennom andre uttrykksformer som gester og ansiktsuttrykk. Goffman deler dette inn i to typer tegn: de som gis – med hensikt – og de som avgis. Tegn som avgis formidles ofte ubevisst, uten hensikt, og er ofte ikke-verbale av natur – som tonefall og ansiktsuttrykk (Goffman 1992). Begge typene tegn er viktig for meningsforståelsen i sosial samhandling. Men på internett kan det være vanskelig å vite hvordan motparten reagerer. Man kan som oftest ikke se eller høre den umiddelbare responsen. I tillegg formidles selvpresentasjonen gjennom et annet sett med uttrykksformer i en MySpaceprofil enn i ansikt til ansiktskommunikasjon.

2.1.1 Selvpresentasjon i nettsamfunn – et historisk perspektiv

Da folk flest begynte å bli kjent med internett foregikk kommunikasjonen i all hovedsak skriftlig. Psykologen Sherry Turkle begynte å skrive om internett i denne perioden, og er en av pionerene innen spenningsfeltet mellom psykologi- og internettforskning. Hennes perspektiver og reaksjonene på disse kan på mange måter sies å være illustrerende for internettutviklingen og for fokuset i internettforskningen. Når det gjelder min oppgave er dette interessant fordi det viser hvordan de tekniske forutsetningene for kommunikasjonen er med på å sette rammer for selvpresentasjonen. I tillegg viser det at forståelsen av hvordan disse rammene påvirker selvpresentasjonen har endret seg. Jeg vil derfor presentere Turkles ideer, og noe av kritikken som kom i kjølvannet av dette.

Mye av den første internettforskningen tok utgangspunkt i det såkalte “The Cues-filtered-out Perspective”. Der blir datamediert kommunikasjon i all hovedsak sett på som problematisk og begrenset i forhold til ansikt til ansiktskommunikasjon fordi man her har færre fysiske og sosiale holdepunkter, ”cues”, å forholde seg til. Etter hvert har hovedtendensen gått mot et større fokus på mulighetene heller enn på begrensningene ved datamediert kommunikasjon (Lievrouw og Livingstone 2006: 40). Turkle er en av de mest kjente blant representantene for et ”frigjøringsperspektiv” på internettkommunikasjon.

Turkle (1995) beskriver hvordan datamediert kommunikasjon kan gi mulighet til å overskride sosiale og personlige barrierer. Dette begrunner hun blant annet med at deltakerne kan oppleve å ha større kontroll på internett enn ellers når det gjelder hvordan de presenterer seg selv, nettopp fordi holdepunktene er færre og dermed lettere å få oversikt

over ². Utgangspunktet hennes er interaktive, tekstbaserte rollespill og communities ³, kalt MUDs ⁴, der deltakerne skaper rollefigurer og chatter med hverandre. Det som i ”The cues-filtered-out” perspektivet blir sett på som hemmende for kommunikasjon er tvert i mot styrken ved datamediert kommunikasjon, i følge Turkle. Kjennetegn som hudfarge, kjønn og sosial status er ikke direkte synlige på internett. På nettet kan man derfor krysse grenser som er vanskelige å overskride i andre sammenhenger. Muligheten for rollespill og anonymitet er noe av det Turkle beskriver som befriende for deltakerne. Hun gir for eksempel flere beskrivelser av pasienter som tester ut kjønnsroller og seksualitet ved å presentere seg som et annet kjønn på nett ⁵.

Turkles perspektiver har vært gjenstand for en del kritikk. Særlig har tanken om at det er mulig å frigjøre seg fra personlige trekk som kjønn og sosial status gjennom internett blitt kritisert. Jenny Sundén, har i doktorgradsavhandlingen ”Material Virtualities: Approaching Online Textual Embodiment” (2003) forsøkt å imøtegå forståelsen av internett som ”disembodied” medium. Gjennom en etnografisk studie av deltakelsen i MUDs forsøker hun å vise hvordan beskrivelser av utseende, bevegelse og handling er en viktig del av hvordan

² Flere har fokusert på muligheten for større kontroll i selvpresentasjon ved få holdepunkter i nettkommunikasjon. Joseph B. Walther (1996) lanserte begrepet ”hyperpersonal communication”. Hyperpersonlig kommunikasjon forekommer, hevder han, når datamediert kommunikasjon gir mulighet for selektiv selvpresentasjon på en annen måte enn ansikt til ansiktskommunikasjon. Dette er mulig når mennesker opplever samhold og er selvbevisste, fysisk separate og kommuniserer gjennom kanaler som gir få cues, eller holdepunkter. Dette kan gi mulighet til å forme en selvpresentasjon uten å bli forstyrret av omgivelsene. Psykologen Susanna Stern (2004) understreker hvordan disse kvalitetene kan gjøre at ungdom ønsker å uttrykke ting på internett som de ikke ønsker å formidle andre steder.

³ *Community* var betegnelsen på de første nettsamfunnene, som kom på 1990-tallet. Etter hvert har communitybegrepet blitt erstattet med begrepet *social networksites* – på norsk *nettsamfunn*. Men nettsamfunn har noen andre kvaliteter enn *community*, derfor bruker jeg communitybegrepet om MUDs. (for definisjon på nettsamfunn, se avsnitt 2.1.2)

⁴ MUDs: Forkortelse for Multi-User Dungeon, Domain eller Dimension

⁵ Turkle beskriver datamediert kommunikasjon som en materialisering, et testobjekt av postmodernismen, der nettet kan gi mennesker en mulighet til å skape et mentalt liv som er atskilt fra kroppen. I MUD-rollespillene har man mulighet til å skape mange forskjellige roller som kan operere i forskjellige miljøer. Turkle sier at ”The internet has become a significant social laboratory for experimenting with the constructions and reconstructions that characterize postmodern life. In its virtual reality, we self-fashion and self-create” (Turkle 1995: 180). Men Turkle kombinerer et postmodernistisk syn på identitet med det tilsynelatende motstridende identitetsperspektivet til psykologen Erikson. Eriksons identitetsforståelse er en del av en større utviklingsteori der mennesket jobber seg gjennom ulike stadier i arbeidet mot et ”kjerneselv” (Erikson 1969). Turkle hevder at eksperimentering på internett kan fungere som det Erikson kaller et ”*psycosocial moratorium*” og ”*toy-situation*”; rolleeksperimentering, eller en ”pause” fra det virkelige livet for å oppnå selverkjennelse og selvutvikling. Men Turkle hevder at Eriksons begreper kan brukes til å beskrive en kontinuerlig utvikling av selvet; ”We can look at the stages as modes of experience that people work on through their lives. Thus, the adolescent moratorium is not something people pass through but a mode of experience necessary throughout functional and creative adulthood” (Turkle 1995: 204).

deltakerne forteller om seg selv og kommuniserer med andre. Sundén hevder at man gjennom tekstbasert kommunikasjon kontinuerlig skaper og gjengir ulike typer kroppslig tilstedeværelse. Psykolog og internettforsker Hugh Miller har kritisert tanken om at nettet gir mulighet for å frigjøre seg fra begrensninger ved sosial status. Dette er vanskelig, i følge Miller, fordi man gjennom teksten vil tilkjenne tegn til tilhørighet (Miller 1995). Dette vil jeg hevde at kan knyttes til Goffmann, og til dette med å både gi og avgi tegn under kommunikasjonen.

I tillegg har Turkles beskrivelser av internett som et helhetlig, stedsløst "cyberspace" blitt kritisert. I *Life on Screen* blir livet på nett beskrevet med begreper som "cyberspace" og "virtuality", og motsetningspar som "virtual life" og "real life". Daniel Miller og Don Slater har skrevet en bok om etnografiske internettstudier. De hevder at man ved å beskrive internett gjennom begreper som "virtuality" og "cyberspace" tar utgangspunkt i en forståelse av at internett står i motsetning til og er noe utenfor virkeligheten: "If you want to get to the internet, don't start from there" (Miller og Slater 2000: 5). De hevder at man oppnår lite ved å generalisere rundt internett, men at man bør se internett som en del av hverdagslige sosiale relasjoner og strukturer. Forskningen har mer å hente ved å se på den konkrete bruken og forståelsen av internett som praktisk mangfoldighet (ibid.). Dette har mye å gjøre med den enorme teknologiutviklingen man har sett siden Turkles bok kom ut på midten av 90-tallet ⁶. Både sosiale og modale endringer i internettkommunikasjonen har oppstått i kjølvannet av dette. Forutsetningene for datamediert kommunikasjon er med andre ord forandret. Kommunikasjonsteknologi har for mange fått en sentral rolle i hverdagslivet, og datamediert kommunikasjon foregår ikke lenger kun gjennom skrift.

⁶ Teknologiutviklingen siden Turkles bok kom ut på midten av 90-tallet har vært enorm. Dette har endret noen av forutsetningene for datamediert kommunikasjon. Kommunikasjonsteknologi har nå i større grad en sentral rolle i hverdagslivet. Bærbare pcer, mobiltelefoner med (eller uten) internettilgang og trådløse nettverk kaller Turkle "Always-on/Always-on-you-devices" (Turkle 2006). Hun beskriver de utfordringene man møter gjennom muligheten til og kravene om å alltid være tilgjengelig. "The tethered self" er kontinuerlig knyttet til mennesker og objekter som representerer mennesker, som for eksempel profiler i nettsamfunn eller mobilsvaer. Dette fører til at man ofte opplever at de ulike rollene man har møtes. Turkle selv formulerer det slik; "I once described the rapid movements from physical to a multiplicity of digital selves through the metaphor of "cycling-through". With cell technology, rapid cycling stabilizes into a sense of continual co-presence" (ibid.: 3). Men Turkle holder fast ved at det er mulighetene internett gir for rollespill og lek med identiteter som er mest nyttig, på tross av at kommunikasjonsteknologi som mobiltelefon og nettsamfunn kan gi en følelse av trygghet og kontinuitet.

2.1.2 Selvpresentasjon gjennom skrift og bilde

Danah Boyd, doktorgradsstudent ved UC Berkeley School of Information ⁷, har studert nettsamfunn, med hovedvekt på Friendster ⁸ og MySpace. Boyd har sammen med forskeren Nicole Ellison laget en definisjon på nettsamfunn slik de fremstår i dag:

We define social network sites as web-based services that allow individuals to (1) construct a public or semi-public profile within a bounded system, (2) articulate a list of other users with whom they share a connection, and (3) view and traverse their list of connections and those made by others within the system. The nature and nomenclature of these connections may vary from site to site (Boyd og Ellison 2007: uten sidetall).

Nettsamfunn er altså ikke det samme som alle nettsider som gir brukerne mulighet til å delta i sosiale aktiviteter. For eksempel er både e-post og MSN sosiale av karakter, men de inneholder ikke en profil med oversikt over den aktuelle profilens sosiale internett-nettverk.

Boyd har blant annet sett på datatekniske løsninger for nettsamfunn som kan øke kontrollen og oversikten deltakerne har over konteksten de er en del av (Boyd 2001). Hun er med andre ord interessert i hvordan den digitale ”arkitekturen” påvirker sosial samhandling. Det interessante for min oppgave er ikke hvilke konkrete løsninger hun kommer frem til, men hvordan hun bruker Goffmans selvpresentasjonsbegrep og knytter det eksplisitt til utfordringene ved samhandling i nettsamfunn ⁹. Boyd ser på hvordan strukturen i nettsamfunn setter rammer for selvpresentasjon, og hvorvidt deltakere i nettsamfunn har, og opplever, kontroll over sin egen selvframstilling. De fleste mennesker opererer i forskjellige kontekster i det fysiske liv, og presenterer kun deler av sin identitet i møte med andre. På den måten kan man tilpasse seg kontekst (Goffman 1992). Jeg baserer meg på et sosiologisk identitetsperspektiv, med fokus på selvet i sosial samhandling. Jeg anser det derfor ikke som hensiktsmessig å gå inn i en diskusjon om identitetsperspektiver.

Som vi så i kapittel 2.1 er det å definere situasjonen man er en del av viktig i selvpresentasjon. Dette er vanskelig i åpne nettsamfunn. Men den komplekse og

⁷ Pr. 20.11.07 holdt hun på med sin doktorgradsavhandling

⁸ Nettsamfunnet Friendster ble lansert i 2002, og var i flere år blant de mest populære nettsamfunnene i USA

⁹ Boyd (2001) baserer seg i stor grad på Goffman, men også på et mer psykologisk identitetsperspektiv. I tillegg trekker hun blant annet inn den postmodernistiske tankegangen om ”fragmentation of self”.

uoversiktlige konteksten man er en del av i et nettsamfunn gjør at deltakerne, i følge Boyd, forestiller seg et publikum. Det visualiserte publikumet stemmer ikke nødvendigvis overens med det faktiske publikumet. Å forestille seg et publikum er allikevel nødvendig for å skape rammer for selvpresentasjonen (Boyd in press b).

Boyd beskriver blant annet hvordan nettsamfunnenes struktur gjør at deltakerne ikke bare skildrer seg selv, men også er med på å skape det inntrykket man får av andre gjennom kommunikasjonen. Ifølge Boyd fører dette blant annet til at man kan beskrive en profil som en form for “digital body” (Boyd in press b: 129): “The performance of social identity and relationships shifted the Profile from being a static representation of self to a communicative body in conversation with other represented bodies” (Boyd og Heer 2006: 1). Dette gjør tilknytningen til Goffman kanskje enda tydeligere, fordi kommunikasjonspartnerne, og dermed den kommunikasjonsteksten man er en del av, spiller en eksplisitt rolle i profilens uttrykk. Boyd beskriver også profiler i nettsamfunn som en bro mellom fysisk interaksjon og internettmediert kommunikasjon, på grunn av at aktiviteten i nettsamfunn gjerne er nært knyttet til det sosiale hverdagslivet (Ibid: 4).

Det Boyd her gjør er å knytte samhandling i nettsamfunn til sosialisering og selvpresentasjon generelt. Boyd beskriver deltakelse i nettsamfunn som viktig og nyttig, fordi det er en arena der ungdom kan utforske selvpresentasjon gjennom språk, bilde og media:

Every day, we dress ourselves in a set of clothes that conveys something about our identity – what we do for a living, how we fit into the socio-economic class hierarchy, what our interests are, etc. This is identity production. [...]The dynamics of identity production play out visibly on MySpace [...] profiles provide an opportunity to craft the intended expression through language, imagery and media (Boyd 2006: uten sidetall).

Boyd trekker, som Sundén, inn kroppen som referanse i datamedierte kommunikasjon. Men Sundén har kun sett på kommunikasjon gjennom tekst. I nettsamfunn foregår kommunikasjon gjennom flere uttrykksformer. Boyd kritiserer Sundén for nettopp dette (Boyd 2005). Hun hevder at Sundén påpeker viktige perspektiver ved nettkommunikasjon, men at relevansen av studien hadde vært større dersom ikke fokuset hadde vært så smalt. Sundéns bok er utgitt i 2003, på et tidspunkt der deltakelsen i rent tekstbaserte MUDs i enda større grad enn på 1990-tallet baserte seg på en liten, nisjepreget gruppe. Den mer generelle nettkommunikasjonen var i 2003 i større grad preget av multimodalitet og andre tekstbaserte nettsjangere som blogging. Boyd har like fullt “adoptert” et Sundénsitat: Å delta i et

nettsamfunn krever i følge Boyd at deltakerne må lære seg "to write themselves into being"¹⁰ (Sundén 2003). Dette handler om å lære seg selvpresentasjon i en kontekst der uttrykket må artikuleres eksplisitt gjennom andre uttrykksformer enn kroppen: "One cannot simply "be" online; one must make one`s presence visible through explicit and structured actions" (Boyd in press a: uten sidetall).

Når det gjelder min oppgave er dette interessant fordi jeg skal se på hvordan informantene nettopp "skriver" sin selvpresentasjon ved hjelp av profilbilde, farge og skreven tekst. Kontekst for selvpresentasjonen på MySpace gir viktig informasjon for å forstå hvilke rammer som settes for informantenes arbeid med å skrive om seg selv. Kontekst for selvpresentasjonen er derfor hovedfokus i det første analysekapittelet, kapittel 4, der jeg presenterer hvordan informantene tar i bruk MySpace, og hvordan de lager profilen sin. I kapittel 5 skal jeg gå mer detaljert inn på den konkrete bruken av uttrykksformer i informantenes profiler. Neste kapittel handler derfor om multimodalt perspektiv. I min oppgave er multimodalt perspektiv sentralt fordi det gir begreper som er nyttige for å si noe om hvordan informantene har skrevet sin selvpresentasjon på MySpaceprofilen. Multimodale perspektiver er nyttige med tanke på MySpaceprofilene som ferdig tekst. Prosessen med å skrive denne selvpresentasjonen kan knyttes til multimodal literacy. Multimodal literacy er derfor tema for underkapittel 2.3.

¹⁰ Se bl.a. Boyd 2006, Boyd in press a og b.

2.2 Multimodalt perspektiv

Mens perspektiver på datamediert kommunikasjon sier noe om det å kommunisere over internett, gir multimodale perspektiver en annen innfallsvinkel med mulighet for et annet analysefokus. Goffman beskriver hvordan selvpresentasjon innebærer å formidle mening gjennom flere typer tegn. I en kommunikasjonssituasjon der man står ansikt til ansikt med den personen man samtaler med uttrykker man seg gjennom flere uttrykksformer enn talen. Men på en MySpaceprofil kan man ikke se gester og ansiktsuttrykk. Her formidles mening blant annet gjennom profilbilder, fargevalg og skriftlige formuleringer. I multimodalt perspektiv er fokuset rettet mot hvordan vi formidler mening gjennom ulike uttrykksformer i en tekst. Multimodalt perspektiv handler altså om teksten, og på MySpace er selvpresentasjon nettopp tekstlig ¹¹. Når det gjelder min oppgave gir multimodalt perspektiv nyttige begreper for å kunne si noe om MySpaceprofilen som tekst, slik den foreligger på nettet.

Sosialsemiotikerene Gunther Kress og Teo van Leeuwen har skrevet flere bøker om hva multimodal meningsskaping er. Den sveitsiske lingvisten Saussure blir gjerne beskrevet som grunnleggeren av semiotikken. Han definerte semiotikk som: "A science that studies the life of signs within society" (van Leeuwen 2005: 3). Sosialsemiotikken er en retning som blant annet bygger på arbeidet til lingvisten Michael Alexander Halliday. Halliday har utvidet semiotikken til å gjelde læren om tegnsystemer, og derfor i vid forstand til å handle om meningsskaping (Kress 2003). I semiotikken har man gjerne sett på tegn som vilkårlig sammensatt av form og innhold (Jewitt og Kress 2003, van Leeuwen 2005). Den observerbare formen kalles *signifier* og meningen *signified*. Med dette menes for eksempel at ordet hund (signifier) ikke likner på dyret hund (signified). I sosialsemiotikken blir ikke sammenhengen mellom form og innhold sett på som vilkårlig, men som resultat av sosialt situert virksomhet (ibid.). Jewitt og Kress formulerer det slik: "signs are viewed as

¹¹ Denne oppgaven baserer seg på et utvidet tekstbegrep (Bruhn Jensen 2002) – se underkapittel 3.3.

constantly newly made, in a process in which the signified (what is to be meant) is realised through the most apt signifier (that which is available to give realisation to that which is to be meant) in a specific social context” (Jewitt og Kress 2003: 10). I sosialemiotikken brukes gjerne uttrykket *semiotisk ressurs* fremfor *tegn*, fordi tegn kan gi et inntrykk av at meningen det bærer med seg er gitt, og ikke blir påvirket av hvordan det blir brukt (ibid.: 3). Sosialemiotikk er med andre ord en retning med fokus på hvordan mennesker tilpasser bruken av semiotiske ressurser til ulike kommunikasjonskontekster.

Halliday har i hovedsak konsentrert seg om verbalspråk, men Kress og van Leeuwen har fokusert på andre uttrykksformer (modi), som farge og bilde. Jeg vil ikke gi en generell innføring i multimodalt perspektiv, men først og fremst trekke frem noen begreper som jeg mener vil være nyttige for analysen i denne oppgaven.

Kress definerer modalitet som ”the name for a culturally and socially fashioned resource for representation and communication. Mode has material aspects, and it bears everywhere the stamp of past cultural work, among other things the stamp of regularities of organisation” (Kress 2003: 45). Materiell form og organiseringsmåte er sentralt for å kunne gruppere ulike modaliteter, men ingen av disse kategoriene er klart avgrenset. Når det gjelder uttrykksformene er det derfor viktig å se på hvordan de blir tatt i bruk i ulike kulturer – og hvordan de påvirkes av den konkrete kommunikasjonssituasjonen. Det vil si at det, når det gjelder min oppgave, er viktig å se uttrykksformene på profilene i lys av MySpacekonteksten.

Ulike modaliteter har ulikt potensial for å uttrykke mening. Meningspotensialet i en uttrykksform¹² må sees opp imot den enkelte kommunikasjonssituasjon. Dette innebærer at man i kommunikativ praksis må velge hvilke modaliteter som til enhver tid er passende. I multimodale tekster har de ulike modiene ofte ulik funksjonell tyngde. Det vil si at det en eller flere modaliteter bærer en større andel av informasjonen enn de andre modalitetene (Kress 2003: 46). Når det gjelder en MySpaceprofil vil dette være interessant for å se på

¹² Kress bruker det engelske begrepet modal *affordance* her. Løvland (2006) bruker begrepet *affordans* på norsk. Som Seip Tønnesen (2007) påpeker er dette et lånord fra Gibsons (1986) teori. Jeg velger, som Seip Tønnesen, å bruke uttrykket ”meningspotensial” om modal *affordance*, fordi jeg opplever at det gir flere meningsfulle assosiasjoner i en norsk sammenheng enn begrepet *affordans*.

hvilke uttrykksformer som blir brukt – og hva slags og hvor mye informasjon de ulike uttrykksformene formidler. Det siste handler om samspillet mellom uttrykksformene.

2.2.1 Representasjon og interaksjon

Profilbilder er en viktig del av en MySpaceside. Profilbildet er det som kommer opp på andres profiler når man tar kontakt, og det som man må klikke på for å komme inn på en profil. Jeg vil derfor ta for meg noen kvaliteter når det gjelder bildet som uttrykksform, basert på Kress og van Leeuwens bok *Reading images. The grammar of visual design* (2006). Her fokuserer de på det de beskriver som regelmessigheter i visuell kommunikasjon. Det er her snakk om et ”grammatikkbegrep” som i større grad henviser til kulturell praksis enn til et mer satt regelverk som vi i dagligtalen forbinder med begrepet grammatikk (Ibid.: 2-3). Når det gjelder billedkomposisjon vil jeg særlig trekke frem det Kress og van Leeuwen kaller representasjon og interaksjon (Kress og van Leeuwen 2006:114).

Et bilde involverer to typer deltakere: De (eller det) som blir representert i bildet og de interaktive deltakerne: det vil si personen(e) som ser bildet og personen som produserte det. En dimensjon når det gjelder forholdet mellom deltakerne handler om blikket til den som blir representert i bildet. Ta for eksempel et bilde av ei jente som smiler og ser inn i kameraet og et bilde av samme jenta når hun smiler med blikket vekk fra kameraet. De to bildene skaper to ulike uttrykk selv om alt annet er likt. Kress og van Leeuwen beskriver dette som henholdsvis ”demand” og ”an offer”. Et ”demandbilde” skaper en form for kontakt mellom deltakerne, fordi den representerte deltakeren krever en imaginær respons fra den som ser bildet. Bilder som henvender seg indirekte til den som ser bildet, skaper ikke kontakt på samme måte; motivet i bildet blir gitt til mottakeren som ”an offer” (Kress og van Leeuwen 2006: 114-119).

Et annet aspekt ved billedkomposisjon er nærhet til motivet. Hvis vi bruker det samme eksempelet igjen: to ellers like bilder av ei jente vil gi forskjellig inntrykk etter hvor langt vekk fra kameraet hun står. Avstand mellom den som blir tatt bilde av og kameraet kan indikere noe om relasjonen mellom deltakerne i interaksjonen. Dette knytter Kress og van Leeuwen til hverdagsinteraksjon (Kress og van Leeuwen 2006: 124). På samme måte som vi fysisk sett gjerne står nærmere en kjæreste enn en forretningspartner under en samtale, kan

billedkomposisjon indikere avstand og nærhet i sosiale relasjoner. Et nærbilde, Kress og van Leeuwen kaller det et "tight close shot", kan indikere intimitet i relasjonen mellom de interaktive deltakerne. På samme måte kan vinkel si noe om sosiale relasjoner. Et bilde tatt nedenfra og opp kan for eksempel skape assosiasjoner til makt (ibid.: 140).

Representasjon og interaksjon handler om å designe posisjonen til leseren av bilde. Disse perspektivene er interessante det gjelder profilbildene på MySpace, og kan knyttes til forholdet mellom profileieren og publikum. Representasjon og interaksjon er hovedbegrepene i analysen av profilbildene, i underkapittel 5.1.

2.2.2 Multimodalt samspill

Hvordan man forstår innholdet i én del av en tekst påvirkes av innholdet i resten av teksten. Hvordan man, for eksempel, forstår profilbildet i en MySpaceprofil påvirker hvordan man forstår innholdet i den skrevne teksten. Modalt meningspotensial og funksjonell spesialisering sier noe om den enkelte modalitet. Men samspillet mellom de ulike modalitetene i en tekst er også viktig for meningsinnholdet. Hvis man kun ser de ulike modiene hver for seg kan man risikere å miste noe på veien; helheten er mer enn summen av de ulike delene. van Leeuwen kategoriserer forskjellige typer multimodalt samspill i boka "Introducing Social Semiotics" (van Leeuwen 2005: 178). Det er særlig én av disse kategoriene – informasjonslinking – som kan gi relevante redskaper til å analysere MySpaceprofiler.

Informasjonslinking handler om relasjonen mellom ulike informasjonsblokker i en tekst (van Leeuwen 2005: 219). Når det gjelder MySpaceprofilene vil det både gjelde forholdet mellom de ulike modalitetene og mellom ulik informasjon formidlet gjennom samme modi. Det siste kan for eksempel være tilfellet når en MySpace side inneholder flere bilder, eller flere tekstbolker. Hvordan man forstår en del av en tekst vil alltid være formet av andre deler av teksten. Hovedkategoriene van Leeuwen bruker, elaboration og extention, viser til hvorvidt en modalitet avgrenser eller utvider meningspotensialet i en annen modalitet (Ibid. : 230). Dette må i tillegg sees i lys av den enkelte kommunikasjonssituasjon: "Information can only be interpreted in the context of other pieces of information and of specific communicative interests and purposes" (ibid.: 219).

Under presenteres en tabell som viser ulike former for informasjonslinking, slik van Leeuwen fremstiller det. van Leeuwens kategorier er blant annet basert på begreper som er utviklet av den franske semiotikeren Roland Barthes. Tabellen under tar kun for seg samspill mellom tekst og bilde, men jeg presenterer den allikevel for å utdype hva informasjonslinking innebærer. Hovedbegrepene jeg vil bruke er *elaboration* og *extension*, og denne tabellen er nyttig for å spesifisere hva som inngår i disse begrepene.

Elaboration	Specification	The image makes the text more specific (illustration)
	Explanation	The text makes the image more specific (anchorage) The text paraphrases the image (or vice versa)
Extension	Similarity	The content of the text is similar to that of the image
	Contrast	The content of the text contrasts with that of the image
	Complement	The content of the image adds further information to that of the text, and vice versa (‘relay’)

(van Leeuwen 2005: 230)

Elaboration handler på mange måter om å tydeliggjøre meningsinnholdet for leseren, mens extension vil si at modalitetene representerer noe nytt når de står i forhold til hverandre (ibid.). Når det gjelder min oppgave er disse begrepene interessante med tanke på å si noe om profilene som helhet fordi uttrykksformene skreven tekst, farge og bilde ikke er avskåret fra hverandre i en profil. Elaboration og extension er nyttig når man ønsker å si noe om dette samspillet. Multimodalt samspill er analysefokus i underkapittel 5.3. Der tar jeg for meg forholdet mellom profilbildet, farge og skreven tekst på informantenes MySpaceprofiler.

2.2.3 Å kombinere egne og andres produkter i en profil

På MySpace formidles selvpresentasjon altså gjennom blant annet en kombinasjon av bilder, skriftlige formuleringer og fargevalg. Profilene er gjerne satt sammen av en kombinasjon av egne og andres kulturelle produkter. Bricolage og remix er begreper som sier noe om det å sette sammen deler av andres kulturelle produkter til et nytt uttrykk.

I utgangspunktet brukte den franske antropologen Lévi-Strauss begrepet bricolage for å beskrive mytologisk tankegang blant urfolk (Lévi-Strauss 1966). Bricolage er gjerne en problemløsningsstrategi. Det er noe som ofte skjer improvisert og spontant på grunnlag av de materialene som er tilgjengelige. Gjennom rekonstruksjon og rekontekstualisering settes en ny helhet sammen av kjente deler. Bricolagebegrepet beskriver dermed ikke bare kvaliteter ved et ferdig produkt – det er også en beskrivelse av prosessen som ligger bak produktet. Det er en måte å arbeide på¹³.

Brikolørens arbeid blir ofte kontrastert med ingeniørens arbeidsmetoder for å beskrive forskjellen mellom den vestlige vitenskapelig-analytiske tenkemåten og det han kaller "the science of the concrete" i primitive kulturer (Lévi-Strauss 1966). Brikoløren og ingeniøren står for to forskjellige måter å bruke intellektet på: "Ingeniøren støtter seg til konkretiserte abstraksjoner, mens brikoløren abstraherer fra det konkrete" i følge professor i sosialantropologi, Thomas Hylland Eriksen (Hylland Eriksen 1999: uten sidetall). Turkle bruker også bricolagebegrepet. Hun tar utgangspunkt i brikoløren og ingeniøren for å beskrive ulike problemløsningsstrategier når det gjelder det å arbeide digitalt. Brikoløren sammenliknes med en kunstner: "The bricoleur resembles the painter who stands back between brushstrokes, looks at the canvas, and only after this contemplation, decides what to do next" (Turkle og Papert 1990: uten sidetall).

¹³ Bricolagebegrepet har blitt tatt i bruk i flere fagtradisjoner. Blant annet beskriver kulturfilosofen Baudrillard bricolage som en eksistensiell og kontinuerlig prosess (Baudrillard 1987). Globalisering og informasjonsteknologi gjør samfunnet komplekst, og bricolage kan være en strategi for å orientere seg i en verden som preges av raske endringer. Også innen ungdomsforskning har begrepet blitt tatt i bruk. Blant annet har sosiologene Clarke og Hebdidge brukt begrepet i forhold til rekontekstualisering av kulturelle artefakter i mot- og subkulturer (Osgerby 2004: 119).

Helge Ridderstrøm, førsteamanuensis med doktorgrad i IKT- didaktikk, knytter bricolagebegrepet til digitale uttrykksformer (2005)¹⁴. Et trekk ved bricolage i multimodale tekster er at komponenter som i utgangspunktet ikke har noen sammenheng, blir satt sammen i en ny tekst. Men dette er ikke nødvendigvis en vilkårlig prosess. ”Det er nærliggende å tro at brikoløren har en forestilling om hva som *kan* høre sammen, og hvordan samhörigheten *kan* utarbeides” (ibid.: 81). Han gir begrepet en eksistensiell dimensjon når han sier: ”Det er menneskelig å være en slags livsbrikolør med begrensede adhocprosjekter etter som problemer oppstår og nye muligheter byr seg. [...] Vi må stadig være åpne for at noe vi har mellom hendene, kan trenge en menings- eller funksjonsendring” (ibid.: 76).

Begrepet remix minner i stor grad om bricolage. Remix har også blitt brukt om det å skape noe nytt ved å sette sammen deler av andres kulturelle produkter, og har mange av de samme kvalitetene som bricolage, men blir i større grad knyttet til tekster på internett. Opprinnelig ble begrepet knyttet til DJ-kulturen som begynte å vokse frem på begynnelsen av 1970-tallet i følge Lev Manovich, professor i visual arts (Manovich 2007). Miksepulter som gjorde det mulig å manipulere enkelte lydspor i en låt la grunnlaget for DJenes kreative gjenbruk av andres musikk. Etter hvert har remixing fått en videre betydning, og knyttes nå til enhver uttrykksform der kreative arbeider blir brukt i nye kontekster (ibid.).

Selvpresentasjon på internett baserer seg nå i økende grad på visuelle holdepunkter, og både bricolage- og remixprosesser blir gjerne knyttet til det å kommunisere identitet og tilhørighet. Men hva brukes som digitale identitetsmarkører på MySpace? En MySpaceside er gjerne en blanding av egne uttrykk og ting som andre har laget, plassert i MySpacepresekrippet. Deltakernes egne fotografier har for eksempel en sentral rolle på mange MySpaceprofiler. Medieviteren Marika Lüders beskriver blant annet hvordan fotografier oppfattes som ”spor fra virkeligheten” fordi de er knyttet til oppfatninger om autentisitet: ”gjennom nettmedierte uttrykksformer skaper brukerne konkrete fremstillinger

¹⁴ Flere har knyttet bricolage til tekster på internett. En av de første som forsket på hjemmesider på internett er semiotikeren Chandler. Han sammenligner bricolageprosesser på hjemmesider med ungdomsrommet; kombinasjonen av plakater av sport- og musikkhelter, ting man kan knytte til minner, musikk og bøker er med på å gjøre rommet personlig. Chandler understreker den konstante utviklingen av hjemmesidene. På mange hjemmesider blir kommentaren ”under konstruksjon” aldri tatt vekk (Chandler og Roberts-Young: 1998).

av seg selv” (Lüders 2007a: 235). Fotografier kan være med på å knytte profilen konkret til profileieren. Den skrevne teksten er som oftest også egenformulert. I tillegg er som sagt henvisninger til populærkultur og beskrivelser av interesser og liknende viktig. En MySpaceprofil kan med andre ord være en remix av andres produkter – mikset med egne bilder og tekst.

Det er ikke et tydelig skille mellom begrepene remix og bricolage. Bricolage er nyttig når det handler om selve prosessen med å velge ut elementer av andres produkter til denne teksten. Men slik jeg ser det er remix oftere brukt enn bricolage når det gjelder tekster som er satt sammen av lånte deler på internett. Jeg tar derfor med meg begge betegnelse videre i oppgaven.

Uansett hvordan man setter sammen MySpaceprofilen tar man utgangspunkt i MySpacemalen. Denne er også med på å forme profilens uttrykk. Å skape fra en mal er derfor tema i neste avsnitt.

2.2.4 Å skape fra en mal

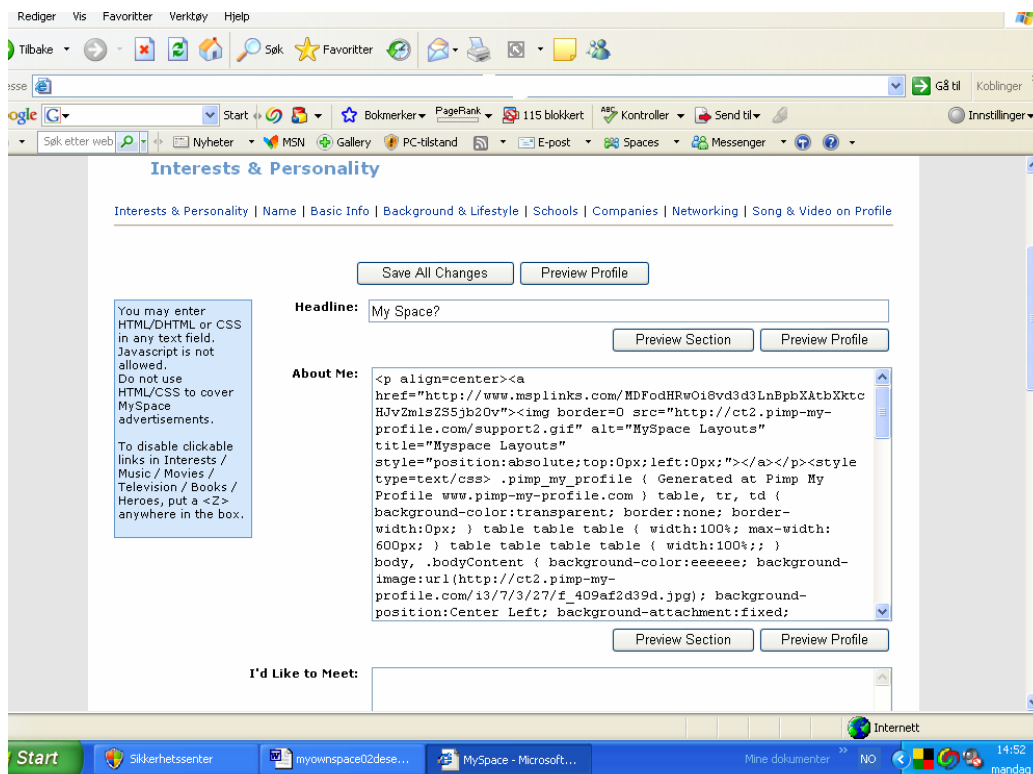
En MySpacedeltaker starter ikke med blanke ark, men med MySpacemalen, når hun begynner å forme sin profil. En mal er en halvferdig tekst, der mange av beslutningene om utformingen allerede er tatt, i følge medievider Anders Fagerjord (Fagerjord 2007: 182). En mal kan være til hjelp når vi vil uttrykke noe visuelt ved hjelp av en datamaskin fordi en mal forenkler arbeidet. Det er på mange måter dette som gjør det mulig å lage nettsamfunn. Malen gjør arbeidet med å lage en profil overkommelig også for de som ikke har ekspertkompetanse innen data.

Når man skal lage en MySpaceprofil tar man utgangspunkt i en profilmal. Ut i fra denne malen kan man gjøre profilen mer personlig. Man kan for eksempel velge blant ulike profildesign, presentert gjennom forskjellige nettsider knyttet til MySpace. Det kan være nærliggende å sammenlikne dette med det å lage en powerpoint presentasjon. Det finnes ”designbanker” hvor man kan lete etter et design man liker.

En viktig del av det å lage en profil er å velge hva man vil si og hvordan man vil si det. Ulike design har ulike farger, figurer eller mønster – og trigger dermed ulike assosiasjoner. I

tillegg kan man ofte velge hvilken uttrykksform man vil bruke når det gjelder andre elementer på siden. En interesse for fotball kan for eksempel uttrykkes ved hjelp av skreven tekst, bilde av en fotball, logoen til favorittlaget, eller en kombinasjon av disse.

Et design presenteres alltid med en HTML- kode. Dette er koder som viser hvordan siden skal settes opp. Kodene angir både oppbygningen av den skrevne teksten og den visuelle utformingen av siden (Fagerjord 2006:18). Deltakerne på MySpace kopierer denne designkoden, og limer den inn på sin egen profil. Dermed forandres profilens utseende slik kodene angir. I tillegg til å velge design må man også velge hva man vil skrive om seg selv og hvilket, eller hvilke, bilder man vil ha på siden.

Over: et eksempel på en HTML-kode som har blitt kopiert fra et en designside og limt inn på en profil.

De avgjørelsene som har blitt tatt for brukeren gjennom utformingen av malen vil også sette begrensninger for innholdet. Malen vil være med på å påvirke den ferdige teksten: ”tekster i personlige datamaskinmedier [blir] som regel til som et resultat av en forhandling mellom skaperen av teksten og malen han eller hun jobber med” (Fagerjord 2007:182). Innholdet i

malene kaller Fagerjord preskripter: ”det som er skrevet før en begynner” (ibid.: 165). I preskriptene ligger det føringer som skaper forventninger til innholdet. Resultatet kan være at det oppstår en dissonans mellom malen, det innholdet brukeren legger til og de ønskene brukene har for teksten. De konnotasjonene som designet bringer med seg vil for eksempel kunne sprike med det skriftlige budskapet (ibid.: 181). En mal kan også gjøre det vanskelig å forme uttrykket slik en ønsker. Det er derfor viktig å være bevisst på hvilken innflytelse preskriptene har på den ferdige teksten.

Det er ut ifra denne MySpacemalen at man gjør valg for hvordan profilen skal se ut. Man kan velge profildesign, ulike templates, fra ”designbanker” og andre hjelpesider som er tilpasset malen. Dette gjør at mye av medieinnholdet på Myspacesidene er tilpasset preskriptene – det er tilpasset strukturen i MySpace-samfunnet. Denne strukturen ligger med andre ord til grunn når en MySpacedeltaker lager en profil. Dette kommer jeg tilbake til i analysen i underkapittel 4.1, når jeg ser på hvordan informantene lager MySpaceprofilene sine. Å lage en profil innebærer å forme en multimodal tekst. Neste underkapittel handler derfor om multimodal literacy.

2.3 Multimodal literacy

Den tradisjonelle forståelsen av literacy er gjerne knyttet til det å kunne lese og skrive. I dag tar man for gitt at dette er noe de fleste i den vestlige verden kan. Literacy kan i dag sies å innebære mer enn det å være i stand til å kode en bokstavrekke. Bokstaver kan beskrives som kulturelle redskap for kommunikasjon. I takt med den tekniske utviklingen har også redskapene for kommunikasjon utviklet seg, noe som igjen påvirker forutsetningene for literacy. Nå bruker vi ikke lenger bare penn og papir når vi skal formidle noe. Vi tar også i bruk datamaskiner, fotografiapparater, videokameraer og internett – for å nevne noe (Østerud 2004).

Vi kommuniserer heller ikke bare gjennom skriften – også andre uttrykksformer er viktige i formidling mellom mennesker. Visuell kommunikasjon blir stadig viktigere i vår vestlige kultur, i følge Kress og van Leeuwen (2001). De beskriver hvordan visuelle tegn ofte kan være vel så effektive i kommunikasjon som skriftlige formuleringer. Røyking forbudt blir for eksempel ofte formidlet gjennom et bilde av en røyk med et kryss over. I sikkerhetsbrosjyren på fly er det ofte illustrasjonene som blir gitt mest plass.

Stadig flere tekster settes sammen av flere typer uttrykksformer. Særlig gjelder dette tekster på internett. Dette har med digitaliseringen å gjøre. Datamedier er digitale, noe som vil si at alle uttrykksformene gjøres om til tall og bearbeides matematisk. Dette gjør det enklere å kombinere ulike uttrykksformer i en og samme tekst, fordi alle uttrykksformene kan behandles omtrent på samme måte gjennom en datamaskin (Fagerjord 2006). Medieforskeren Gunnar Liestøl understreker at multimodale tekster ikke er et nytt fenomen, selv om multimodalitet gjerne knyttes til digitale tekster (Liestøl 2006). Multimodale tekster så man allerede da skriften først oppsto. Forskjellen er at digitaliseringen har muliggjort en ny type sammensatte tekster, som på mange måter er mer komplekse enn de man kjenner fra analoge medier (ibid.: 283).

Teknisk utstyr som datamaskiner og digitale kameraer har de siste årene blitt billigere, bedre og mer brukervennlige. Kress og van Leeuwen beskriver hvordan multimodale tekster som nå kan produseres av ”folk flest”, før ble produsert av en sammensatt gruppe eksperter

(2001:46). I dag er det for eksempel mange privatpersoner som lager sin egen hjemmeside. Man trenger ikke nødvendigvis å samle en skribent, fotograf, designer og en it-konsulent for å få dette til. Der det før var tydelig avgrensede oppgaver knyttet til ulike profesjoner, kan privatpersoner nå ofte gå inn og gjennomføre alle leddene i en tekstproduksjon – og i tillegg publisere dette (ibid.). Personlige medier er med på å legge til rette for at privatpersoner kan publisere tekster som er satt sammen av flere uttrykksformer. MySpace er en del av dette. Strukturen i MySpacesamfunnet gjør det mulig for mine informanter å legge ut en egen profil på nettet.

Det er interessant å knytte personlige medier til literacy. Fenomener som MySpace gir stadig flere privatpersoner mulighet til å produsere og publisere tekster på en måte som få hadde kompetanse til for bare 10-15 år siden. Men hva innebærer egentlig begrepet literacy? Literacy er et begrep som finnes med uendelig mange prefikser, i følge Liestøl (2006). Man snakker blant annet om digital literacy, media literacy, og visuell literacy. Det er ofte glidende overganger mellom disse begrepene, og det kan være vanskelig å forstå hva de egentlig innebærer og hva som skiller dem. Dette gjelder også multimodal literacy.

Multimodal literacy blir ikke entydig definert av Jewitt og Kress i boka *Multimodal literacy* (2003). Når jeg allikevel velger å fokusere på nettopp denne betegnelsen er det av to hovedgrunner. Den første er at Jewitt og Kress gjennom multimodal literacy eksplisitt retter fokuset mot tekster som er satt sammen av flere uttrykksformer. Når det gjelder min oppgave er dette relevant nettopp fordi en kombinasjon av ulike uttrykksformer er en sentral kvalitet ved MySpaceprofilene. Den andre grunnen er de retter fokus mot at tekster formes gjennom de sosialt situerte kommunikasjonssituasjonene de inngår i. Stadig nye tekstformer og kommunikasjonssituasjoner gjør at det ikke finnes entydige, etablerte praksiser som styrer tekstproduksjonen. MySpace er en slik ny tekstform. Profilene skapes i en kommunikasjonssituasjon som bærer med seg nye utfordringer.

I følge Kress og van Leeuwen er prosessene design og produksjon sentrale i arbeidet med å forme en multimodal tekst. Begrepet multimodal literacy blir mer håndgripelig og meningsfullt dersom man ser det i lys av prosessene design og produksjon. Gjennom begrepene design og produksjon tydeliggjør Kress og van Leeuwen hvordan det å forme en multimodal tekst innebærer å ta i bruk både mentale mer tekniske redskaper. Dette er

relevant med tanke på min oppgave. Design- og produksjonsprosessen er derfor tema i neste avsnitt.

2.3.1 Design og produksjon

På MySpace kommuniserer deltakerne gjennom et vidt spekter av uttrykksformer. De må både forstå andres og lage egne digitale, multimodale tekster. Kress og van Leeuwen trekker frem fire domener hvor mening i hovedsak skapes i multimodale tekster: design og produksjon, i tillegg til diskurs og distribusjon (Kress og van Leeuwen 2001: 4). Jeg vil konsentrere meg om design og produksjon, fordi jeg ser dette som mest hensiktsmessig for denne oppgaven.

Design og produksjon er viktige begreper for å forstå hva det innebærer å skape en multimodal tekst. Design er en plan for det man ennå ikke har artikulert, mens produksjonen er utførelsen av designplanen. Design handler om å velge den representasjonsformen som på best mulig måte uttrykker det budskapet man ønsker å formidle, ut i fra den konteksten man er en del av. Produksjon er det konkrete arbeidet med å skape dette uttrykket. Å forme en MySpaceprofil innebærer altså både å ta innholdsmessige valg (design) og det mer tekniske arbeidet med å utforme profilen (produksjon). Multimodal literacy innebærer med andre ord både designmessig og produksjonsmessig kompetanse.

Design er en abstrakt størrelse, det er organiseringen av det som skal bli uttrykt gjennom produksjonen. Designprosessen innebærer både en formulering av kunnskap som gjelder forhold om verden (diskurs), den aktuelle kommunikasjonssituasjonen og en kombinasjon av ulike modi (Kress og van Leeuwen 2001: 21). Design er derfor atskilt fra den materielle produksjonen av uttrykket. Men produksjon er mer enn en realisering av designet. Kress og van Leeuwen bruker sang som eksempel. Stemmen som synger tilfører mening til kommunikasjonen, det er ikke bare en gjengivelse av noter fra et ark. Produksjon er fysisk arbeid, mens design er arbeid på det mentale planet. Produksjon er den konkrete utøvelsen av designarbeidet. Det er andre kompetanser som spiller inn i produksjonen enn i designet; i produksjonen handler det om teknisk kunnskap, og kunnskap om media, ikke modi. Media i denne sammenhengen er altså ikke bare distribusjonsmedia som radio og tv, men også

produksjonsmedia som gester, stemmebånd og datamaskin. Media er tett knyttet opp mot sansene, fordi de materielle kvalitetene fanges av et spesifikt sett sanseorganer (ibid.: 66) ¹⁵.

Det er glidende overganger mellom design og produksjon. For det første er det usannsynlig at det i designet er en full spesifisering av alle elementene som skal være med i produksjonen. For det andre er det bare de synlige, gjenkjennbare kommunikative og representasjonsmessige ressursene som kan bli gjenstand for (bevisst) design. Disse kan være både abstrakte, som diskurser, og konkrete materialer (Kress og van Leeuwen 2001: 54-55).

Design handler om forholdet mellom ulike modaliteter og det man ønsker å uttrykke – i tillegg til forståelse av kommunikasjonssituasjonen. Jewitt og Kress skiller i boka *Multimodal Literacy* (2003) mellom competence og design, og hevder at design er et mer adekvat uttrykk fordi det i begrepet kompetanse ligger en forventning om etablerte praksiser med klare mål. Et slikt syn på kompetanse er vanskelig å forene med stadig nye kommunikasjonspraksiser fordi man mangler stabile "scripts" i de nye sjangrene:

In an era of profound and rapid change, neither the goal of competence nor the (imagined) reality behind that goal are no longer serviceable and sustainable. [...] If the aim is to act productively in periods of rapid change, and in one's own interest, then design must replace competence and critique as the essential goal of educational practice, of theories of learning, and of theories of representation much more generally (Jewitt og Kress 2003: 17).

Kress stiller spørsmålet: "are genres to be taught as ideal and stable forms? [...] For me the focus will be on the social principles that generates textual forms" (Kress 2003: 85-86). Hans syn på sjanger er knyttet nært opp til begrepet design. Det viktigste, sier han, er ikke å komme opp med gode sjangerbetegnelser. Det sentrale bør være å forstå den sjangermessige "naturen" i en tekst: hvilken mening teksten realiserer og hvilke sosiale meninger teksten formidler (ibid.: 119). Sjanger er ikke modalitetsspesifikk i følge Kress. All tekst bærer i seg sosial mening, men ulike modi realiserer denne meningen på forskjellige måter (ibid.: 107).

Med designbegrepet til Kress som utgangspunkt vil det ikke nødvendigvis være hensiktsmessig å lete etter stabile sjangertrekk; det er den sosiale konteksten og

¹⁵ Multimedialitet er ikke det samme som multimodalitet; et radioprogram kan for eksempel ha multimodalt innhold – men det kan bare bli hørt, ikke sett eller tatt på og er dermed monomedialt. Forholdet mellom media og modi er derfor relativt uavhengig av hverandre (Kress og Van Leeuwen 2001: 66-67)

tekstskaperens intensjoner som er sentralt med tanke på hvilken utforming teksten får. Når det gjelder MySpace er det dermed interessant å se på informantenes intensjoner for egen deltakelse i nettsamfunnet og hvordan disse påvirker utformingen av profilen.

Multimodale perspektiver er nyttige for å si noe om MySpaceprofilene som tekst, noe vi skal se i kapittel 5, der vi går detaljert inn på informantenes profiler. Tekst skapes alltid i en kontekst, og bruken av uttrykksformer må derfor sees i lys av den konkrete kommunikasjonssituasjonen den skapes i. Der det i analysen, i kapittel 5 skal handle om den ferdige teksten, skal det i kapittel 6 handle om aktøren. Her dreier det seg med andre ord om prosessen med å skape en multimodal tekst – MySpaceprofilen – i nettsamfunnet MySpace. Multimodal literacy, med fokus på design- og produksjonsprosessene, er derfor tema i det siste analysekapittelet, kapittel 6.

2.4 Oppsummering

I dette kapittelet har vi sett hvordan selvpresentasjon alltid skjer i en sosial kontekst, og at mennesker tar hensyn til kontekstuelle holdepunkter i selvpresentasjonen. På internett er denne konteksten annerledes enn i ansikt til ansiktskommunikasjon. Holdepunktene på nettet er gjerne færre og mindre oversiktlige enn i fysiske møter mellom mennesker. Man kan ikke se eller høre den umiddelbare responsen til det man uttrykker. Man kan heller ikke vite hvem som inngår i ens publikum. Boyd hevder at man derfor, for å gi selvpresentasjonen en retning, forestiller seg et publikum når man deltar i nettsamfunn. Dette er særlig relevant når det gjelder kapittel 4 i min analyse. Her skal vi se hvordan informantene bruker MySpace som kommunikasjonsarena og hvordan de forholder seg til den uoversiktlige konteksten kommunikasjonen foregår i.

Selvpresentasjonen formidles gjennom andre uttrykksformer på nettet enn når man møtes ansikt til ansikt. I fysiske møter mellom mennesker forholder vi oss ikke bare til informasjonen som formidles gjennom de ordene som blir sagt. Også ting som klesstil, tonefall, latter, rynkede bryn eller smil er med på å gi mening til de talte ordene. På MySpace formidles kommunikasjonen gjennom andre uttrykksformer – i en tekst. Jeg har valgt å legge vekt på selvpresentasjonen slik den blir formidlet gjennom profilbildet,

fargevalg og skreven tekst. For å belyse dette har jeg trukket frem noen aspekter ved multimodal teori, noe som i særlig grad blir relevant i det andre analysekapittelet, kapittel 5. Representasjon og interaksjon er nyttige begreper når man skal se på bilder. Dette blir aktuelt når jeg ser på profilbildene til informantene mine i underkapittel 5.1. Gjennom begrepet modalt meningspotensial setter jeg fokus på hvordan de ulike modalitetene formidler mening. Dette trekker jeg i særlig grad frem når det gjelder farge som uttrykksform i underkapittel 5.2. Multimodalt samspill og funksjonell tyngde handler om forholdet mellom de ulike uttrykksformene i en tekst, og trekkes frem i underkapittel 5.3. Avslutningsvis i dette underkapittelet har vi sett hvordan MySpaceprofilene kan beskrives som, blant annet, en remix. Det vil si at det i profilen inngår en gjenbruk av andres kulturelle produkter satt sammen i en ny sammenheng. Vi har også sett at MySpaceteksten lages med utgangspunkt i et preskript der en del avgjørelser er tatt på forhånd. Dette letter arbeidet for den enkelte MySpacedeltaker, men setter også rammer for design- og produksjonsprosessen.

I det tredje og avsluttende punktet i dette kapittelet har vi sett på prosessen med å lage en multimodal tekst, med fokus på multimodal literacy. Multimodal literacy kan beskrives gjennom, blant annet, de to begrepene design og produksjon. Dette er to delvis overlappende prosesser i meningsskapingen. I kapittel 6 skal vi se på nettopp prosessen med å lage en MySpaceprofil. Her vil fokus være rettet mot prosessen med å forme teksten, ikke den ferdige teksten i seg selv. Multimodal literacy vil derfor være sentralt i kapittel 6.

3. Metodisk tilnærming

Hvordan kan man på best mulig måte undersøke selvpresentasjon på MySpace? I dette kapittelet skal vi få en beskrivelse av metodetilnærmingen som ligger til grunn for empirien oppgaven bygger på.

Kvalitativ metode karakteriseres gjerne ved at det gir åpenhet og nærhet til det fenomenet som studeres. Det kjennetegnes også ved en vektlegging av prosesser og mening (Kvale 2006, Gentikow 2005, Østbye m.fl. 2007). Dette er essensielt når det gjelder min problemstilling. Det ville vært vanskelig å få en dyp innsikt i dette feltet gjennom et tallmateriale, altså gjennom kvantitativ metode. Valget falt derfor på en kvalitativ metodetilnærming.

For å få en rik forståelse av selvpresentasjon på MySpace og multimodal literacy har jeg valgt å ta i bruk to ulike metodiske tilnærminger: det kvalitative intervjuet og tekstanalysen. Analyse av intervjudata og analyse av tekst er to ulike analytiske aktiviteter. Det gir tilgang til to typer betydning (Østbye m.fl. 2007: 66-67). Gjennom kvalitative intervju kan jeg få informasjon om hvordan deltakerne opplever det å delta på MySpace. Tekstanalyse av MySpaceprofiler gir meg en annen tilnærming til stoffet. Her handler det om teksten, ikke opplevelsen av å være leser, produsent eller deltaker på MySpace. Disse metodene utfyller hverandre: tekstanalysen kan løfte frem aspekter ved fenomenet som ikke nødvendigvis er bevisste for informantene mine, eller som kan være vanskelig for dem å beskrive (ibid.: 67). Intervjuet gir meg derimot mulighet til å spørre informantene om aspekter det kan være vanskelig å lese ut av profilene alene.

3.1 Utvalg av informanter og profiler

Strategisk utvalg er sentralt i kvalitative studier (Thagaard 1998, Gentikow 2005). Skal man gjøre intervjuer bør man finne informanter som har erfaring med det fenomenet som skal studeres. Mine informanter er 5 jenter mellom 18 og 19 år. Informantene har det til felles at de ble kjent med MySpace da de var utvekslingsstudenter i USA skoleåret 2005-2006. De fortsatte å bruke MySpace da de kom tilbake til Norge, og på intervjutidspunktet hadde de

deltatt i nettsamfunnet i ca halvannet år. Det er de samme informantene jeg har intervjuet som har laget de profilene jeg har analysert.

Jeg har valgt 5 informanter til min studie. Det finnes ingen klare, felles retningslinjer for hvor stor informantgruppe man bør ha. Kvale skriver, noe vagt, at man bør intervju så mange personer som er nødvendig for å finne ut av det man trenger å vite (Kvale 2006: 58-59). Postholm anbefaler at man ved mindre studier bør velge få informanter. På denne måten kan man "finne en felles essens eller den sentrale opplevelsen som er fellesnevneren eller kjernen i forskningsdeltakernes opplevelser innenfor rammene av et mindre forskningsarbeid" (Postholm 2005: 43). Min informantgruppe begrenset seg også av rent praktiske årsaker; jeg kom i kontakt med informantene gjennom eget nettverk, og kjente kun til 5 jenter som hadde brukt MySpace i en lengre periode. Mitt utvalg er med andre ord et såkalt "convenience" utvalg (Bruhn Jensen 2002: 239).

Jeg har altså valgt å gjøre 5 intervjuer- og 5 profilanalyser. Ved både å intervju og analysere profilene til de samme informantene får jeg et rikt datamateriale og flere innfallsvinkler for å belyse problemstillingen. Et interessant alternativ hadde vært å følge informantenes profiler over et lengre tidsrom, og dermed gjort flere profilanalyser tilknyttet hver informant. Ved en slik fremgangsmåte kunne jeg fått en enda bedre forståelse av hvordan de bruker nettsamfunnet og hvordan de uttrykker seg gjennom profilene. Men dette ville vært svært tidkrevende og lot seg ikke gjøre innenfor rammene av min oppgave.

Alle mine informanter er jenter. Det er interessant å se hvordan jenter tar i bruk personlige medier. Peter Brandtzæg konkluderte gjennom SINTEF-prosjektet *Citizen media* i 2007 at norske jenter bruker nettsamfunn mye hyppigere enn de bruker ikt-teknologi generelt (Brandtzæg og Heim 2007: 6). Han fant også at det i de fleste nettsamfunnene deltok flere jenter enn gutter (ibid.). I og med at jeg kun har intervjuet jenter har jeg ikke noe sammenlikningsgrunnlag i min empiri. Det er dermed vanskelig for meg å si noe om kjønnsforskjeller. Generalisering har jeg valgt bort ved å velge informanter på den måten jeg har gjort i denne oppgaven. Statistisk generalisering, det å kunne si noe om en populasjon på grunnlag av funn i et utvalg, er sjeldent relevant i kvalitative studier (Kvale 2006, Gentikow 2005). Det vil si at jeg verken kan si noe om forskjeller mellom gutter og jenter eller om jenter som gruppe. Kjønn er derfor ikke et fokusområde i min oppgave.

3.2 Gjennomføring av intervjuer

Kvale beskriver formålet med kvalitative intervjuet slik: ”Formålet med det kvalitative forskningsintervjuet er å innhente beskrivelser av intervjupersonens livsverden, særlig med hensyn til tolkninger av meningen med fenomenene som blir beskrevet”(Kvale 2006: 38). Når det gjelder denne oppgaven er det interessant å undersøke nettopp hvordan informantene opplever det å være deltaker på MySpace; hva de tenker om kommunikasjon på nettstedet og hvordan de bruker forskjellige uttrykksformer for å presentere seg selv.

Jeg kontaktet informantene mine i løpet av høsten 2006. Alle jentene virket positive til å stille på intervju, og jeg fikk inntrykk av at de syntes det var spennende å bli spurt. Ingen av informantene virket nølende eller trengte betenkningstid før de sa ja til å være med. Jeg kom som sagt i kontakt med informantene mine gjennom eget nettverk. Alle jentene hadde hørt at jeg skulle skrive masteroppgave om MySpace, og alle var klar over at de var aktuelle informanter før jeg selv tok kontakt med dem. Dette kan nok ha bidratt til at de var positive til å stille på intervju. De visste både litt om prosjektet og hvem jeg var før de fikk forespørsel om å være med. To av informantene hadde jeg også hilst på ved tidligere anledninger, uten at jeg kjente dem fra før. De andre 3 hadde jeg ikke møtt før intervjudagen.

Jeg hadde planlagt å gjennomføre alle intervjuene på skolene der informantene mine gikk, men dette ble kun tilfellet for 3 av intervjuene. De to andre intervjuene ble gjort på et privat kontor i informantenes nærområde, fordi informantene mine hadde tentamener den aktuelle uken og skulle være lite på skolen ¹⁶. Hovedregelen når det gjelder hvilken setting intervjuene bør foregå i er i følge Østbye at ”informanten føler seg trygg i intervjusituasjonen og kan gå inn i den. En slik trygghet og uforstyrrelighet er særlig viktig dersom intervjuet krever mye refleksjon og respons fra informanten” (Østbye m.fl. 2007:

¹⁶ Intervjuene ble gjennomført over en periode på 3 uker, våren 2007. Denne våren var informantene mine russ, og russetiden hadde akkurat startet da jeg satte i gang med intervjuene. Informantene var altså travle på den tiden, men det var allikevel ikke vanskelig å få gjennomført intervjuene.

101). Jeg opplevde at vi under alle intervjuene fikk en ro rundt intervjusituasjonen, og at samtalene forløp forholdsvis fritt.

Det var viktig at vi kunne sitte i et lukket rom med internettilkobling, slik at vi fikk tilgang til MySpace under intervjuene. Jeg brukte også et videokamera som var stilt inn slik at det fanget opp bildet på pc-skjermen. Dermed kunne jeg både se og høre hva vi snakket om da jeg transkriberte intervjuene. Da jeg ringte til informantene for å avtale intervjutidspunkt forklarte jeg at jeg kom til å bruke videokamera under intervjuene. Jeg understreket da at jeg skulle filme pc-skjermen, ikke informantene, slik at ikke videokameraet skulle gjøre informantene nervøse. I tillegg var det viktig at det ikke skulle være mulig å gjenkjenne informantene ved at ansiktene ble avbildet.

Jeg har valgt det Kvale kaller den halvstrukturerte intervjuformen (Kvale 2006:72). Intervjuguiden til det halvstrukturerte intervjuet inneholder gjerne de temaene som skal dekkes, i tillegg til forslag til spørsmål. Fordelen ved denne typen intervju er at det er åpent for forandringer, slik at man kan følge informantenes fortellinger og komme med oppfølgingsspørsmål (ibid.: 72). Flexibiliteten ved det halvstrukturerte intervjuet viste seg å være svært viktig under mine intervjuer. Til tross for at alle temaene og de fleste spørsmålene var relevante, viste det seg raskt at det var lite hensiktsmessig å holde seg til strukturen jeg hadde utarbeidet i intervjuguiden. Dette ble tydelig allerede under det første intervjuet – intervjuet med Ida. Dette er det korteste intervjuet, det tok ca. 20 minutter. Dette intervjuet bærer nok preg av at det var mitt første intervju, og at jeg var litt nervøs. I tillegg fungerte som sagt ikke intervjuguiden på den måten jeg hadde trodd. Resultatet ble at jeg ikke alltid fikk stilt så gode oppfølgingsspørsmål som jeg kunne ønsket. Ida gav konkrete og tydelige svar på alle spørsmålene jeg stilte, men noen ganger ble det litt stille, noe som gjorde at jeg fikk behov for å konkretisere spørsmålene. Det var ikke alltid dette fungerte like godt, noen ganger førte dette til at spørsmålet heller ble mer uklart.

Resultatet ble at jeg hadde med meg intervjuguiden som en huskeliste, men at jeg først og fremst konsentrerte meg om å få flyt i samtalen ved å følge opp informasjonen som informantene kom med. Felles for alle intervjuene var allikevel at jeg startet med konkrete spørsmål av typen ”Hvor lenge har du hatt en MySpaceprofil”, og avsluttet med å spørre om de hadde noe å tilføye.

Det var også svært viktig å stille oppfølgingsspørsmål. Jeg ble nok flinkere til å stille gode spørsmål, og ikke minst oppfølgingsspørsmål, etter hvert. Dette kan man blant annet se på lengden av intervjuene. Det lengste intervjuet er intervjuet med Anniken. Jeg følte at jeg klarte å følge Annikens tankerekker, og samtalen utviklet seg på mange måter slik at den ene assosiasjonen tok den andre. Dette kan man blant annet se i analysen, der flere lengre samtalesekvenser blir referert. Det gjelder i særlig grad i underkapittel 5.1, kapittelet om profilmildet. Anniken var engasjert og interessert, og det var naturlig å stille mange oppfølgingsspørsmål.

Alle informantene mine var blide og imøtekommende, og jeg opplevde at alle prøvde å svare på spørsmålene mine så godt de kunne. Det varierte likevel i hvilken grad informantene klarte å gi meg utfyllende svar på det jeg spurte om, og i hvilken grad jeg spurte om ting som de var opptatt av og hadde tenkt over før intervjuet. Ida og Helene var nok mest interessert i MySpace som kommunikasjonsverktøy- og mindre opptatt av profilenes utseende og uttrykk. Dette bidro til at noen av spørsmålene mine fungerte veldig godt, mens andre ikke opplevdes så relevante. Dette kan man se i analysedelen. Sitater fra intervjuene med Ida og Helene er mest relevante når det gjelder nettopp kommunikasjonspraksis og relasjoner, i underkapittel 4.2, selv om begge intervjuene også er nyttige med tanke på det å se på utformingen av profilene. Intervjuet med Helene preges også av at engasjementet for MySpace hadde dabbet litt av. Da jeg intervjuet Helene hadde hun over en lengre periode vært svært aktiv på flere nettsamfunnsarenaer. Spesielt Facebook hadde tatt mye tid. Helene gav uttrykk for at hun hadde blitt litt ”metta” av kommunikasjon gjennom nettsamfunn:

Vi snakker om at hun er mer på Facebook for tiden:

Maria: Ja, synes du det er bedre å kommunisere med folk gjennom Facebook?

Helene: Ja, nå er jeg mest inne på Facebook, da. Jeg er mest inne på MySpace for å sjekke om noen har vært inne og skrevet noe til meg eller noe sånn. Nå har jo de fleste Facebook, så det er flest som er inne og skriver noe der. Men jeg synes det er litt slitsomt å drive og ha så mange sånne ting.

Maria: Ja, hvorfor det?

Helene: Nei, for det er liksom litt sånn; så må man inn å sjekke tingene sine, eller sånn der, man må sjekke mail, og man må sjekke Facebook og sjekke Myspace og sånn. Jeg er bare inne og sjekker, jeg har blitt litt lei av det i det siste. Eller, jeg er bare inne og sjekker om det har vært noen inne og skrevet, liksom. For det kan jo

hende at noen har sagt noe viktig, liksom. Men jeg er ikke sånn, jeg er ikke inne og skriver så mye lenger. Jeg synes heller at hvis jeg har lyst til å treffe noen folk så kan jeg heller finne på noe med dem, da. Ja.

Gunhild, Anniken og Kristin var mer opptatt av profilens utseende. Sitater fra disse intervjuene har derfor i enda større grad enn de to andre vært relevante når det gjelder å se på bruken av uttrykksformer. Dette gjelder i særlig grad intervjuet med Gunhild. Spesielt tydelig blir dette når det gjelder profilbildet som uttrykksform, i avsnitt 5.1.3. Intervjuet er forholdsvis kort. Det varer i ca 25 minutter og er det nest korteste intervjuet. Men svært store deler av intervjudataene var relevante for analysen. Det virket som om hun hadde tenkt igjennom en del aspekter ved MySpace før intervjuet – særlig med tanke på MySpaceprofilen som selvpresentasjonsarena. Gunhild uttrykte seg tydelig og personlig, spesielt med tanke på hvordan hennes egen profil så ut. Hun snakket mye om hvordan profilen skulle ”representere” henne, om inspirasjonskilder og om samspill mellom de ulike uttrykksformene. Dette kan vi bl.a. se i avsnitt 5.1.3 og 5.2.1.

Jeg syntes det var viktig å følge opp de perspektivene som informantene mine var mest opptatt av under intervjuene. Dette er en viktig del av det å ”innhente beskrivelser av intervjupersonens livsverden, særlig med hensyn til tolkninger av meningen med fenomenene som blir beskrevet” (Kvale 2006). Intervjuene har også av den grunn blitt litt forskjellige. Intervjuet med Kristin kan stå som et eksempel på hvor kompleks en intervjusitasjon egentlig er. Det er mange ting som er med på å påvirke hva som får fokus. Under intervjuet med Kristin snakket vi mye om ulike farer ved det å legge ut informasjon om seg selv. Jeg opplevde dette som et resultat av jeg nettopp fulgte hennes fortellinger, slik som Kvale snakker om. Ved avslutningen av intervjuet, men før jeg hadde skrudd av videoen, forteller hun at hun underveis i intervjuet har blitt litt mer bevisst på det å legge ut informasjon på internett:

Skoleklokka ringer og vi snakker om når neste time begynner. Jeg avslutter og sier takk for hjelpen.

Kristin: Jo, bare hyggelig, det var veldig greit å snakke om det, nå tenker jeg litt mer på hva jeg har gjort holdt jeg på å si ... på nettet. Så det er litt greit å tenke litt på det også så man ikke legger ut bilder og sånn alt mulig før man tenker over det.

Til tross for at det var Kristin som tok dette opp i slutten av intervjuet, opplevde jeg som intervjuer at det var Kristin selv som dreide samtalen mot farer ved det å delta i nettsamfunn;

hvordan fremmede kunne få tak i bilder av henne og at det var viktig å ikke legge ut personlige faktaopplysninger. Dette kommer frem i analysen, særlig i avsnitt 5.1.2., som handler om å regulere publikum gjennom profilmildet. Jeg tror dette på mange måter handler om Kristins forventninger til intervjuet. Fokuset i media har i stor grad vært sentrert rundt de problematiske sidene ved nettsamfunn, særlig med tanke på personvern. Det er derfor ikke så unaturlig om hun trodde at det var nettopp disse tingene som kom til å stå i fokus under intervjuet. Dette understreker de refleksive kvalitetene et kvalitativt intervju kan ha – også for informanten. Kristin ble underveis i intervjuet mer bevisst på enkelte aspekter ved MySpacefenomenet.

3.2.1 Transkribering

Da jeg hadde gjennomført intervjuene, begynte jeg arbeidet med å transkribere materialet fra muntlig til skriftlig form. Transkriberingen er en del av analyseprosessen. Det er altså ikke en helt uproblematisk prosess, fordi man underveis i transkriberingen vil gjøre forskjellige vurderinger. Men transkriberingen er viktig for å få oversikt over materialet, det gjør intervjudataene mer strukturert og egnet for analyse (Kvale 2006: 105).

Det finnes flere måter å transkribere på. Man kan for eksempel bruke ulike former for transkripsjonsverktøy for å markere på en systematisk måte hvordan informantene har uttrykt seg med tanke på pauser, tonefall og liknende. Dette var ikke hensiktsmessig for min oppgave, slik jeg vurderte det. Men jeg har allikevel forsøkt å gjengi intervjusamtalene mest mulig troverdig og nøyaktig. Jeg har derfor tatt med alle ord, skrevet ned alle pauser (markert slik; "...") og "hmm`er".

Noen ganger kan skriftlig gjengivelse av muntlig tale være vanskelig å lese. Det kan også i noen tilfeller være riktig ovenfor informanten å bearbeide teksten slik at den blir mer sammenhengende (Kvale 2006: 106). Når det gjelder mine intervjuer fant jeg det hensiktsmessig å transkribere så nøyaktig som mulig, men å bytte ut noen dialektord med bokmålsord slik at det ikke skulle være mulig å identifisere informantens geografiske tilknytning eller identitet gjennom formuleringene. Ellers har jeg kun gjort forandringer et par ganger, som når et ord blir plassert feil i setningen, eller liknende.

Reliabilitet knyttes gjerne til transkriberingsprosessen i kvalitative studier. Det dreier seg her om hvorvidt overføringen fra tale til tekst er pålitelig. Det kan for eksempel være vanskelig å høre hva intervjupersonene sier, eller å forstå når en setning slutter og en annen begynner. På mine opptak var det relativt god lyd, jeg hadde ikke nevneverdige problemer med å høre hva informantene mine sa. Det var kun ett tilfelle der det var problematisk for meg å tyde informantens utsagn. En transkripsjon er ikke en kopi av en realitet; en transkripsjon er en abstraksjon av det muntlige materialet (Kvale 2006: 104). Det er derfor umulig, i følge Kvale, å svare på spørsmålet om hva en korrekt transkripsjon er. Man bør heller spørre seg hva som er en hensiktsmessig transkripsjon (ibid.: 104). For mitt vedkommende trodde jeg under transkriberingsfasen at det å ta med pauser og "hmm`er" var viktig for meningsforståelsen. Da jeg var i gang med analysen så jeg derimot at dette ikke var så viktig allikevel. Jeg kommenterer derfor ikke informantenes språk i analysen.

Jeg filmet dataskjermen for å kunne se hva vi snakket om dersom vi gikk inn på andre enn informantenes profiler under intervjuene. Dette viste seg å være lite aktuelt i de fleste intervjuene. Under noen intervjuer, spesielt Anniken sitt, var det allikevel sekvenser der det å ta utgangspunkt i andres profiler var hensiktsmessig. Når jeg skulle transkribere, var det i disse tilfellene nyttig å se hvilke profiler vi snakket om på de aktuelle tidspunktene.

3.2.2 Operasjonalisering

Hvordan man skal gjennomføre en studie handler også om det man kaller "operasjonalisering". Det vil si at en abstrakt problemstilling må gjøres konkret og anvendelig gjennom begrep som brukes og forstås i hverdagslivet (Genitkow 2005: 89). Begrepene "selvpresentasjon" og "multimodal literacy" er teoretiske abstraksjoner. For å konkretisere problemstillingen min før intervjuene, formulerte jeg tre overordnede temaer: kommunikasjon gjennom MySpace, bruken av uttrykksformer og forholdet mellom privat og offentlig informasjon på MySpace. Deretter formulerte jeg mer konkrete spørsmål (se vedlegg 2). Intervjuguiden er derfor i samsvar, men ikke identisk med, problemstillingen (ibid.: 89). Når det gjelder profilanalysen ble operasjonaliseringen annerledes. Her stilte jeg spørsmål til teksten ut i fra de teoretiske perspektivene som jeg skisserte opp i underkapittel 2.2.

En validitetsvurdering av et forskningsprosjekt er en vurdering av gyldigheten av studien; det dreier seg om relevansen av analyse og data i forhold til problemstillingen (Genitkow 2005: 59). Et spørsmål når det gjelder min oppgave vil dermed være om jeg gjennom operasjonaliseringen av problemstillingen har fanget essensen i nettopp det jeg ønsker å undersøke. Slik jeg ser det er spørsmålene jeg har stilt til informantene og profilene presise nok til å si noe om problemstillingen.

3.3 Tekstanalyse

Analysene av informantenes MySpaceprofiler er basert på profilene slik de så ut den dagen jeg intervjuet hver enkelt. Jeg lagret profilene ved å ta opptil fem ulike printscreens, bilder av skjermen, av hver profil for å få med hele innholdet. Deretter printet jeg ut kopiene i farger ved et kopisenter, slik at jeg hadde profilene på papir da jeg skulle sette i gang med analysene.

Ordet *tekst* kommer fra latin og betyr å veve eller tvinne sammen, og å konstruere eller bygge noe. Siden 1960-tallet har ordet *tekst* blitt brukt som en generell term som har dekket et vidt spekter med fenomener som musikk, fotografier og film, i tillegg til skreven og talt språk (Bruhn Jensen 2002: 117). Innenfor medieforskningen har analyser av slike tekster fått en sentral plass. Sosiosemiotikken er en av flere retninger som baserer seg på et slikt utvidet tekstbegrep. Under følger en beskrivelse av fremgangsmåten for tekstanalyse.

Beskrivelsen av teksten er fundamentet i en tekstanalyse i følge Østbye (Østbye m.fl. 2007: 72): "Generelt kan følgende momenter fremheves: En beskrivelse bør være styrt av problemstillingen, være fokusert mot det tekst- og mediespesifikke ved teksten og være informert av relevante teoretiske begrep" (ibid.: 72). I en konkret analyse må man altså beskrive teksten ved hjelp av de begrepene og redskapene som er best egnet til å si noe om teksten ut i fra problemstillingen. Når det gjelder min oppgave er multimodale perspektiver sentrale; det er i hovedsak i Kress og van Leeuwens arbeider jeg har funnet redskaper som kan brukes til å si noe om MySpaceprofilene. I tillegg må de mediespesifikke sidene ved teksten være med i analysen; i min oppgave kan begrepene remix, bricolage og preskript

kaste lys over profilene. Det er også viktig å se hvilken kommunikativ praksis profilene er en del av.

Et aspekt ved den multimodale tekstanalysen er hvorvidt man skal konsentrere seg om utvalgte modaliteter eller forsøke å si noe om absolutt alle elementene i teksten. Seip Tønnesen har skrevet en bok om mediekultur blant barn og unge, og har blant annet kombinert intervjudata og data fra tekstanalyse i et prosjekt om unges forståelse av ulike tv-program (2007: 87). Hun skriver at ”prøvesteinen for analysen av tekstens ulike modaliteter er om våre analytiske spørsmål viser seg fruktbare ved at de fører videre til nye spørsmål” (ibid.: 88). En multimodal tekst kan være så kompleks at det blir umulig å skulle kommentere alle elementene i teksten; ”Analysen må dermed velge fokus og perspektiv ut fra det som er dens formål” (ibid.: 88). I min oppgave, der jeg vil se på hvordan informantene mine presenterer seg selv på MySpace, er det hensiktsmessig å trekke frem de modalitetene som jeg ser på som mest betydningsfulle for profilens uttrykk. Det er samsvar mellom hvilke modaliteter jeg trekker frem og hvilke modaliteter informantene mine i størst grad sier noe om under intervjuene: Gjennom de tre uttrykksformene bilde (i hovedsak profilbilde), farge og skreven tekst har analysen i stor grad vist seg fruktbar - nettopp ved at det har ført til nye spørsmål.

Felles for analysen av profilbilder, farger og skrevet tekst i informantenes profiler er at de har blitt beskrevet med utgangspunkt i meningspotensialet til den enkelte modalitet. Viktig for meningsforståelsen er også forholdet mellom de ulike uttrykksformene. Beskrivelsene dreier seg derfor også om samspillet mellom disse. Profilbildet har i tillegg blitt beskrevet med begrepene ”representerte” og ”interaktive deltakere”, og begrepsparet ”an offer” og ”demand” (se underkapittel 2.3).

3.4 Min posisjon

Nærhet mellom forsker og informant er et karakteristisk trekk ved kvalitative intervjuer. Denne nærheten gjør at forskeren påvirker informanten. Dette aspektet knyttes gjerne til validitet; det dreier seg om i hvilken grad funnene i studien er troverdige (Kvale 2006, Gentikow 2005). I min oppgave får denne nærheten en ekstra dimensjon ved at informantene

på forhånd visste hvem jeg var. Men jeg hadde kun møtt to av informantene på forhånd. Jeg hadde hilst på Ida et par ganger, men det var først og fremst Anniken jeg hadde litt kjennskap til. Hun hadde jeg hilst på flere ganger ved andre sammenhenger, men vi hadde aldri snakket lenge sammen. Under dette intervjuet ble det en spesielt avslappet atmosfære og uhøytidlig tone – uten at fokuset forsvant. Slik jeg opplevde det var det nok under intervjuet med Anniken at samtalen i størst grad gikk uanstrengt.

Forholdet mellom informant og intervjuer kan påvirke hvorvidt informantene gir ”riktige” svar. Dette kan være tilfellet dersom informanten føler seg ledet i en viss retning, eller svarer det hun tror at forskeren ønsker at hun skal svare. Et aspekt er for eksempel ledende spørsmål. Men både Gentikow og Kvale avviser at ledende spørsmål nødvendigvis er skadelig for datainnsamlingen. De hevder at man også ved denne typen spørsmål ofte opplever at informanten svarer selvstendig (Kvale 2006, Gentikow 2005). Under mine intervju opplevde jeg flere ganger at informantene mine sa meg imot. Et eksempel er under intervjuet med Helene. Da jeg spurte hva som er det viktigste ved en profil kvitterte hun med følgende: ”det er vel ingenting som er viktig med en profil”.

Nærhet mellom intervjuer og informant er ikke uproblematisk. Manglende distanse og objektivitet har av kritikere blitt trukket frem som argument for det kvalitative intervjuets grunnleggende mangel på validitet og reliabilitet. Som motargument hevdes det gjerne at dette heller ikke er hensikten. Motivasjonen bak valg av kvalitativ metode beskrives gjerne med et ønske om å komme frem til rike beskrivelser ”basert på informantenes nødvendigvis subjektive erfaringer og forskerens heller ikke objektive fortolkninger” (Gentikow 2005: 48).

Et aspekt ved ”forskerens heller ikke objektive fortolkninger” er intervjuerens forforståelse når det gjelder informantene. Jeg visste litt om alle informantene mine på forhånd, men det varierte både hva slags, og hvor mye, informasjon jeg hadde. Jeg hadde også snakket med alle informantene på telefon i forkant av intervjuene, i tillegg til at jeg hadde sett alle informantenes MySpaceprofiler. Samlet gjorde dette at jeg hadde et visst inntrykk av informantene. Dette kan ha ført til at jeg hadde ulike forventninger dem og dermed formulerte meg ulikt fra intervju til intervju. Dette understreker en av det kvalitative intervjuets karakteristikk; ethvert intervju vil fortone seg forskjellig, fordi intervjuet vil

være avhengig av kontekst og de personene som deltar. Som Gentikow understreker er det derfor viktig å være bevisst på sin rolle som intervjuer (Gentikow 2005: 50).

For å kunne gjøre en kvalitativ undersøkelse må man ikke bare ha tilgang til informanter. Man må også ha kjennskap til det feltet som skal studeres slik at man kan føre en opplyst samtale om temaet (Gentikow 2005: 51). For å få kjennskap til MySpace har jeg tilbrakt mye tid i nettsamfunnet. I følge Lüders er førstehåndserfaring med fenomenet man studerer nødvendig for å få en omfattende forståelse av fenomenet. "Being online is essential" skriver hun med henvisning til sin egen studie av nettkommunikasjon (Lüders 2007b: 24). Gjennom å se på andres profiler, lage min egen MySpaceprofil og få MySpacevenner har jeg styrket mine forutsetninger for å kunne tegne et autentisk bilde av fenomenet.

3.4.1 Ethiske vurderinger

Et krav for å gjennomføre et kvalitativt forskningsintervju er at man i forkant av undersøkelsen har innhentet informantenes *informerte samtykke*. Mine informanter fikk i forkant av intervjuene et skriv der jeg forklarte hva studien skulle gå ut på. Jeg understreket at de kunne trekke seg på et hvilket som helst tidspunkt i prosessen, og at all informasjon de gav meg skulle gis på frivillig basis. I skrevet har jeg understreket at informantene skulle holdes anonyme. Jeg forklarte også at jeg i tillegg til intervjuene ville gi en beskrivelse av profilene.

De Nasjonale Forskningsetiske Komiteer har laget retningslinjer for internettstudier ¹⁷. Studier av internettfenomener, og spesielt studier av brukergenerert innhold, er forholdsvis nytt. Dette er et vanskelig område, særlig med tanke på de glidende overgangene mellom privat og offentlig informasjon. I retningslinjene understrekes blant annet følgende:

"Samhandling i digitale fora har ofte en flyktig karakter. Dette bidrar til å skape forventninger om at informasjonen er beskyttet. Folk kan være villige til å gi fra seg personlig og sensitiv informasjon i et internettforum som i prinsippet er tilgjengelig for enhver, uten at de dermed har ment at ytringene skal kunne spres videre"

¹⁷ <http://www.etikkom.no/retningslinjer/internett>

MySpaceprofilene ligger åpent på nettet, de er derfor offentlig tilgjengelige. I utgangspunktet kan offentlig tilgjengelig informasjon benyttes fritt til forskningsformål. Men på internett er det ofte vanskelig å skille privat og offentlig informasjon fordi informasjon som er tilgjengelig ofte oppleves privat av de som har lagt det ut. Generelt er internettstudier underlagt de generelle forskningsretningslinjene. Jeg gir en beskrivelse av informantenes profiler. Men jeg har valgt å ikke gjengi sitater av den skrevne teksten på profilene, selv om dette kunne vært interessant for analysen, fordi profilene da lettere vil kunne spores. Dette er et av de aspektene som De Nasjonale Forskningsetiske Komiteer understreker: "Ved bruk av sitater fra Internettet i forbindelse med offentliggjøring av forskningsresultater bør forskeren ta tilbørlig hensyn til at det kan være mulig å spore informantenes identitet ved å foreta fulltekst søk på sitatene."

Min vurdering er at konfidensialiteten til mine informanter blir ivaretatt selv om jeg gir beskrivelser av informantenes profiler. Jeg har gitt alle informantene nye navn, og jeg tilkjenner ingen kallenavn eller liknende. På skrivende tidspunkt ser flere av MySpaceprofilene jeg har analysert annerledes ut enn de gjorde på intervjutidspunktet. En profil er også slettet.

All illustrasjonsbruk er godkjent av den aktuelle profileieren. Ingen av illustrasjonene er tatt fra informantenes profiler.

3.5 Analysetilnærming

Det finnes ulike måter å formidle og organisere det materialet man har. Kvale skisserer flere analysetilnærminger (Kvale 2006: 121). Man kan for eksempel velge å presentere empirien gjennom det Kvale kaller meningsstrukturering gjennom narrativer (ibid.: 131). Dette kunne vært interessant når det gjelder mitt prosjekt dersom jeg hadde hentet inn informasjon om informantene over lengre tid. Da ville jeg hatt mulighet til å presentere fyldige historier om hver informant. For min empiri er det derimot mest hensiktsmessig å strukturere materialet i kategorier. Meningskategorisering er en analysetilnærming der man omstrukturerer materialet i kategorier som egner seg for den videre analysen (ibid.: 129). Kategoriene mine er empirisk drevet, og blir belyst av perspektivene som er skissert i teoridelen.

Jeg har valgt å ha tre analysekapitler. Det første kapittelet har et overordnet perspektiv med utgangspunkt i intervjudataene og ikke i tekstanalysene. Her dreier det seg om informantenes motivasjon for å delta og hvilke relasjoner de har på MySpace. Jeg vil også se på de mer tekniske sidene ved det å lage en MySpaceprofil, og begynner med det siste:

Første underkapittel har derfor underoverskrift; ”Å lage en Profil”. Her ser jeg på fremgangsmåten for å lage en profil. I påfølgende avsnitt, ”Betydningen av preskript”, presenterer jeg informantenes beskrivelser av det tekniske arbeidet. Fokuset vil her være på føringene som ligger i profilmalen. De neste underkapitlene har fått titlene ”Kommunikasjon på MySpace” og ”Relasjoner på MySpace”. Her presenteres sitater fra intervjuene som dreier seg om kommunikativ praksis og motivasjon for å delta på MySpace. Dette skaper en viktig forståelsesramme for neste kapittel, der jeg går fra et overordna perspektiv til et mer detaljorientert fokus på bruken av sentrale uttrykksformer.

I det andre analysekapittelet ligger hovedtyngden i det analytiske arbeidet. Her går jeg mer i dybden når det gjelder de tre modalitetene jeg anser som mest sentrale for MySpaceprofilene: bildet, farge og skreven tekst. Både profilanalysene og intervjudataene vil være sentrale i dette kapittelet ved at jeg vekselvis presenterer intervju- og analysedata. Ved å ta i bruk begge typer data i forhold til hver modalitet får jeg altså sett på selvpresentasjon på to måter. Både gjennom hvordan informantene ordlegger seg om fenomenene og gjennom en analyse av de faktiske valgene de har gjort på profilsidene sine slik de så ut den dagen intervjuene ble gjennomført.

Overskriftene reflekterer de ulike temaene informantene mine kommer inn på i forhold til hver modalitet. Det varierer hvor mye de sier og hva slags fokus de har når det gjelder de forskjellige uttrykksformene. Det er derfor ikke like mange eller de samme underoverskriftene i forhold til hver uttrykksform. Den første uttrykksformen er bildet, med hovedvekt på profilbildet. Profilbildet har en sentral rolle på MySpaceprofilene, noe vi skal se i underkapittel 5.1.

Profilbildet er det elementet på profilene som informantene mine sier mest om. Kategoriene blir presentert gjennom følgende overskrifter: ”Å fange leserens nysgjerrighet gjennom profilbildet”, ”Å regulere hvem som er publikum gjennom profilbildet” og ”Å uttrykke

personlighet gjennom profilbildet”. Under hver overskrift presenterer jeg analysen av i hvert fall ett profilbilde, i tillegg til intervjudata.

For modaliteten farge har jeg kun én underoverskrift; ”Farge som uttrykk for personlighet”. Her dreier det seg i hovedsak om meningspotensialet ved farge som uttrykksform.

Den siste modaliteten, skreven tekst, har jeg knyttet til ”multimodalt samspill”. Skreven tekst er også en sentral uttrykksform på MySpace, men lar seg best beskrive ved hjelp av perspektiver på samspill mellom uttrykksformene. Jeg vil med andre ord se på den skrevne teksten i lys av to andre modalitetene. Skreven tekst får derfor ikke, som profilbildet og farge, et eget avsnitt, men blir trukket inn i underkapittel 5.3. Dette underkapittelet har fått tittelen ”Selvpresentasjon gjennom multimodalt samspill”. Her fokuserer jeg mer helhetlig på profilen, med utgangspunkt i samspillet mellom modalitetene.

Kapittel 6 handler om multimodal kompetanse. Her blir fokuset mindre på de empiriske dataene og mer på en overordnet diskusjon om multimodal literacy.

Presentasjon og analyse av funn

4. Produksjon, kommunikasjon og sosiale relasjoner på MySpace

Selvpresentasjon skjer alltid i en sosial kontekst. I dette kapitlet gis en beskrivelse av den konteksten MySpaceprofilene skapes i, basert på en presentasjon av intervjudata. Hvordan informantene lager en MySpaceprofil, hva slags kommunikasjon de har og hvem de er venner med er viktig informasjon for å forstå nettopp denne konteksten. Her presenteres med andre ord en beskrivelse av informantenes forståelse av MySpacefenomenet. I følge Kress og van Leeuwen (2001) må man se bruken av uttrykksformer i lys av konkrete kommunikasjonssituasjoner. Dette kapitlet skal gi oss konteksten når det gjelder MySpaceprofilene som multimodale tekster, og ikke minst hvilken betydning disse profilene har i informantenes liv. Funnene som presenteres i kapitlet fungerer altså som en inngangsport til å forstå tekstens ”sosiale mening” slik Kress uttrykker det. Her får vi med andre ord en innledende empiripresentasjon, før fokuset smalnes inn i hovedanalysen i kapittel 5.

4.1 Å lage en profil

Selvpresentasjon på MySpace formidles gjennom MySpaceprofilene. Jeg vil derfor åpne kapitlet med å si noe om hvordan man lager en profil.

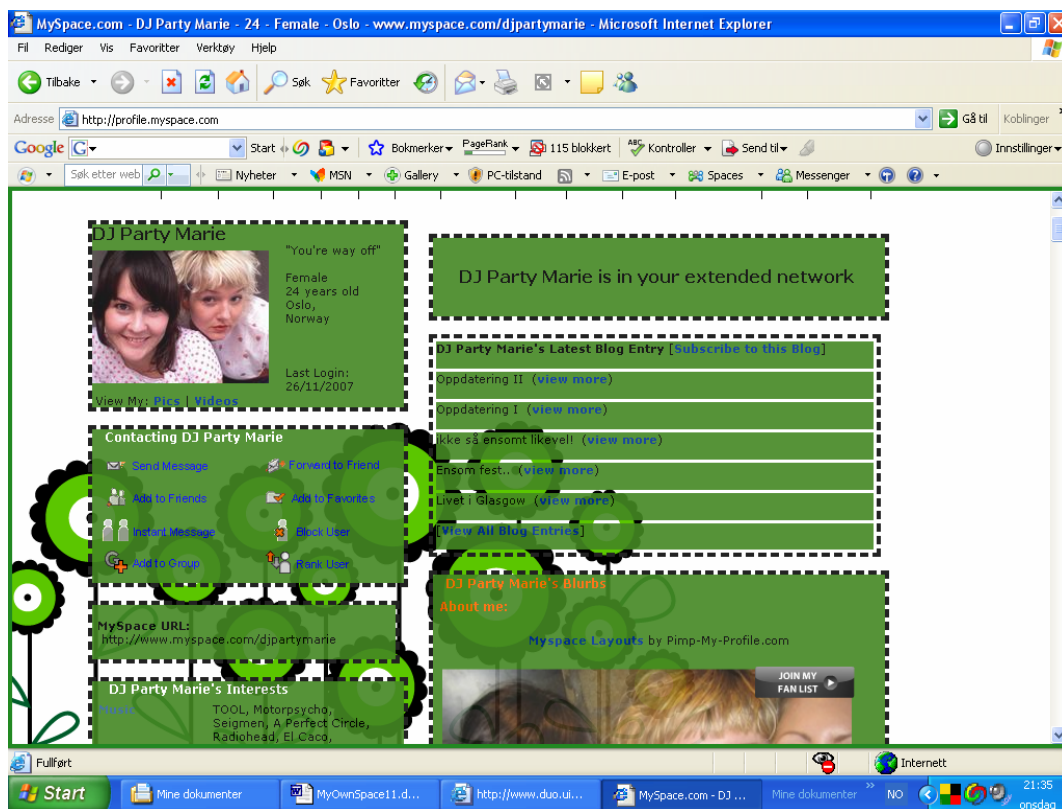
MySpaceprofilene kan se svært forskjellige ut selv om alle deltakerne starter med samme mal. Det finnes flere nettsider hvor MySpacebrukerne kan finne designforslag som er tilpasset profilene. Noen av sidene tilbyr design for hele profilen. Disse inneholder gjerne blant annet bakgrunnsdekorasjon og fontstørrelse og -farge. På andre nettsider kan man velge mellom forskjellige farger og fontstiler for de ulike delene av profilen. Et alternativ er å kombinere disse to. Man kan for eksempel velge et ferdig design, men så bytte fontfarge. Uansett er fremgangsmåten lik; designforslagene følges alltid av en HTML-kode som man kopierer og lagrer på profilområdet sitt.

Når man søker etter en person får man først opp en ”profilboks”, gjerne med et bilde, et motto og siste logindato. Deretter kan man klikke seg videre til vedkommendes profil. Det

varierer hvor mye informasjon en profil inneholder; noen legger ut faktainformasjon om alder, seksuell legning, bosted osv, andre skriver kun om interesser og kulturelle preferanser. Det er mulig å sette hele eller deler av sin profil til "privat" slik at kun de man har inkludert i sitt nettverk får se siden.

Under: en profil der bakgrunnsdesignet ikke er forandret, men det er lagt til bilder, musikk og skreven tekst .

The screenshot shows a MySpace profile for the user 'Karo000'. The profile includes a profile picture of a person singing into a microphone, a bio stating 'Life Is CoNFuSInG', and personal details: Female, 19 years old, Oslo, Norway. It also shows the last login date as 30/11/2007. A 'Contacting Karo000' section lists various actions like 'Send Message', 'Add to Friends', and 'Block User'. A music player shows a song that has been deleted by the artist. The 'Interests' section contains the text: 'I LOVE music, and I couldn't live without it... I used to sing in a choir in Norway, and me'. On the right, there is a notification 'Karo000 is in your extended network', a link to the latest blog entry, and a section titled 'Karo000's Blurbs' with an 'About me' section that says 'Live in Norway, lived in Rock Hill for 7 months, gotta run... bye:)' and a photo of two smiling women. The browser's taskbar at the bottom shows the Start button, several open windows, and the system tray with the date and time (21:33 onsdag).

Over: et bilde av en Myspaceprofil der bakgrunnsdesignet er forandret.

Både Anniken, Helene og Gunhild lærte å forandre bakgrunnsdesignet av venner eller familien de bodde hos det året de var utvekslingsstudenter. Kristin, derimot, lærte seg det på egenhånd ved å prøve seg frem og ved å finne forklaringer på ulike fremgangsmåter på nettet. Hun sier hun brukte en del tid på det, men at hun egentlig ikke synes det var vanskelig. Dette begrunner hun blant annet med at hun fant hjelp gjennom forslag til fremgangsmåte på nettet: "... og så står det jo oppskrifter foran på hvordan man finner bakgrunn og legger ut bilder og sånn". Ida fikk hjelp av vertsfamilien sin til å forandre designet da hun først begynte å delta på MySpace, men hun har ikke lært seg hvordan hun skal forandre det selv. Hun har derfor hatt det samme bakgrunnsdesignet siden hun først opprettet profilen. Dette har med produksjonskompetanse å gjøre, noe jeg kommer tilbake til i kapittel 6.

Det varierer hvor ofte informantene mine gjør forandringer på profilen, men felles for alle er allikevel at profilenes utseende er forholdsvis stabile. Ida har, som vi nettopp har sett, hatt det samme designet hele veien. Men hun bytter profilbilde ganske ofte. Helene og Anniken

har byttet design en del ganger, men det skjer ikke så ofte. Også disse forandrer profilbilde oftere enn design. Gunhild og Kristin er de informantene som oftest gjør forandringer på profilen. De gjør som regel store forandringer med et par måneders mellomrom.

4.1.1 Betydningen av preskript

”Jeg bruker gjerne de ferdiglagde designene - ettersom jeg ikke er så datateknisk” – Gunhild

Anders Fagerjord (2007) understreker den demokratiske gevinsten ved at ”folk flest” kan publisere tekster på nettet. Som vi så i avsnitt 2.2.4 gjør malene det mulig også for de som ikke har detaljkunnskap om datasystemer å lage filmer, websider og andre digitale tekster. I dette avsnittet skal vi se at preskriptet er en viktig forutsetning for at mine informanter kan delta på MySpace.

Alle informantene gir eksplisitt uttrykk for at de verken er spesielt interesserte i eller gode på data. Men flere av dem understreker at det er veldig enkelt å forandre bakgrunnsdesign. Kristin beskriver fremgangsmåten sin slik:

Maria: Kanskje vi kan gå inn på selve profilen din? Hvordan lagde du den?

Kristin: Jeg gikk inn på en sånn side der hvor det er masse forskjellige sånne bakgrunner og layoutsgreier, og som hadde en tekst som jeg måtte kopiere og bare lime inn i min sånn editgreie. Og så kom den typen opp på siden. Så det er jo lagd for deg, du skal bare kopiere og lime det inn i din egen. Så det er veldig enkelt. Det er som en hjemmeside.

Maria: Hvordan finner du hvilken bakgrunn du har, da? Hvordan velger du ut?

Kristin: Em, du går liksom gjennom alle, eller du går gjennom mange sider da. Det er forskjellig på hver side omtrent, så det er mye sånn amerikanske nfl og fotballgreier ... (latter).

Gunhild synes heller ikke det tekniske er vanskelig, men hun er klar over at det er mulig å gjøre ting på andre, og mer avanserte måter. Hun er bevisst på at hun er avhengig av å ha en mal som forenkler og strukturerer arbeidet for å få det til, men det virker ikke som hun ser på det som problematisk:

Maria: Hvordan lagde du din profil?

Gunhild: Emm ... Jeg brukte litt forskjellige sånne MySpace sider som er lagt opp for å kunne designe MySpace-sidene selv.

Maria: Hvordan går du frem når du gjør det, da?

Gunhild: Da ... ser jeg gjennom, jeg bruker gjerne de ferdiglagde ettersom jeg ikke er så datateknisk (latter) selv, så er det helt greit å bruke det og så bare finne en bakgrunn og så noe som passer til og så sette sammen ...

Maria: Har du ... hadde du en klar formening om hvordan du ville at siden din skulle se ut før du lagde den?

Gunhild: Det går ganske på impuls ettersom hva jeg finner, man vet aldri hva ... hva slags design som ligger utpå, men jeg har alltid i bakhodet ting ... eller noe jeg vil skal representere meg, da.

Maria: Er det noe du synes er vanskelig å gjøre – i forhold til å forandre på siden, eller ...

Gunhild: Ikke egentlig, for nå bruker jo jeg de mest enkle metodene, Jeg bruker bare sånne ting som er ferdiglagde fra før, så det er egentlig veldig greit. Men å begynne å forandre ting fra bunn av og sånn, det har jeg egentlig aldri satt meg noe inn i.

Gunhilds profil er en sammensetning av ting fra flere nettsider – det er ikke bare bakgrunnsdesignet hun har funnet på nettet. Måten hun beskriver arbeidsmåten sin minner om brikolørens arbeidsmetoder, slik vi har sett i underkapittel 2.2. Kristin og Helene har også supplert det ferdige designet med andre ting enn skreven tekst og profilbilde. Helene har blant annet lagt ut et ”lysbildeshow” med bilder av seg selv og vennene sine. Kristin har lagt ut flere fotografier hun har funnet på google:

Maria: Disse bildene her (peker på noen bilder fra Oslo som ligger på profilen). Hvordan får du lagt ut dem?

Kristin: Em ... De får jeg lagt ut ved å ... det er noe sånn kodegreier som er på alle html-greier tror jeg. Jeg er ikke helt sikker. Men det er sånne hjelpegreier på hovedsiden hvor det står at hvis du vil ha hjelp til noe, så ... og der står det hvordan du får lagt ut bilder og layoutgreier og sånn og. Det er noe sånn image ... det er noe du taster inn. Og så hvis du har en link, da, til bildet, så bare limer du inn linken, og så er det noe du taster inn før og etter og så får du opp bildet. Så er det er veldig enkelt, du kan få opp alle mulige slags bilder.

MySpacelayouts tilbyr som oftest en ”pakkeløsning”. Med et design følger et sett med farger og dekor, fontstørrelse og –farge, og bredestørrelse og –farge på kantlinjene som rammer inn de forskjellige områdene på MySpaceprofilen. Denne informasjonen ligger i kodet i HTML- koder som deltakerne kopierer fra hjelpesidene og limer inn i sin egen profil når de finner et design de vil ha. Det er mulig å gå inn og endre disse kodene for å forandre designet. Man kan for eksempel endre fontfarge eller størrelse, men ingen av mine informanter har gjort nettopp dette. De forholder seg med andre ord ikke til innholdet i HTML-kodene, de kopierer koden direkte inn i sin profil. De får derfor ikke gjort forandringer innenfor et design.

Gunhild har kombinert to ulike design, slik at en liten del av det opprinnelige designet blir byttet ut med noe annet. Men heller ikke hun går inn og forandrer på selve koden. Anniken og Ida har ikke supplert bakgrunnsdesignet med andre visuelle elementer enn profilbildet. Designvalget styrer svært mye av det visuelle uttrykket hos alle mine informanter, men ekstra mye hos Anniken og Ida.

De tekniske løsningene som ligger til grunn for nettstedet som MySpace trekkes gjerne frem som en av årsakene til at personlige medier har blitt så populært. Et preskript som forenkler prosessen er en forutsetning for at mine informanter skal kunne lage en profil. Men i preskriptet ligger det også mange føringer – avgjørelser som allerede har blitt tatt – som påvirker hvordan profilene ser ut, og hvordan kommunikasjonen foregår på MySpace. Som vi skal se i underkapittel 4.2, setter preskriptet også rammer for hvordan kommunikasjonen foregår på MySpace, og hva et MySpacevennskap innebærer.

I følge Boyd er det viktig å lære seg ”to write oneself into being”, slik vi så i underkapittel 2.2. Dette kan, som vi skal se i kapittel 6, knyttes til prosessene Kress og Van Leewen beskriver som design- og produksjon. Teknisk kompetanse er viktig i denne prosessen, for å kunne uttrykke seg slik som man ønsker. Men også når det gjelder hvordan de forskjellige uttrykksformene tas i bruk er preskriptet sentralt, noe vi skal se i kapittel 5.

4.2 Kommunikasjon og relasjoner

Hvordan informantene mine bruker MySpace påvirker hvordan de velger å forme profilene sine. I dette kapitlet skal vi se hvordan informantene tar i bruk MySpace som kommunikasjonsarena.

Alle informantene begynte som sagt å bruke MySpace da de var i USA som utvekslingsstudenter. De har også fortsatt å bruke MySpace etter at de kom hjem, hovedsakelig for å holde kontakten med dem de kjent med der. Informantene mine trekker frem det praktiske ved å kommunisere over internett med tanke på tidsforskjeller og geografisk avstand. Etter hvert har aktiviteten dabbet litt av blant annet fordi andre nettsamfunn, som Facebook, har fått bedre fotfeste i Norge enn MySpace. I tillegg hadde de oftere kontakt med dem de ble kjent med i USA rett etter at de var kommet hjem. Hovedaktiviteten deres på MySpace er å holde kontakt med venner og bekjente, men flere av informantene mine trekker også frem andre ting som er interessant ved nettsamfunnet. MySpace har etter hvert fått en sterk musikkprofil- det er mange band og artister som legger ut musikken sin på MySpace. Det er særlig Gunhild og Helene som trekker frem muligheten til å finne ny musikk gjennom MySpace.

Informantene har altså kontakt med mennesker de kjenner fra før gjennom MySpace. Det er mulig å velge en innstilling som gjør at bare de man har godkjent som venner kan se profilen, men dette har ingen av mine informanter valgt. Hvem som helst kan derfor gå inn på profilene deres.

Slik vi så i avsnitt 2.1.3 fokuserer Boyd på den komplekse konteksten man er en del av når man presenterer seg selv på MySpace. Informantene mine må forholde seg til et sammensatt publikum, de kan ikke være sikre på hvem som faktisk ser profilen deres. Dette preger hvordan mine informanter kommuniserer og hvilke venner de har på MySpace. Jeg opplever at alle informantene er bevisste på konteksten de er en del av. Dette gir seg utslag i hva slags kommunikasjon de har, og hvordan de velger hvem de skal være venner med på MySpace. Men det preger dem i ulik grad. Dette kommer jeg tilbake til i avsnitt 4.2.2, der jeg presenterer hvordan informantene ser på relasjoner på MySpace.

4.2.1 Kommunikasjon på MySpace

"... mer for å droppe innom på en måte"

– Helene

På MySpace har man mulighet til å ta kontakt med andre på to forskjellige måter. Det ene er messagemetoden som kan minne om e-post på den måten at det er privat kommunikasjon mellom to parter. Andre som er på MySpace kan verken se innholdet eller at kommunikasjonen foregår. Det andre kalles "comment". Dette er en hilsen som blir liggende på profilen til mottaker ved siden av profilbildet til avsender. Alle som kan se profilen kan derfor også lese kommentaren.

Over: eksempel på MySpacecomment

Da jeg spør informantene om hvordan de bruker de to meldingssystemene er det tydelig at de skiller mellom disse. Gunhilds svar er illustrerende:

Gunhild: Jeg bruker mest den messagemetoden der man kan sende private meldinger, for der kan man skrive litt mer enn bare kommentarer. Og så blir det litt mer privat.

Maria: Hva slags tekst er det du skriver når du sender kommentarer?

Gunhild: Det blir mer korte ting, som hvis noen har bursdag eller hvis det er jul eller høytid eller sånne ting. Bare småting.

Men selv om informantene mine kanskje i størst grad bruker den private messagemetoden, setter flere MySpace opp imot andre kommunikasjonsformer. Dette understreker at de først og fremst ser på Myspace som praktisk når det gjelder å ha kontakt med mennesker som

fysisk sett er langt unna. Gunhild svarer slik, når jeg spør om hun kunne ønske at det var mer aktivitet på MySpace også blant hennes norske venner;

Gunhild: Jeg har funnet ut at det er veldig mange her fra Norge som har det også, men venner jeg har her, i Norge, de, de har jeg jo kontakt med regelmessig uansett, så de er det ikke sånn stort poeng i å holde kontakt gjennom det. Det er det samme, man sender jo ikke email til hverandre når man ser hverandre ofte. Så det er hovedsakelig de som bor langt borte.

Anniken sammenlikner Myspace med epost og telefon, og setter spørsmål ved kvaliteten på kommunikasjonen som går over MySpace. Hun sier at kommunikasjonen over Myspace har en tendens til å bli litt overfladisk, ”litt sånn ”hei, hvordan går det” liksom”. Dette begrunner hun delvis i at hun holder kontakt med dem hun ble best kjent med i USA også gjennom andre kommunikasjonsformer. Men det virker også som vurderer blant annet telefonkommunikasjon som mer verdifull;

Maria: Hvorfor blir det overfladisk, tror du?

Anniken: Emm ... det er nok fordi ... fordi jeg ikke har snakka med dem ordentlig på lenge, liksom. Jeg kjenner de ikke så godt, så det er nok derfor, da. At det ikke blir sånne dype samtaler.

Maria: Kunne man hatt det på MySpace – hvis man hadde kjent hverandre godt?

Anniken: Ja, man kan jo ha det, men hvis man kjenner hverandre godt så pleier man å snakke sammen på telefon da, eller, om sånne personlig ting.

Da jeg spør Helene om hvordan hun bruker MySpace beskriver hun det slik:

Maria: Hva slags type kontakt er det man har gjennom MySpace, da?

Helene: Jeg vet ikke ... jeg har mest kontakt med de som bor i utlandet liksom, fordi det er jo på en måte en veldig enkel måte å på en måte skrive litt til hverandre, og si at man savner hverandre og... Ehh, men hvis jeg skal skrive noe til noen som bor i Oslo så blir det mer litt sånn ”å det var kult på Buster Rimes på mandag” eller noe sånt, eller den konserten var skikkelig kul eller... sånne ting, da. Bare for å si at det var fett, på en måte.

Maria: Mmm... mer for å si hei, bare?

Helene: Ja, mer for å si at... Mer for å droppe innom på en måte.

Ida uttrykker ikke den samme skepsisen når det gjelder kvaliteten på MySpacekommunikasjonen. Hun sier at hun i all hovedsak bruker den mer private

messagemetoden, i tillegg til å legge ut og se på bilder på en egen bildeside tilknyttet profilen. Ida har kontakt med dem hun kjenner fra USA nesten utelukkende gjennom MySpace. Hun kombinerer i liten grad MySpace med andre kommunikasjonsformer.

I dette avsnittet har vi sett at informantene i størst grad velger å kommunisere gjennom det som kalles message. På den måten kan kun deltakerne i kommunikasjonen se hva som blir sagt. Informantene mine velger denne kommunikasjonsformen oftere enn comment. Dette begrunner de med at de da føler de kan være litt mer private og si litt mer enn de kan når det de sier blir lagt ut på profilene slik at alle kan lese det.

4.2.2 Relasjoner på MySpace

”Hvorfor skulle jeg være venn med de når jeg ikke kjenner de liksom?” – Anniken

På MySpace må man sende en forespørsel om vennskap til de man ønsker å ha som kontakt. Alle kontakter på MySpace kalles venner, og noen deltakere har flere hundre venner på MySpace. På profilsiden er det en oversikt over et utvalg venner som kalles “Top Friends”. Ved å for eksempel klikke på linken “View all of Heidi`s friends” får man en oversikt over resten av kontaktene i Heidis nettverk.

Over: Et eksempel som viser den delen av en profil der venner og kommentarer fra venner vises.

Å være venn med noen i et nettsamfunn er ikke nødvendigvis det samme som å være venn med noen ellers i hverdagen. Dan Perkel er doktorgradsstudent ved UC Berkeley's School of Information. Han beskriver dette som et karakteristisk trekk ved nettsamfunn og knytter det til sjanger (2006). Hvordan man bruker ordet *venn* er noe av det man må sette seg inn i når man deltar på MySpace. Men dette kan ikke sies å være et stabilt sjangertrekk; det finnes ingen klare regler eller retningslinjer for hvem man bør innvie i sin vennekrets på MySpace. Hvordan en MySpacedeltaker forstår dette må sees sammen med hvordan hun ønsker å bruke profilen sin. Dermed kan man knytte valg av MySpacerelasjoner til design, og det å opptre adekvat i forhold til hvilke ønsker man har for en gitt kommunikasjonssituasjon.

Også Goffmans perspektiver kan knyttes til dette. I følge Goffman er holdepunkter i konteksten viktig når man vurderer hvordan man skal opptre i en konkret situasjon. Boyd beskriver dette som en av utfordringene ved det å delta i nettsamfunn, fordi konteksten man er en del av er så uoversiktlig. Det er umulig å gjøre en reell situasjonsdefinisjon. I følge Boyd er det derfor viktig å visualisere et publikum for å sette en ramme for den situasjonen man er en del av. På den måten kan man gi selvpresentasjonen en retning. Mine informanter forestiller seg sitt publikum på ulike måter. Ida sier at det er svært få som er inne på siden hennes. Det er som oftest de hun snakker med i USA, tror hun. Gunhild ser MySpace som en mulighet til å få kontakt med mennesker som deler hennes interesser, selv om hun i hovedsak kommuniserer med mennesker hun kjenner fra før. Kristin er mer opptatt av at folk hun ikke ønsker å ha kontakt med kan gå inn på profilen hennes.

En opplevelse av kontekst kan knyttes til hvilke relasjoner man har på MySpace. Mine informanter har gjort ulike valg når det gjelder det å velge hvem de skal være venn med på MySpace.

Når jeg spør Gunhild hvorvidt det å være venn på MySpace skiller seg fra den forståelsen hun har av det å være en venn ellers i hverdagen svarer hun umiddelbart bekræftende på dette:

Gunhild: Ja, det skiller seg veldig. Selv om man legger til noen som venn så vil ikke det si at man har akseptert dem som ... jeg vet ikke, mange er ikke bekjente en gang ... det er mange som legger til i hytt og pine og når man ikke er bekjente en gang så ... Det blir et helt annet begrep. Det kan ikke sammenliknes engang.

Gunhild er bevisst på at ukjente kan gå inn på siden, men opplever ikke strukturen i MySpacesamfunnet så problematisk. Hun er allikevel selektiv når det gjelder hva hun vil legge ut av informasjon på MySpace:

Gunhild: Ja, altså, jeg skriver jo ikke såne ting, jeg har ikke det fulle navnet mitt der, så jeg passer jo på litt. Det er jo hvem som helst som kan gå inn og se på, men jeg, det er lagt opp ganske greit sånn sett. Man kan ha det sånn at man må godkjenne kommentarer før de kommer på, på siden og såne ting. Sånn sett er det jo ganske greit, man kontrollerer jo selv, man bestemmer selv. Jeg føler man kan være ganske privat.

Men det betyr ikke at hun sier ja til alle som ønsker å legge henne til som kontakt. Dette gjelder også Helene. Helene er svært musikkinteressert, og legger ofte til band og artister. Men hun beskriver et skille når det gjelder band og artister i forhold til enkeltpersoner. Hun er skeptisk til å legge til personer hun ikke kjenner dersom de ikke har en musikkprofil:

Maria: Hvor mange venner har du?

Helene: 311 venner.

Maria: Veit du hvem alle er?

Helene: Nei. Det er utrolig mange band og sånn som jeg ikke vet hvem er. Jeg legger til alle band som legger meg til, eller, jeg pleier å gå å høre litt på det og hvis jeg sånn halvveis liker det så legger jeg de til. Men jeg legger ikke til alle som vil bli venn med meg, for jeg vil ikke ha såne helt fremmede liksom. Jeg vil liksom vite hvem menneskene er på en måte, hvis jeg skal legge de til. Men når det er band og sånn så pleier jeg bare å legge de til.

Maria: Så det er forskjell på enkeltpersoner og band?

Helene: Ja, jeg synes i hvert fall det.

Det virker som om Anniken i større grad enn de andre synes det er vanskelig å bestemme hvem hun skal akseptere som venn. Hun er den som i størst grad uttrykker ambivalens når det gjelder dette:

Maria: Har du mange venner?

Anniken: Jeg har 101 faktisk. Men jeg har vært litt dum, da. For jeg har lagt til folk jeg ikke kjenner. Jeg har ikke tenkt på det, men så jeg kjenner jo ikke deg, og så jaja ...

Maria: Hvorfor var det dumt, da?

Anniken: Jeg vet ikke jeg, det er jo ikke dumt, da kanskje, men jeg kjenner de jo ikke så godt, eller jeg kjenner jo ikke de i det hele tatt. Så det blir litt sånn hvorfor skulle jeg være venn med de når jeg ikke kjenner de liksom. Eller aldri har skrevet en comment eller noen ting, da. De har aldri sagt et ord til deg, liksom, de har bare lagt deg til. Og det blir liksom, det blir litt feil, da synes jeg.

Maria: Men tror du de fleste kjenner, eller veit hvem alle vennene deres er - på MySpace?

Anniken: Jeg kan ikke tenke meg det egentlig. Det er mange som legger til folk de ikke vet hvem er. Jeg har fått mange sånne friendrequests som jeg bare har lagt til og så har jeg aldri hørt noe mer liksom. Så jeg tror det er litt sånn ... det skal se bra ut å ha flest mulige venner, da. Jeg tror det går litt i den, på en måte

Kristin og Ida har begrenset antall kontakter til mennesker de vet hvem er. Måten de forstår det å være venn på MySpace ligger nærmere den generelle forståelsen de har av det å være venn i større grad enn hva som er tilfellet for de andre informantene. Kristin svarer slik når jeg spør om det er viktig å ha mange venner på MySpace:

Kristin: Jeg synes ikke det. Fordi ... det er viktigere å ha noen få gode venner istedenfor mange som du ikke prater med en gang. Altså, det er jo mange folk som har lagt meg til som jeg ikke kjenner så veldig godt, men som jeg vet veldig godt hvem de er allikevel. Jeg har ikke lagt til noen som jeg ikke vet hvem er. For jeg har fått mange sånne friendrequests, men da har jeg bare latt være å svare på dem, eller bare declined.

Kristin opplever det som problematisk at hun ikke har oversikt over publikummet sitt på MySpace. Hun forestiller seg altså et bredt publikum. Kristin er den av mine informanter som i størst grad fokuserer på muligheten for at mennesker hun ikke kjenner kan se profilen hennes, laste ned bildene hun har der og sende henne meldinger. Hun beskriver dette som ubehagelig og sier at det er en av grunnene til at hun i stor grad har gått over til Facebook. Der opplever hun at hun har større kontroll, både når det gjelder å kontrollere hvem som kan se profilen hennes, og når det gjelder det at hun her har mulighet til å spesifisere hvilken relasjon hun har til hver enkelt av kontaktene sine. Hun opplever MySpacestrukturen som problematisk, og synes det er slitsomt og litt ekkelt at mennesker hun ikke kjenner kan gå inn på profilen hennes:

Maria: Men ... det å være personlig på MySpace det er litt sånn både og tenker du? I og med at ...

Kristin: Ja, siden alle kan se din profil, så da blir det veldig offentlig også. Samtidig som det er veldig privat noen ganger. Men man kan jo, jeg kunne satt den til privat den profilen, men jeg har ikke tenkt så mye over det. Men sånn når jeg tenker på det nå så tenker jeg at jeg burde gjort det for lenge siden. Men det var ikke sånn i begynnelsen, da fikk man ikke satt den til privat. Da fantes ikke det alternativet.

Maria: Til privat – da er det bare de du har godkjent som venner som kan se profilen?

Kristin: Ja, ikke venner av venner.

Når det gjelder Ida er det en tydelig sammenheng mellom hvilke relasjoner hun har på MySpace og hva hun bruker MySpace til. Ida er den av mine informanter som har færrest kontakter – hun har kun 25 venner og sier at hun kjenner alle. Hun har ingen interesse av å ha MySpacevenner hun ikke ønsker å ha kontakt med. Hun uttrykker også at hun synes det er greit å ha et sted på nettet som er litt atskilt fra de vennene hun er sammen med til daglig her i Norge:

Ida: ... det er litt sånn, jeg vet ikke hvordan jeg skal si det jeg, ikke sånn at ingen andre skal snakke med dem, men de har blitt litt sånn mine fra USA, da. Det er litt spennende å ha noen som ikke alle andre kjenner så godt da.

Ida visualiserer et mye smalere publikum enn Kristin. Hun sier om profilen sin at det ikke er så viktig hvordan den ser ut: ” for det er ikke så mange som er der egentlig”.

I dette avsnittet har vi sett at informantene velger MySpacevenner på ulikt grunnlag. Det varierer hvorvidt de ønsker å kun ha kontakter som de ”snakker” med, eller om de knytter til seg mer fjerne bekjentskaper, musikere eller band som de ikke kjenner personlig. Felles for informantene er at de stort sett ikke knytter til seg enkeltpersoner som de ikke vet hvem er. Valg av kontakter er med på å påvirke hvordan de forestiller seg publikumet sitt.

4.3 Oppsummering

I dette kapittelet har vi sett hvordan informantene lager en profil. Vi har også sett hvordan de bruker MySpace som kommunikasjonsarena og hvordan de ser på dette med relasjoner på MySpace.

Ingen av informantene beskriver seg selv som spesielt interessert i, eller spesielt gode på, data. Preskriptet blir derfor en nødvendig forutsetning for at informantene skal kunne lage en profil. Det varierer hva informantene får til innenfor de rammene preskriptet setter. Som vi skal se i kapittel 5 er både preskriptet i seg selv og produksjonskompetansen til informantene med på å påvirke bruken av uttrykksformer i profilene.

Hovedmotivasjonen når det gjelder å delta på MySpace er lik for alle informantene. Alle fem bruker MySpace for å holde kontakt med venner og den vertsfamilien de hadde i USA. I hovedsak bruker de den private messagemetoden. Men de kommuniserer også gjennom de mer offentlige kommentarhilsenene innimellom.

Det varierer hvilke valg informantene tar når det gjelder å knytte til seg kontakter. Noen har stort sett bare venner de godt vet hvem er. Andre har kontakter de ikke kjenner og aldri snakker med. Hvilke relasjoner de etablerer på MySpace må knyttes til kommunikasjonspraksis. Ida bruker for eksempel profilen sin nærmest som en mailkonto overfor de hun holder kontakten med i USA og er ikke så interessert i å få nye kontakter. For Helene er derimot noe av det mest spennende ved MySpace det å kunne finne nye artister og band som hun ikke kjente fra før. Hennes kontakter er derfor i stor grad nettopp musikere – i tillegg til folk hun kjenner.

Hvilke relasjoner man knytter til seg på MySpace kan knyttes til Goffmans forståelse av selvpresentasjon. Kontekst er viktig for å gi holdepunkter for hvordan man skal presentere seg selv. Goffman går ut fra at mennesker ønsker å tilpasse seg de forventningene de opplever møter dem i enhver kontekst. På sett og vis kan man også knytte dette til perspektivene til Kress når det gjelder begrepet design. I begge henseender handler det om å

møte en kommunikasjonssituasjon på best mulig måte. På MySpace kan man også forsøke å sette rammer for den konteksten man er en del av. Dette har å gjøre med det å forestille seg et publikum slik Boyd fokuserer på. Informantene mine gjør nettopp dette gjennom valg av venner på MySpace. Ingen av mine informanter har valgt å sette profilen sin til ”privat” og på den måten regulere hvem som kan se profilen. Men slik jeg forstår det opplever mine informanter en sammenheng mellom relasjoner og publikum. Dette konkretiseres i særlig grad i underkapittel 5.1, der det handler om profilbilde som uttrykksform.

Perkel knytter som sagt det å være *venn* på MySpace til sjanger, men dette kan ikke sies å være et stabilt sjangertrekk. Mangelen på stabile sjangertrekk er typisk for mange nye kommunikasjonsformer – særlig på internett. Kress beskriver mange av de nye kommunikasjonsformene ved en mangel på stabile ”scripts”; det finnes ikke klare forventninger eller regler når det gjelder hvordan man løser ulike utfordringer og oppgaver. Dette er tydelig også på MySpace. Informantene mine forstår det å være venn på MySpace på ulik måte. Dette må sees i sammenheng med hvordan de bruker profilen og nettsamfunnet.

Som vi så i underkapittel 2.3, handler designprosessen om å tilpasse uttrykket til kommunikasjonssituasjonen. Informantenes forståelse av det å delta på MySpace vil gi retning til deres selvpresentasjon: det vil påvirke designprosessen. Hvordan informantene forstår og tar i bruk MySpace er viktig når det gjelder hvordan de tar i bruk de ulike uttrykksformene. Selvpresentasjon i profilbilder, farge og skreven tekst er temaet i neste kapittel.

5. Selvpresentasjon i profilbilde, farge og skreven tekst

Man kan ikke bare "være" på nett: "One must write oneself into being", i følge Boyd (in press b). Man må gjøre sin tilstedeværelse eksplisitt. Mine informanter "skriver" sin selvpresentasjon hovedsakelig ved hjelp av tre uttrykkformer: profilbilde, farge og skreven tekst.

I dette kapitlet presenteres hovedperspektivet i analysen. Her skal vi se hvordan informantenes selvpresentasjon formidles gjennom profilbilde, farge og skreven tekst. Dette blir vekselvis presentert gjennom intervjudata og tekstanalyser. Her presenteres med andre ord en kombinasjon av hva informantene sier om bruken av de ulike uttrykksformene, og en analyse av deres faktiske valg når det gjelder deres egen profil.

Profilbildene og fargevalgene blir beskrevet ved hjelp av multimodale perspektiver i hvert sitt underkapittel, henholdsvis 5.1 og 5.2. Skreven tekst som uttrykksform blir trukket inn i underkapittel 5.3, og presentert sammen med profilbilde og farge i lys av perspektiver på multimodalt samspill og funksjonell tyngde.

5.1 Bildet som modalitet: Representasjon og interaksjon

Bilder er viktige på MySpace. Alle profiler har en link til profilens egen "bildeside" der deltakeren kan legge ut bilder. Enkelte profiler har også svært mange bilder plassert på profilsiden. Noen profiler har "lysbildeshow" av private bilder på siden, eller bruker bilder for å illustrere interesser eller andre ting. Når jeg ønsker å se på profilbildet spesielt er det på grunn av den sentrale plassen det har på MySpaceprofilen. Som vi skal se i første underkapittel trekker også informantene frem profilbildet som viktig. Profilbildet er det som kommer opp på venners profiler når man har sendt en kommentar, og det er det første en ser når man søker etter en profil. At profilbildet er viktig ligger altså i strukturen i MySpacesamfunnet.

I avsnitt 2.3.1 så vi hvordan mening skapes gjennom interaksjon mellom leseren og den som blir representert i et bilde. Det Kress og van Leeuwen kaller representasjon og interaksjon knytter de til designprosessen: man designer ”the position of the viewer”(ibid.: 114). Dette er relevant når man skal se på profilbildene, og knyttes til det å skape kontakt og mening mellom leser og profileier. Denne designprosessen er kompleks. Valg av profilbildet skjer i et samspill mellom ulike intensjoner, noe vi skal se i avsnittene under.

5.1.1 Å fange leserens nysgjerrighet gjennom profilbildet

”Du får lyst til å tittle mer liksom.

Se hva annet de har å by på”

– Anniken

Alle informantene beskriver profilbildet som noe av det mest sentrale ved en profil. De trekker frem at profilbildet er det første man ser; man ser profilbildet før man går inn på selve profilen. I dette avsnittet skal vi se at bildet er viktig for å vekke nysgjerrighet hos publikum. Det er middel for å få andre til å gå inn på selve profilen. Når jeg spør Anniken om viktigheten av profilbildet, viser hun meg et profilbilde hun liker og svarer på spørsmålet ut i fra dette:

Anniken: Det er sånn, det er litt spennende hvis du har et fint profilbilde for da blir du litt nysgjerrig, da. Du får lyst til å tittle mer liksom. Se hva annet de har å by på holdt jeg på å si. Jeg synes det der er et veldig kult bilde, da, av (nevner navn på kontakt) der. (peker med pila på et profilbilde). Det blir litt sånn: Å jeg får lyst til å se mer, liksom.

Maria: Ja, hvorfor det?

Anniken: Sånn, hun ser så lur ut der, da. Det har mye med det å gjøre da, at hun ser litt lur ut og har så mye utstråling, da. Så da får jeg lyst til å se hva som skjuler seg bak (nevner navn) sin profil. (latter).

Også de andre mener at profilbildet er viktig. Slik jeg forstår Ida er et interessant profilbilde nærmest en forutsetning for å fange interesse for resten av profilen:

Maria: Hvor viktig tror du profilbildet er ... for hva slags inntrykk man får av siden?

Ida: Det har selvfølgelig mye å si. For jeg tror ikke folk tar seg tid til å lese hva som står om deg hvis ikke du har et interessant profilbilde, da. For det er jo det man ser på først ... det er i hvert fall det jeg ser på først. Så jeg tror egentlig det er ganske viktig, eller sånn ...

Maria: Merker du forskjell på responsen når du har bytta selv?

Ida: Ja, faktisk (latter). For det står jo hvor mange som har vært inne på profilen og sånn, det spørres jo helt hvilke bilder man har der. Det er jo ikke så fint det bildet her (peker på profilbildet sitt), det er jo litt mer tullebilde. Men ...

For Ida er det å legge ut og se på andres bilder noe av det viktigste ved MySpace, nest etter det å sende meldinger til venner. Bildene er det eneste Ida forandrer på siden sin, og det er det hun først og fremst ser på når hun er inne på andres sider. Bilder generelt, og profilbilder spesielt, er derfor en svært viktig del av nettsiden.

Kristin sier om profilbildet at ”det er sånn man fremhever seg selv, da”. Selv har hun løst dette ved å ha et profilbilde der hun tilsynelatende hilser leseren velkommen til profilen sin. På profilbildet til Kristin sitter hun i en sofa med et glass i hånden. Det kan se ut som om hun skåler mot fotografen. Bildet er tatt fra siden og ovenfra-og-ned. Kameraet er også holdt i skjev vinkel. Kristin har blikket rettet mot kameraet mens hun smiler og løfter på øyenbrynene. Dette er hva Kress og van Leeuwen kaller et demandbilde. Hun henvender seg til de interaktive deltakerne både med blikket og med skålbevegelsen og ”krever” med dette en slags imaginær reaksjon. Sosiale relasjoner blir ofte gjenspeilet i avstanden mellom deltakerne i kommunikasjonen i følge Kress og van Leeuwen (2006: 124). Etter deres begreper kan man kalle dette et ”medium close shot” fordi man kan se Kristin fra livet og opp. Bildet er tatt i skjev vinkel, noe som også kan si noe om relasjonen mellom deltakerne. Å fotografere et motiv fra siden kan skape avstand mellom leseren og den som blir representert i bilde. Det kan skape en opplevelse av å se motivet ”utenifra” (ibid.: 133). Til sammen kan disse observasjonene si noe om både nærhet og distanse mellom Kristin og de som ser profilen. Avstanden skaper en viss distanse mellom leseren og Kristin. Samtidig setter skålen, blikket og vinkelen setter en uhøytidelig ramme for profilen: Man blir på en måte ønsket velkommen til siden.

5.1.2 Å regulere hvem som er publikum gjennom profilbildet

”... når du ser på de ulike typene profilbilde så tiltrekkes du jo av de som vekker din interesse”

– Gunhild

I avsnittet over så vi at profilbildet er viktig for å få andre til å ønske å utforske ens profil. I dette avsnittet skal vi se at noen av informantene også velger profilbilde ut i fra et ønske om å avgrense publikum. Informantene mine sier også noe om at man gjennom profilbildet sender signaler om *hvem* man ønsker at skal gå inn på profilen sin. Gunhild sier det slik:

Maria: Hva tror du profilbildet har å si for hvem som går inn og ser på en profil?

Gunhild: Det kommer jo an på hvordan man representerer seg selv altså. Hvis man har veldig vulgære bilder så betyr jo det at man bevisst vil tiltrekke seg den type mennesker til å se på profilen sin, da. Jeg vet ikke jeg, det har jo veldig mye å si for, ja når du ser på de ulike typene profilbilde så tiltrekkes du jo av de som vekker din interesse.

Denne sammenhengen er Kristin også inne på. For Kristin kommer forholdet mellom personlighet og profilbilde mest eksplisitt til uttrykk når hun beskriver hva hun ikke vil uttrykke og hvilke mennesker hun ikke vil at skal bli interessert i hennes profil. Dette knytter hun til den uoversiktlige konteksten hun er en del av på MySpace. Hun har ikke kontroll med hvem som går inn og ser profilen hennes. Mye av medieoppmerksomheten knyttet til nettsamfunn har satt fokus på hvilke farer man kan møte når man opererer på en arena der anonymitet er mulig, og der det kan være vanskelig å få oversikt over konteksten man opererer i. I tillegg har en del fokus vært sentrert rundt mulighetene for lagring på internett. Det er vanskelig å vite hvem som lagrer hva. Kristin synes det har vært slitsomt at fremmede mennesker tar kontakt gjennom Myspace: ”sånn klysete folk fra Marocco og ... (latter) ... så det har ikke vært så gøy å få sånne meldinger, liksom”. Hun sier om profilbildet at ”det er sånn man fremhever seg selv, da”. Når jeg spør om hva som gjør at hun skifter profilbilde svarer hun, slik jeg forstår henne, at det kommer av et ønske om forandring. Men hun er også veldig opptatt av å ikke utlevere seg selv, å ”skjule seg mest mulig”.

Kristin: Ja, det er fordi det er nye bilder, og... det er ikke alltid alle er like greie, og ... men det er jo som oftest veldig uskyldig, da. Man legger ikke akkurat ut nakenhet, det er litt ekkelt. Og da får man mange ekle kommentarer også.

Maria: Ja, merker du forskjell på bildene?

Kristin: Nei ... egentlig ikke på bildene, for man prøver å skjule seg mest mulig. Men nå er det der egentlig en ganske utringa topp, da, men allikevel (latter) (peker på det profilbildet hun har nå). Men det har ikke vært noe spesielt i forhold til profilbildet, da. For de har jo vært ganske uskyldig alle sammen.

Maria: Ja ... har du noen formening om hvem det er som kan ha vært inne da?

A: Nei, for det får man ikke sett, så det kan jo være mange ... mange ekle personer ... og man får jo kopiert bildene fra albumet, sånn at de kan jo bare lagre det på sin pc liksom. Og gjøre hva dem vil med det.

Det kan virke som om det er to til tider litt motstridene hensyn Kristin må ta når det gjelder profilbildet: Hun vil gjerne vekke nysgjerrighet, men samtidig vil hun forhindre at mennesker hun ikke ønsker kontakt med skal gå inn på siden. Denne replikken indikerer at dette ikke alltid er uproblematisk: ”man prøver å skjule seg mest mulig. Men nå er det der egentlig en ganske utringa topp, da, men allikevel...”.

Anniken er, som vi har sett, opptatt av at profilbildet vekke nysgjerrighet: Det er viktig å ha et spennende profilbilde. Men samtidig er det viktig å ikke være for privat. Hun sier blant annet at: ”Jeg er ikke interessert i å ha for personlige ting på en måte. Det er greit å fortelle litt, men jeg vil jo gjerne ha litt privatliv, òg”. Denne balansegangen kommer Anniken ofte inn på under intervjuet. Også når det gjelder profilbildet kommer denne problematikken til uttrykk. Profilbildet til Anniken er svart-hvitt med mange gråtoner. Det er et ”medium close shot” der Anniken er plassert i midten av billedrammen. Dette bildet minner om det Prøitz beskriver som et tradisjonelt snapshot (Prøitz 2007: 80). Anniken smiler og ser rett mot kameraet. Det er en del luft rundt henne, særlig på sidene, og vi ser et annet menneske i bakgrunnen. Profilbildet til Anniken er tatt utendørs, og bildet er litt uskarpt. Det gir assosiasjoner til en skolesituasjon eller en liknende hverdagssituasjon, og gir inntrykk av å være tatt i en litt triviell setting. Samtidig er Anniken bevisst på fotografen og kommer henne i møte med blikket. Dette er et demandbilde: det skaper kontakt mellom deltakerne i kommunikasjonen. Men ved at hun står et stykke unna fotografen skapes det også en viss distanse. Profilbildet er litt uklart og blir stående litt i bakgrunnen i forhold til de andre elementene på siden. Dette gjør at det ikke først og fremst er profilbildet som er blikkfanget på Annikens profil.

Bildene til Ida og Helene skaper en mer intim stemning. Både Ida og Helene har nærbilder av seg selv på MySpaceprofilen. Begge to har valgt bilder som etter Kress og van Leeuwen begreper kalles "tight close shot". Ansiktet til Ida fyller nesten hele bilderammen, og bakgrunnen er ikke i fokus. Hun smiler, men har solbriller på. Det er derfor vanskelig å se hvor hun har festet blikket. Selv om Ida ikke har et demandbilde skaper profilbildet hennes en nærhet mellom henne og leseren. Helene har derimot valgt et demandbilde av henne og bestevenninnen. Her vises kun ansiktene deres, og begge jentene ser direkte inn i kameraet. Profilbildet skaper dermed i større grad nærhet og intimitet mellom leseren og deltakerne både hos Ida og Helene enn de andre informantene. Dette kan ha sammenheng med hvordan de bruker MySpace og hvordan de forestiller seg publikum. Verken Ida eller Helene virker særlig bekymret over at fremmede kan komme inn på profilen deres. De forestiller seg i hovedsak et publikum av venner som de ønsker å holde kontakten med gjennom profilen.

5.1.3 Å uttrykke personlighet gjennom profilbildet

*"Jeg kan se meg selv når jeg var liten,
hvordan jeg var... og fortsatt er nå"*

– Gunhild

I de foregående avsnittene har vi sett at alle jentene fokuserer på uttrykket i profilbildet. Profilbildet skal være interessant å se på. Det skal skille seg ut, men da på den "riktige" måten. Her skal vi se at profilbildet ikke bare skal vekke nysgjerrighet, det skal også uttrykke personlighet.

Gunhild er den eneste av informantene som har et profilbilde som ikke er et fotografi av seg selv. Hun er svært inspirert av den franske filmen *Den fabelaktige Amelie fra Montmartre* og har valgt å bruke et bilde av hovedpersonen i filmen. Om profilen generelt sier hun at den representerer hennes personlighet, og dette også gjelder profilbildet:

Maria: Hvordan gjør det profilbildet det (representerer henne), for eksempel?

Gunhild: Det ... er også da fra filmen, og det representerer meg ... em ... på den måten at jeg kjenner meg veldig igjen i karakteren i filmen. Jeg kan se meg selv når jeg var liten, hvordan jeg var ... og fortsatt er nå.

Maria: Emm ... Hvor er, hvor i filmen er det bildet tatt fra?

Gunhild: Eh. Det er tatt i begynnelsen av filmen mens hun ennå er liten, mens hun ennå er ... eh ... Hun lever i sin egen verden, da. Har fotoapparat og tar bilder og så blir hun fortalt da at fotoapparatet er grunnen til ulykker i verden, og så, det er ganske innvikla egentlig ... Poenget er at hun er veldig i sin egen verden, og hun fokuserer så veldig på sånne små ting som de fleste andre ikke tenker på i det hele tatt ... ja.

Maria: Hva tenker du i forhold til det å bruke et profilbilde som ikke er av deg selv – som dette for eksempel?

Gunhild: Jeg tror det ... jeg har jo hatt av meg også før, men jeg tenker at det er ikke det som er det viktigste. Altså, når man søker, så kommer bare profilbildene til mennesker opp, og da er det også sann at jeg kan tenke at det der er litt annerledes. Man kan skille seg ut hvis man ikke er som alle andre.

Profilbildet til Gunhild er altså ikke et selvportrett, det er et bilde fra en scene i filmen om Amelie. Bildet viser en ung jente som står med ryggen til fotografen og dermed også den som ser på bildet. Jenta står i høyre hjørnet av bildet og har selv et fotografiapparat i hånden. Hun har kameraet vendt litt mot venstre, mot toppen av et hus og himmelen bak. Himmelen er mørk, men over hustaket svever en hvit sky, tydelig formet som en hare. Sollyset skinner inn fra venstre i bildet og faller på jentas hår og genser og gir det en gylden gul-oransje farge. Gunhilds profilbilde er det Kress og van Leeuwen kaller ”an offer”. Det skapes ingen kontakt mellom leseren og jenta. Leserens er en usynlig tilskuer. Dette gjør at leseren på en måte blir tilbudt et innblikk i jentas verden – bildet blir et uttrykk for en livsanskuelse. ”Jeg kjenner meg veldig igjen i karakteren i filmen. Jeg kan se meg selv når jeg var liten, hvordan jeg var ... og fortsatt er nå.” sier Gunhild om motivet hun har valgt. Bildet er altså ikke dokumentarisk, det er ikke et bilde av Gunhild slik hun ser ut. Videre sier hun: ”poenget er at hun er veldig i sin egen verden, og hun fokuserer så veldig på sånne små ting som de fleste andre ikke tenker på i det hele tatt ...”. Det undrende og poetiske ved profilbildet kan man også finne igjen i det designet hun har valgt for profilområdet sitt. På dette designet er det et bakgrunnsbilde av et tre. Det er i hovedsak fargebruken og perspektivet som går igjen i både profilbildet og bakgrunnsbildet. Begge bildene er tatt nedenfra og opp mot himmelen,

og inviterer leseren til å se ”såne små ting som de fleste andre ikke tenker på”. Profilbildet er en illustrasjon på hvordan Gunhild møter verden. Bakgrunnsbildet fungerer på en måte som en oppfordring til leseren om å gjøre det samme.

Som vi har sett her i underkapittel 5.1 skjer valg av profilbilde i et komplekst samspill mellom ulike intensjoner. Å vekke nysgjerrighet slik at andre får lyst til å se profilen er én intensjon. Bortsett fra Gunhild og Ida har alle informantene mine valgt det Kress og van Leeuwen kaller et demandbilde. Gjennom profilbildet skaper de en slags kontakt med leseren.

Samtidig er det viktig å vekke nysgjerrighet på riktig måte, slik at ikke uønskede personer går inn og ser profilen. Dette kommer særlig til uttrykk når det gjelder avstand og nærhet mellom de interaktive deltakerne. Både Anniken og Kristin skaper en viss distanse til leseren gjennom profilbildet ved å velge et bilde der de står et stykke unna fotografen. Helene og Ida, derimot, skaper i større grad en intimitet og nærhet til leseren gjennom profilbildet. Dette kan sees i sammenheng med hvordan de ser på publikum. Mens de to førstnevnte er litt skeptiske til at hvem som helst kan gå inn på profilen deres, er de to sistnevnte mindre bekymret for dette. Helene og Ida forestiller seg i større grad et kjent publikum enn de to andre.

I tillegg skal profilen uttrykke personlighet: den skal si noe om hvem profileieren er. Det er særlig Gunhild som er opptatt av dette når det gjelder profilbildet. Hun har ikke valgt et ”demandbilde”, men et bilde som kan beskrives som ”an offer”. Hun illustrerer gjennom profilbildet noe av det hun ønsker å formidle om seg selv.

5.2 Farge som modalitet: Modalt meningspotensial

Farge som modalitet har en litt annen rolle på profilene enn profilbildet, men også farge blir trukket frem som en sentral uttrykksform hos mine informanter. I dette kapitlet skal vi se hvordan informantene knytter fargevalg til selvpresentasjon på MySpaceprofilene.

Fargene på en profil har i stor grad med designvalg å gjøre. Når jeg snakket med informantene mine om designvalgene deres, var det først og fremst fargene de trakk frem. I et ferdig design er det både en bakgrunnsdekorasjon med ulike farger, og farger på kantlinjer, informasjonsbokser og fonter. Men fargesammensetningen på en MySpaceprofil påvirkes også av de andre elementene på siden, da i særlig grad profilbildet.

I boka "Multimodal discourse" beskriver Kress og van Leeuwen (2001) blant annet hvordan man kan skape mening gjennom farge. Men farge og, for eksempel, skreven tekst er to svært ulike uttrykksformer. De har ulikt potensial for hva som kan representeres og kommuniseres – og hvordan dette kan gjøres. Meningspotensialet ved en modalitet formes av både den materielle og den sosiale og kulturelle siden ved modaliteten. Ta for eksempel fargen blå. Å "oversette" en blåfarge på et teppe til ordlyden "blå" vil gjøre at man mister noe på veien: hvilken type blåfarge, kontrasten til andre farger i rommet, og assosiasjoner knyttet til materialer og form – for å nevne noe. I tillegg er det her snakk om to forskjellige sanseopplevelser. Å høre ordlyden "blå" gir en annen opplevelse enn å se en blåfarge med øynene (Kress og van Leeuwen 2001: 27). I vår vestlige kultur forbinder vi gjerne fargen sort med sorg. Men det finnes også kulturer der man kler seg i hvitt når man skal i begravelse. Dette er et eksempel på den sosiale siden ved farge som modalitet.

5.2.1 Farge som uttrykk for personlighet

”... en sånn person som er sånne skrikende farger” – Anniken

Her skal vi se at farge fungerer som modalitet på MySpace. Alle informantene mine knytter fargevalg mer eller mindre eksplisitt til selvpresentasjon. Farger knyttes til personlighetstrekk, temperament, atferd eller estetikk.

Da jeg spurte Anniken om viktigheten av profilbildet viste hun meg bildet til ei venninne. Hun sa, som jeg tidligere har sitert, at profilbildet vekket interessen hennes og gjorde at hun ønsket å se hele profilen: ”Det blir litt sånn: Å jeg får lyst til å se mer, liksom”. Etter at hun har sagt dette klikker hun seg inn på nettopp denne profilen. Men den umiddelbare responsen er skuffelse; profilen lever ikke opp til de forventningen hun fikk da hun så profilbildet. Hun syntes heller ikke at profilen passer til jentas personlighet. Argumentene for dette dreier seg i all hovedsak om fargevalg:

Maria: Liker du profilen også, eller?

Anniken: Nå husker jeg ikke hvordan den så ut, da. (klikker seg inn på siden). Sånn ja. Den synes ikke jeg var så fin, da. Den har litt sånn skrikende farger og... jeg hadde ikke hatt den sånn, da. Så da blir det litt sånn nedtur igjen (latter), for det var et veldig kult bilde, men ... (latter)

Maria: Ja, synes du bakgrunnen passer til ...

Anniken: Til henne?

Maria: Ja, profilbildet. Og henne.

Anniken: Altså jeg ville tatt en annen bakgrunn til profilbildet. Og hu er jo, ... ja, jeg ville kanskje tatt en annen ... hvis jeg skulle lagd en profil til henne så ville jeg tatt noen andre farger.

Maria: Mmm ... Hvorfor det?

Anniken: Fordi ... Jeg vet ikke ... hun er på en måte ikke en sånn person som ... er sånne skrikende farger, da. Sånn som det her. Jeg hadde ikke forestilt meg at henne skulle ta sånne farger liksom. Jeg liker liksom det litt sånn enkelt. Eller det her er jo veldig enkelt, men jeg ville ikke valg sånne farger i hvert fall.

Fargene trekker hun også frem når det gjelder sin egen side, men da uten å knytte det så eksplisitt til sin egen personlighet. Her snakker hun om hva hun liker, profilen skal være et uttrykk for hennes estetiske smak. Adjektivet som går igjen er ”enkelt”. Hun beskriver den andre jenta sine fargevalg som ”skrikende”, som en motsetning til seg selv. Hun snakker også om at det skal være sammenheng mellom fargene og resten av profilen:

Maria: Hvordan fant du ut åssen bakgrunn du ville ha da?

Anniken: Emm ... Egentlig så titta jeg litt rundt på sånne layout-sider, da, for det er masse sånne sider. Utrolig masse, liksom. Så da må man bare velge ut en side, og så fant jeg en jeg likte. Bare en enkel en på en måte. Jeg liker det litt enkelt. En sånn sort og hvit en.

Maria: Og så bytta du profilbilde samtidig.

Anniken: Ja. Jeg tenkte liksom, jaja, jeg kunne jo matche bildet siden jeg har svart-hvittbilde. Så da blei det litt sånn da, tenkte litt på det også.

Maria: Ja, Så du bytta bilde først og så ville du bytte bakgrunn?

Anniken: Ja, for jeg syntes ikke det bildet passa til den andre bakgrunnen jeg hadde.

Maria: Å nei, hvorfor ikke?

Anniken: Nei, jeg vet ikke, for jeg hadde sånne rundinger, litt sånn brun-beige og rødaktig. Så det var litt sånn, det blei litt kræsje, da. Det hadde sikkert gått, liksom, men det der passa bedre da. Og så ville jeg ha litt forandringer og, for jeg hadde hatt den forrige så lenge.

Profilen til Anniken er gjennomgående svart og hvit med innslag av forskjellige gråtoner. Den hvite bunnfargen på designet er dekorert med et svart mønster av store og små rundinger. Disse skaper skarpe kontraster til det hvite. Fontfargen er svart både på den vanlige teksten og linkene, de eneste fargeinnslagene på profilen er profilbildene til vennene hennes. Også Helene uttrykker at hun vil ha en profil som er litt ”enkelt”. Men hun vil også ha en profil som skiller seg ut. På Helenes profil er alle elementene på siden (som profilbildet, vennebilder og comments) plassert speilvendt av slik det vanligvis er på en MySpaceside. Hele profilen, også bildene, er i en litt kald gråtone. Men når man drar markøren over bildene kommer de egentlige fargene på bildene frem. Når jeg spør hvorfor hun valgte akkurat dette designet svarer hun slik:

Maria: Og med profilbakgrunn og sånn ... Hadde du noen tanker om hvordan du ville at siden skulle se ut før du fant den her?

Helene: Nei, det var egentlig helt sånn tilfeldig. Eller, jeg var lei den forrige, for det var en jente i USA som hjalp meg med å lage den. Da var det sånne hjerter på siden og sånn og det syntes jeg var litt sånn, ja, det ble litt for mye liksom. Så da gikk jeg bare inn og fant denne som var litt sånn plain og litt sånn kul. Men det er egentlig helt tilfeldig hva jeg valgte.

Maria: Hva var det som gjorde at det blei for mye med den med hjerter, da?

Helene: Emm. Jeg syntes det blei litt for sånn, jeg hadde hatt den, eller sånn jeg blei litt lei av å se på den hele tiden (latter). Men, jeg vet ikke hva det var, men jeg syntes det blei litt mye med ... jeg liker det litt sånn enkelt. Det blei litt mye for meg med sånn stæsj og sånn.

Felles for Helene, Anniken og Ida er at fargene på profilen kommer fra designvalg alene – i tillegg til profilbildet. På Kristin og Gunhilds profiler er fargesammensetningen en kombinasjon av ulike elementer. Kristin har lagt inn flere bilder på profilen, og Gunhild har valgt å kombinere design fra ulike hjelpesider. Helene har også lagt inn en kombinasjon av ulike elementer på profilen, men fargene på disse overstyres av designvalget. På hennes side går alt i gråtoner – bortsett fra der man til enhver tid plasserer markøren.

Også Kristin og Gunhild knytter farge til personlighetsuttrykk. Kristin sier det sånn:

Kristin: Hva min side uttrykker ... Em ... når det er den bakgrunnen og sånne ting, så er det farger, da. Som blir min personlighet, da. I forhold til hva jeg liker selv. Og ...

Maria: Hva er det med de fargene da?

Kristin: De er varme farger, da. Mer komfortable, og istedenfor sånn ... en ølplakat i bakgrunnen ... det hadde ikke passa meg helt, men ... (latter)

Maria: Men du har valgt en blomst.

Kristin: Ja

Maria: Var det først og fremst fargene du gikk etter, eller var det ...?

Kristin: Ja, det var det. Jeg synes det var fint, så det var det som lokka meg til å ta akkurat den.

Maria: Pleier du å se på fargene på bakgrunnen i forhold til fargene på bildet, eller de forskjellige delene, eller ...?

Kristin: Egentlig ikke. Men ... det passer jo egentlig ganske greit til den fargen sånn generelt, da. (peker på profilbildet sitt) for det er jo ikke akkurat ... det går jo i den fargeskalaen der. Men det har jeg faktisk ikke tenkt så mye over. At profilbildet var det samme.

Bakgrunnen på designet til Kristin er delvis dekket av en blomst i rødt, gult og grønt. Resten av bakgrunnen er hvit. Hun trekker frem fargene på blomsten når hun skal si noe om hvordan hun har gjort siden personlig. Fargene blir beskrevet som varme og ”mer komfortable”. Fargetonene i blomsten er de samme som i profilbildet, men dette sier hun altså at er en tilfeldighet, og ikke et bevisst valg. Både estetisk og tematisk er det et skille mellom valg av bakgrunnsbildet (designet) og de andre elementene på siden. Kristins profil er svært visuell – hun har lagt inn flere bilder på profilen sin. Bildene har stor funksjonell tyngde hos Kristin (se avsnitt 5.3.2). Men fargemessig skaper bildene et variert og kanskje litt fragmentert uttrykk; blomsten (og profilbildet) går i helt andre farger enn de andre bildene. I tillegg gir blomsten et mer ”voksent” inntrykk enn resten av siden. Slik jeg oppfatter Kristin er hun ikke så bevisst på samspillet mellom de ulike elementene på profilen, heller ikke fargene. Det er i større grad en evaluering av de forskjellige elementene i seg selv som ligger bak valgene av for eksempel bildene. Når hun beskriver hvorfor hun har valgt som hun har gjort forklarer hun det ut i fra det enkelte bildet – ikke ut i fra en tanke om hvordan profilen skal se ut som helhet.

Fargevalget på Gunhilds side er i større grad helhetlig og gjennomgående for hele siden. Det første som slår meg når jeg går inn på Gunhilds profil er nettopp de sterke, varme fargene som dekker siden. Både bakgrunnen, teksten og profilbildet er i høstfarger: rød, orange, gul, brun og grønn.

Maria: Hvordan tenker du at denne profilen representerer deg, da?

Gunhild: Det Emm ... Jeg føler at den er veldig avslappende ... ganske rolig. Og så liker jeg fargene, hvordan det virker sammen med ... Kontrasten mellom det grønne og det, det røde ... Og så minner det meg om, som jeg sa, om ... den filmen ... ja, *Amelie*, den fabelaktige *Amelie fra Montmartre*. Og så tenker jeg, så finner jeg ting som representerer meg selv ..., eller ting jeg kan knytte til minner og sånne ting.

Fargebruken er med på å skape en estetisk, men også tematisk helhet, fordi det knytter profilen til filmen *Den Fabelaktige Amelie fra Montmartre*. Dype, sterke, røde- og grønntoner går igjen gjennom hele filmen om *Amelie*. På Gunhilds profil er det kun

”kontaktboksen” – det området der man har mulighet til å ta kontakt med profileieren – som er grønn. Bakgrunnsbildet og fontfargene går i rødtoner og hører til et ferdig design som hun har funnet på en hjelpeside. Designet til kontaktboksen har hun funnet et annet sted, og byttet ut med den som opprinnelig hørte til. Det grønne markerer et brudd med resten av designet, det er en helt annen farge enn på resten av siden. Ved å tilføre det grønne styrker hun tilknytningen mellom profilen og filmen. Dessuten markerer en slik forandring en personliggjøring av det ferdiglagde designet. Dette viser hvordan farge fungerer som en modalitet på Gunhilds profil – farge er brukt som en bevisst uttrykksform. Teksten på profilen er i knall gul, og linkene er oransje. Slik skapes også en estetisk sammenheng mellom profilbildene og teksten. Gunhilds profil er en illustrasjon på hvordan man kan skape mening gjennom å utnytte fargenes meningspotensial.

Fargenes meningspotensial på Myspace kan knyttes både til materielle og sosiale aspekter ved modaliteten. Farge oppleves som en umiddelbar uttrykksform; det er noe av det første man legger merke til når man går inn på en profil. Farger setter også en stemning. Dette er et sosialt aspekt ved farge som modalitet, og handler blant annet om hvilke assosiasjoner som vekkes når en ser en farge.

Mine informanter knytter farge til personlighet og atferd: Under intervjuene blir farger beskrevet som blant annet rolig, avslappende og skrikende. Dette sier noe om farge som uttrykksform. Farger gir ikke kompleks detaljinformasjon om en profileier. Farge som uttrykksform lar seg ikke like lett beskrive ved hjelp av konkrete begreper slik profilbildet gjør. Det finnes ingen regler for hvordan man skal forstå fargevalg på MySpace. Men farge er allikevel et viktig element i selvpresentasjonen. Informantene knytter personlighetstrekk i større grad til farge enn til de andre uttrykksformene. Farge har med andre ord et annet meningspotensial enn skreven tekst og bilder; de formidler selvpresentasjonen på et annet, mer indirekte vis enn de andre uttrykksformene.

5.3 Kombinasjon av modaliteter: Multimodalt samspill og funksjonell tyngde

De ulike uttrykksformene i en profil står ikke alene, de er en del av den samme profilt teksten. Valg av profilbilde påvirker hvordan man leser den skrevne teksten. Fargevalg tilfører mening til profilbildet, for å nevne noe. I dette underkapittelet skal vi se hvordan samspillet mellom uttrykksformene også er viktig for meningsskapingen på profilen.

For å se på samspillet mellom modalitetene er van Leeuwens begreper elaboration og extension nyttige. Som vi så i avsnitt 2.2.1 vil extension si at de ulike elementene i teksten tilfører ny mening til hverandre. Ved elaboration vil meningsinnholdet til et element gi leserens tolkning av de andre elementene en retning. Man kan da si at meningspotesialet blir avgrenset ved at senderen peker på og tydeliggjør sider ved det multimodale samspillet. Begrepet funksjonell tyngde er også nyttig for å si noe om hvordan innholdet i profilen blir formidlet. Dette handler om hvordan informasjonsinnholdet er fordelt mellom uttrykksformene.

Her trekkes skreven tekst inn i tillegg til profilbilde og farge. Også dette underkapittelet baseres på en veksling mellom intervjudata og tekstanalyse.

5.3.1 Selvpresentasjon i profilbilde, farge og skreven tekst

En MySpaceprofil har flere overskrifter der deltakerne kan legge inn innhold, blant annet overskriftene "about me" og "interests". Her kan man selv velge uttrykksform. Man kan for eksempel formulere seg skriftlig eller man kan legge inn bilder. Det er kun Kristin som har valgt å bruke bilder, de andre bruker skriftlige formuleringer her. Når det gjelder disse overskriftene oppfatter jeg det slik at alle informantene, bortsett fra Kristin, opplever at det ligger modalitetsspesifikke forventninger i malen. Helene sier det blant annet slik: " ... det sto at man skulle skrive litt om seg selv, og det er jo litt vanskelig å skrive om seg selv, sånn egentlig. Jeg skrev bare litt sånn, jaja, de opplysningene som på en måte er fakta."

Nesten alle informantene kobler den skrevne teksten til kompetanse. De snakker om at det kan være vanskelig å skrive om seg selv, og de uttrykker at det er viktig at teksten er godt skrevet. Dette kan knyttes til det Kress kaller ustabile script; det finnes ikke klare regler eller

forventninger til hvordan man skal løse ”teksten om seg selv”. Slik Anniken beskriver sin egen tekst er også illustrerende for Helene og Ida:

Anniken: Jeg har egentlig skrevet ganske kjedelig jeg. Jeg har bare skrevet hei, jeg heter ”Anniken”, jeg var utvekslingsstudent på den skolen og nå er jeg tilbake i Norge (latter). Ja det var meg da. Ganske enkelt og kjedelig egentlig. Men jeg synes det er vanskelig å skrive sånn om meg selv, for at det skal bli bra da. Så da blir det enkelt og greit. Kort og konsist (latter).

Anniken uttrykker at hun synes det er viktig hvordan profilen ser ut. Men hun er bevisst på konteksten hun beveger seg innenfor. Når jeg spør henne hva hun synes profilen hennes uttrykker svarer hun slik:

Anniken: Den er ganske plain, da. Det er den jo. Så den sier ikke for mye på en måte, den. Kanskje den sier litt om hva slags musikk jeg liker siden jeg har litt om musikk her. Ellers er den ganske vanlig, den er ganske enkel. Så ... jeg vet ikke om man får så godt inntrykk av hvordan jeg er når man ser på den siden her.

[...]

Anniken: Jeg er ikke interessert i å ha for personlige ting på en måte. Det er greit å fortelle litt, men jeg vil jo gjerne ha litt privatliv, òg. Da kan heller de som kjenner meg få vite det.

Maria: På andre måter?

Anniken: Ja, at jeg velger å fortelle det til de jeg vil at skal vite det på en måte. [...] Men jeg veit at det går greit å skrive hva jeg liker å gjøre og hva jeg ønsker å bli og sånn, men bare man ikke skriver altfor personlig på en måte. Ikke skriv biografien din på en måte. Det blir litt sånn ... hjelp.

Slik jeg forstår henne uttrykker en ”enkel profil” som ikke sier ”for mye” en kompetanse i det å tilpasse seg konteksten. Hun ønsker å uttrykke personlighet uten å bli for privat. Det kan virke som om Anniken opplever at det kan være litt problematisk å finne nettopp denne balansen. Usikkerheten når det gjelder kontekst og det å være *venn* på MySpace understreker dette, slik vi så i avsnitt 4.1.2.

Skreven tekst bærer hovedtyngden av informasjonen på Annikens profil. Dette har blant annet et teknisk aspekt; Anniken har ikke lært seg hvordan hun skal legge inn andre elementer enn skreven tekst på sin egen side. Hun vet heller ikke hvordan hun skal sende bilder til andre. Anniken sier det slik: ”Jeg vet ikke hvordan man kan sende bilder, jeg. Så

jeg går for teksten, kan du si da". Dette handler om produksjonskompetanse, noe vi skal se nærmere på i kapittelet om multimodal literacy, kapittel 6.

Under overskriften "About me" har Anniken bare skrevet et par setninger. Hun nevner hvor hun kommer fra og at hun har vært utvekslingsstudent i USA. Språket har et muntlig preg, teksten åpner med et "Hello..." med fire punktum bak. Den muntlige stilen og tegnsettingen gjør teksten direkte og uhøytidelig. Anniken sier at hun synes det er interessant å se hvordan folk hun kjenner skriver om seg selv fordi "det sier litt om personligheten [...] I hvert fall når jeg kjenner de så er det litt viktig for meg å lese det for å se hvordan de fremstiller seg selv". Hun understreker viktigheten av hva og hvordan man skriver om seg selv, men hun uttrykker også at hun synes det er vanskelig å skrive denne teksten. Slik hun beskriver det selv har hun løst dette ved å skrive så enkelt som mulig: "kort og konsist" som hun lattermildt uttrykker det.

Et interessant moment ved den skrevne teksten til Anniken er at en mye mer utfyllende tekst kommer lenger ned på profilen, i "boksen" med overskriften "interesser". Her beskriver hun ønsker for fremtiden, særlig når det gjelder yrkesplaner. Hun skriver om hva som er viktig for henne og om hva hun driver med på fritiden. Her er språket annerledes. Det er hele setninger, i større grad korrekt tegnsetting, og ikke i så stor grad direkte, muntlig språk. Forholdet mellom denne teksten og resten av profilen kan beskrives med van Leeuwens begrep "complement"; innholdet i teksten gir mer informasjon til den andre tekstdelen og til profilbildet. Det er interessant at dette kommer lengre ned på siden, det er ikke en del av det første som kommer frem på siden når man går inn på profilen: man må gå litt nedover for å komme fremt til det. Dette kan man knytte til det Kress og van Leeuwen sier om komposisjon generelt; hvor informasjonen er plassert på siden skaper et inntrykk av hvor sentralt innholdet er (Kress og van Leeuwen 2006). For Anniken sin del så tror jeg ikke at denne informasjonen er lite viktig. Men jeg tror det tar vekk litt av presset når det gjelder å skrive godt, fordi det ikke blir en del av det umiddelbare inntrykket man får med en gang man går inn på profilen. Dessuten opplever jeg at hun synes det er vanskeligere å skulle skrive en tekst som har overskriften "about me" enn å imøtekomme den mer konkrete overskriften "interesser". Dette har å gjøre med preskriptet på MySpace; føringene i malen gjør at overskriften "about me" kommer høyt oppe på siden.

Ida har ikke forandret designet på siden sin siden hun først begynte å bruke MySpace. Profilbildet har hun derimot byttet ofte, og teksten har hun endret et par ganger. På Idas design er det bilder av klær og smykker fra et kjent Amerikansk klesmerke. Hun sier selv om profilen at hun nok gjerne ville byttet den om hun visste hvordan hun skulle gjøre det:

Maria: Hvis vi går inn på profilen din igjen: Det bakgrunnsbildet ... er det et kjent (kles)merke?

Ida: Ja, det er egentlig det. Det er her også, men det er ikke så kjent som det var i USA, tror jeg. Det var masse sånne sider med bakgrunnsbilder og sånn, og akkurat der og da så synes jeg den var fin. Men det er ikke noe jeg vil ha nå lenger, men jeg får det liksom ikke forandra på det, da.

Også på Idas profil har den skrevne teksten funksjonell tyngde. Men for Ida er det bildene som har størst bruksfunksjon på MySpace. Å se på andres og legge ut egne bilder, i tillegg til det å sende private meldinger, utgjør Idas hovedbruk. Men på Idas profil har bildene liten funksjon som modalitet. Det er den skrevne teksten som har hovedtyngden. Det er med andre ord forskjell på hvilken modalitet som har funksjonell tyngde på profilen – og hvilken modalitet som er mest sentral for hennes MySpaceaktivitet.

Ida gir ikke uttrykk for at hun synes den skrevne teksten er så viktig. Hun beskriver den skrevne teksten sin som ”ikke så personlig”. Men som leser er det nettopp det motsatte inntrykket jeg sitter igjen med når jeg har lest ”about me”-teksten om Ida. Forholdet mellom den skrevne teksten og profilbildet kan beskrives med van Leeuwens begrep ”contrast”, en underkategori av kategorien extension. Den skrevne teksten fungerer som en utvidning av meningsinnholdet til profilbildet og designet på profilen til Ida. Den skrevne teksten oppleves som mer personlig enn resten av profilen. Hun beskriver hvordan hun opplevde det å være utvekslingsstudent, og hvilken tilknytning hun har til familien hun bodde hos det året. Når hun beskriver hvilke tanker hun gjør seg rundt dette året, virker hun seriøs og reflektert.

På siden til Helene har flere modaliteter funksjonell tyngde, men fotografiene har kanskje den mest sentrale rollen. Helene har laget et lysbildeshow der hun har lagt inn bildene fra ”bildesiden”. På denne måten blir bildene synlige på selve profilen. Mange viser henne selv og venner i forskjellige aktiviteter. Dette gjør at profilen får et mer personlig, kanskje litt privat, uttrykk. Kombinasjonen av bildene og den skrevne teksten gjør at man får mye ”hverdagsinformasjon” om Helene. Man kan både lese om og se på bildene hva Helene liker

å drive med. Bildene gjør teksten mer spesifikk på Helenes side. Samspillet mellom modalitetene beskrives derfor best ved kategorien ”specification”. Profilen oppleves forholdsvis personlig. Helene er også den av mine informanter som virker minst bekymret for at ukjente mennesker kan se profilen hennes.

På Kristins profil er den skrevne teksten mindre sentral enn hos de andre informantene. På hennes profil er det fotografiene som har størst funksjonelle tyngde – bildene bærer mye av informasjonen på siden. Under overskriften ”interests” har Kristin kun bilder hun har funnet på internett – ingen skreven tekst. Bildene er i hovedsak bybilder fra Oslo, ingen av bildene er tatt privat. Under overskriften ”About me” har hun valgt å plassere et ”spørreskjema” fra en nettside som er tilknyttet MySpace. Spørreskjemaet har ca 50 konkrete spørsmål om alt fra fødested og alder til yndlingspizza og ”hvilke sko du brukte i dag”. Om spørsmålslisten sier Kristin at ”man får ikke akkurat uttrykt så veldig mye, det er mer sånne tulleting”. Den skrevne teksten på siden til Kristin er i all hovedsak i stikkordsform. Det finnes ingen hele setninger bortsett fra i slagordet som står øverst på siden.

Kristin opplever strukturen i MySpacesamfunnet som problematisk. Utfordringene når det gjelder dette har hun valgt å møte med å spille på humor. Både når det gjelder bilder og skreven tekst har siden en sammenblanding av fleip og fakta. Når jeg spør henne om hun har skrevet navnet sitt på siden svarer hun slik: ”Jeg har det amerikanske etternavnet omtrent. Men det er fordi det ikke er det samme på norsk, så da får de ikke folkeregisteret eller noe sånt.” Dette understreker skepsisen mot å utlevere informasjon på internett. Under faktaboksen ”about me” har hun blant annet skrevet at hun er skilt, ”proud parent” og tjener over 250 000 dollar i året. Dette er fleip, men når det for eksempel gjelder hjemstedskommune og alder har hun skrevet fakta. Når jeg spør henne om hun tror at informasjonen oppfattes som en spøk sier hun: ”Ja, det er veldig mange som forventer at det er tull. I hvert fall når man er så ung så er det ikke så vanlig å være skilt og ha unger og som er i en alder av 19.”. Hun kunne valgt å la være å svare på slike spørsmål, men har istedenfor valgt å gå utenom sannheten og svare med humor.

Hos Kristin har fotografiene stor funksjonell tyngde – i enda større grad enn hos Helene. Men Kristin har på ingen måte det samme direkte, personlige uttrykket som Helene. Kristins profil bærer i stor grad preg av at hun har hentet inn elementer av andres produkter. Profilen

er en remix der det kun er profilbildet og svarene på spørsmålslisten som er hennes eget. I tillegg er fotografiene på siden svært forskjellige, noe som kan gjøre at uttrykket oppleves som fragmentert; både det estetiske uttrykket, fargesammensetningen og innholdet varierer mellom de ulike informasjonsblokkene. Men på tross av dette vil jeg hevde at elaboration, med specification og explanation som underkategorier, også er aktuell som kohesjonsprinsipp. Anne Løvland har oversatt specification til forankring. "Forankring handlar om gjentakning og overlapping, men også om ein ytre autoritet som rettleiar mottakaren i tolkningsarbeidet", skriver hun (2006: 170). Det humoristiske ved bildene vil for eksempel understreke hvordan man skal se på den skrevne teksten med et humoristisk blikk. Det er altså humor som i størst grad skaper sammenheng på Kristins profilside. Dette kan sees i sammenheng med hvordan hun opplever MySpacesamfunnet. Den uoversiktlige konteksten har gjort at hun har valgt å lage en profil med "et skråblikk".

Gunhild snakker om at profilen hennes skal representere hennes personlighet. Dette gjelder også de skriftlige formuleringene. Hun sier blant annet at "det er fint å la noen ting stå usagt", og på samme måte som profilbildet hennes har også teksten noe poetisk ved seg.

Maria: Finnes det noen grenser for hva man kan fortelle om seg selv på MySpace, synes du?

Gunhild: ... hvis man begynner å gå altfor mye inn i personlige ting om seg selv så kan det bli litt mye, da. Og det er ikke alt ... altså, hvem som helst kan jo gå inn og da er det ikke alt man vil at andre skal vite heller, da. Og så ... så er det ikke noe mysterium igjen, da. Hvis du åpner deg helt opp, hvis du skriver alt, så er det jo ikke noe mer å lure på, for da står det jo alt der ... Det er fint å la noen ting stå usagt.

Under overskriften "about me" beskriver hun seg selv gjennom små og store ting som berører henne. Under overskriften "interesser" skriver hun blant annet at hun liker å være i vannet og å dykke, og hvordan det gir en følelse av å tre inn i en annen verden. Det hun forteller om dykking bygger opp under det hun har sagt om seg selv under overskriften "about me", selv om språkbruken er litt annerledes. Her er språkbruken mer konkret og mindre poetisk. Men det er fortsatt et uttrykk for hennes "blikk på verden", og er knyttet opp mot de andre delene av profilen.

Det multimodale samspillet på Gunhilds profil er på mange måter knyttet til inspirasjonskilden, *Den Fabelaktige Amelie fra Montmartre*. Profilen til Gunhild er en remix

der elementer fra filmen om Amelie, settes sammen med elementer fra ulike MySpace-sider for å skape et helhetlig uttrykk som representerer Gunhilds personlighet. Men dette er ikke ”bare” en remix. Den skrevne teksten har Gunhild, som Helene, Anniken og Ida formulert selv. Denne er også viktig for profilens uttrykk. Det er tydelig at også den skrevne teksten på Gunhild sin side er formulert med et helhetlig blick på profilen, slik at tematikken går igjen i alle uttrykksformene. Dette er et eksempel på elaboration – det grunnleggende samspillprinsippet på Gunhilds side. Om temaet på siden sier hun; ”det har gått som en rød tråd gjennom så lenge jeg har hatt det, fordi det er ..., det er sånn jeg representerer meg selv, da. Det har alltid vært en knytning til bakgrunnen og designet på siden i forhold til teksten, men det endrer seg ... etter årstider ... og hvordan jeg føler meg”. I det hele tatt er ”representasjon” et stikkord når det gjelder Gunhilds side. Hun har laget en side som i stor grad setter en stemning og som indirekte forteller om henne som person heller enn å gi konkret informasjon. Det er i hovedsak kategorien elaboration som er aktuell. De ulike modalitetene og de ulike informasjonsområdene bygger opp under den samme tematikken.

I dette underkapittelet har vi sett at samspillet mellom modalitetene i teksten er med på å skape mening. van Leeuwens begreper elaboration og extension har vist seg å være nyttige for å belyse dette. Gunhilds profil et eksempel på elaboration. Gjennom overlapping og gjentakelser skaper hun en helhetlig tekst med en tydelig formidlet tematikk. På Idas profil er begrepet extension til hjelp for å illustrere kvaliteter ved det multimodale samspillet. Idas skrevne tekst tilfører ny mening til profilbildet, og vise versa.

Men det er stor variasjon mellom informantene når det gjelder det å se på profilen med et helhetlig blick. De er bevisste på forholdet mellom de ulike informasjonsdelene og mellom de ulike modalitetene på en profil i ulik grad. Dette dreier seg om forståelse av ulike modaliteter og hva de kan uttrykke, og hvordan de tilfører mening til hverandre.

5.4 Oppsummering

Som vi har sett i dette kapittelet er alle informantenes profiler satt sammen av blant annet de tre uttrykksformene profilbilde, skreven tekst og farge. Alle uttrykksformene er med på å skape mening i den multimodale teksten, men da på ulikt vis.

Valg av profilbilde skjer i et komplekst samspill mellom ulike intensjoner. Å vekke nysgjerrighet slik at andre får lyst til å se profilen er én intensjon. Bortsett fra Gunhild og Ida har alle informantene mine valgt det Kress og van Leeuwen kaller et demandbilde. Gjennom profilbildet skaper de kontakt med leseren; de henvender seg til leseren med blick og smil.

Profilbildet er også viktig når det gjelder det å vekke nysgjerrighet på riktig måte, slik at ikke uønskede personer går inn og ser profilen. Dette kommer særlig til uttrykk når det gjelder avstand og nærhet mellom de interaktive deltakerne. Slik vi så i underkapittel 2.2 er dette viktig for uttrykket i et bilde. Både Anniken og Kristin skaper en viss distanse til leseren gjennom profilbildet ved å velge et bilde der de står et stykke unna fotografen. Helene og Ida, derimot, skaper i større grad en intimitet og nærhet til leseren gjennom profilbildet. Dette kan sees i sammenheng med hvordan de ser på publikum. Mens de to førstnevnte er litt skeptiske til at hvem som helst kan gå inn på profilen deres, er de to sistnevnte mindre bekymret for dette. Helene og Ida forestiller seg i større grad et kjent publikum enn de to andre.

I tillegg skal profilen uttrykke personlighet; det skal si noe om hvem profileieren er. Det er særlig Gunhild som er opptatt av dette når det gjelder profilbilde. Hun har ikke valgt et ”demandbilde”, men et bilde som kan beskrives som ”an offer”. Hun illustrerer gjennom profilbildet noe av det hun ønsker å formidle om seg selv.

Fargenes meningspotensial på Myspace kan blant annet knyttes til at farge oppleves som en umiddelbar uttrykksform. Fargevalget er noe av det første man legger merke til når man går inn på en profil. Farge vekker ulike assosiasjoner. Informantene knytter farge til personlighet og atferd og bruker uttrykk som rolig, avslappende og skrikende. Dette sier noe om farge som uttrykksform. Farger gir ikke kompleks detaljinformasjon, men er allikevel et viktig element i selvpresentasjonen. Farge har et annet meningspotensial enn profilbilde og skreven tekst.

I den siste delen av kapittelet så vi også hvordan samspillet mellom modalitetene er med på å skape mening i profilene. Også den skrevne teksten ble trukket inn her. Denne er også svært viktig for meningsskaping i profilene. Begrepene elaboration og extension har vist seg å være nyttige for å belyse hvorvidt modalitetene tilfører ny mening til hverandre, eller hvorvidt de utdyper og overlapper hverandre. Når det gjelder det å se på profilen med et

helhetlig blick er det tydelige variasjoner mellom informantene. Det varierer hvorvidt de er opptatt av og bevisste på hvordan de ulike modalitetene spiller sammen.

Hvordan informantene former profilen sin kan knyttes til multimodal literacy, noe vi skal se i neste kapittel.

6. Multimodal literacy

I det første analysekapittelet, kapittel 4, så vi hvordan informantene tar i bruk MySpace. Her fikk vi presentert konteksten for MySpaceprofilene; vi så hvilken kommunikasjonspraksis profilene inngår i. I kapittel 5 så vi hvordan informantene har formet profilene sine, og hvordan de forstår og har tatt i bruk de ulike uttrykksformene for å presentere seg selv. Selvpresentasjon på MySpace er, som vi har sett i de to foregående kapitlene, ikke en prosess uten utfordringer. Selvpresentasjon på MySpace skjer i en kompleks kommunikasjonssituasjon som krever kompetanse og refleksjon av deltakerne. I dette kapittelet skal vi se på prosessen med å produsere MySpaceprofilen. Her handler det med andre ord om aktøren i tekstproduksjonen. I dette siste og avsluttende analysekapittelet skal vi derfor flytte fokus fra den detaljerte profilbeskrivelsen og over mot et mer overordnet fokus på literacy.

6.1 Å skrive sin selvpresentasjon på internett

Selvpresentasjon på MySpace får andre rammer enn ellers fordi det formidles gjennom en tekst og ikke direkte gjennom kropp og stemmebruk. Man kan ikke bare *være* på nett, i følge Boyd. Man må "write oneself into being". Man må skrive sin selvpresentasjon på internett. Det er interessant å se på hva slags kompetanse som inngår i prosessen med å gjøre selvpresentasjonen tekstlig. Det er naturlig å rette fokus mot en bred forståelse av literacy, fordi det her handler om å formidle mening gjennom flere uttrykksformer, ikke bare skreven tekst.

MySpace er en del av den forholdsvis nye trenden med nye medier der privatpersoner publiserer tekster på internett. MySpaceprofilene er altså en ny type tekst, i en ny type kommunikasjonssituasjon. Det er en tekstform uten stabile "scripts" – noe Kress og van Leeuwen (2001) beskriver som typisk for stadig flere tekster.

Kress, van Leeuwen og Jewitt setter fokus på tekster som formes gjennom en kombinasjon av uttrykksformer, i kommunikasjonssituasjoner der sjangerkravene er ustabile: nye tekster i en ny mediehverdag. Mange tekster inneholder flere uttrykksformer enn skreven tekst, særlig gjelder dette internettekster. De fleste nettsider preges for eksempel av mye bilde- og fargebruk. Meningsskaping gjennom en kombinasjon av uttrykksformer står i fokus i arbeidene til Kress og van Leeuwen (2001, 2006). MySpaceprofilene er en slik tekst, der meningen formidles gjennom flere uttrykksformer – på internett.

Prosessen med å lage og opprettholde en MySpaceprofil setter både designmessige og produksjonsmessige krav; man må ta avgjørelser når det gjelder profilens innhold, og man må gjøre det konkrete arbeidet med å legge innholdet ut på profilområdet. Den tradisjonelle forståelsen av det å ha literacy knyttes til det å kunne lese og skrive. Men begrepet literacy har etter hvert utviklet seg. Nå knyttes literacy gjerne også til multimodale og digitale uttrykksformer (Kress 2003). Multimodal literacy er et sentralt begrep når det gjelder denne oppgaven (Jewitt og Kress 2003).

Forholdet mellom multimodal literacy og selvpresentasjon på MySpace er tema i neste underkapittel. Skal man forstå selvpresentasjon på MySpace bør man gå inn og se på hvordan denne tekstproduksjonen skjer. Jeg vil hevde at det derfor er hensiktsmessig å gå spesifikt inn på prosessene design og produksjon, fordi man ved hjelp av disse prosessene kan belyse hva utformingen av selvpresentasjonen på MySpace innebærer.

6.2 Selvpresentasjon som resultat av design og produksjon

Kress og van Leeuwen (2001) beskriver hvordan multimodale tekster skapes gjennom de to ulike, men samtidig overlappende prosessene design og produksjon. Design referer til hvordan mennesker tar i bruk de tilgjengelige ressursene i en gitt kommunikasjonssituasjon for å realisere ønskene de har for kommunikasjonen. Design er en mental størrelse, det handler om å velge ut og organisere det man ønsker å uttrykke. Produksjon refererer til det praktiske, konkrete arbeidet med å skape denne teksten. Det er interessant å knytte begrepsparet design/produksjon til multimodal literacy nettopp fordi det understreker at

prosessen med å produsere en tekst innebærer både mentale redskaper og den mer tekniske bruken av social software.

6.2.1 Design

Målet med designprosessen er å tilpasse uttrykket i teksten best mulig til kommunikasjonssituasjonen (Kress og van Leeuwen 2001, Jewitt og Kress 2003). MySpaceteksten er en selvpresentasjon, og selvpresentasjon skjer alltid i en kontekst. Informantenes forståelse av MySpace påvirker derfor designprosessen fordi målet med designprosessen er å presentere seg selv i MySpacekonteksten.

Jewitt og Kress (2003) argumenterer for at det er hensiktsmessig å fokusere på design – ikke competence – fordi kravene til tekstene man skal skape ikke er entydige. Man må heller se teksten i lys av den enkelte kommunikasjonssituasjon og det man ønsker å formidle. Dette handler på mange måter om mangel på stabile sjangre. Slik vi så i kapittel 2 er informasjon om kontekst viktig for å få holdepunkter for hvordan man skal presentere seg selv. Design handler om å møte en kommunikasjonssituasjon på best mulig måte. Hvordan informantene forstår og bruker MySpace som kommunikasjonsarena er derfor viktig når det gjelder å forstå hvordan de tar i bruk de ulike uttrykksformene.

Ida og Helene ser for seg et publikum satt sammen av nære venner og bekjente. De er ikke så opptatte av at fremmede kan se profilen deres. Profilens utseende opptar dem mindre enn de andre informantene. Profilene er ikke så viktige i seg selv, men er først og fremst viktige fordi de er utgangspunktet for kommunikasjonen. Helene og Ida bruker derfor lite tid på profilenes utseende, og slik jeg opplever det er de lite bevisste på det helhetlige uttrykket på profilen. Forståelsen av publikum preger profilenes kvaliteter. Som vi har sett gjennom analysen av profilene er det Ida og Helene som i størst grad skaper nærhet til leseren. Både profilbildet og den skrevne teksten bygger opp om dette. Gjennom profilbilder som kan beskrives som et tight close shot og den skrevne teksten som gir mye informasjon, skapes en personlig profil. Informantenes avslappende holdning til konteksten har gjort at de gjennom designprosessen skaper nær kontakt med leseren.

Anniken og Kristin møter denne konteksten med større skepsis enn Ida og Helene. Dette preger begge informantenes profiler, men gir forskjellig utslag i innhold og modalitetsbruk. De har med andre ord designet profilene på ulik måte, men med utgangspunkt i tilnærmet lik forståelse av konteksten. Der Kristin har valgt å møte kommunikasjonssituasjonen med humor og en lett tone har Anniken i større grad valgt å presentere reell informasjon om seg selv, men med en viss distanse. På Annikens profil bærer den skrevne teksten den funksjonelle tyngden, mens Kristins profil bærer preg av å være en remix av bilder hun har funnet på google. Begge har brukt det som kalles et demandbilde som profilbilde, samtidig som de også gjennom bildet skaper en viss distanse til leseren.

Gunhild er opptatt av at MySpace kan gi henne muligheten for å møte mennesker som har like interesser som henne. Det er derfor viktig for henne å fortelle om seg selv på en måte som vekker nysgjerrighet. Gunhild er den av informantene som i størst grad er bevisst på profilen som helhetlig tekst. Ved hjelp av informasjonslinkingskategorien elaboration så vi i avsnitt 5.3.1 hvordan hun skaper helhet gjennom det multimodale samspillet. De ulike modalitetene er tett knyttet sammen; fargebruk, skreven tekst og profilbilde forteller en samstemt historie om hvem Gunhild er.

Gjennom profilanalysene og intervjuene har vi sett at alle informantene tilpasser profilen til ønsker for kommunikasjonssituasjonen. Men det varierer i hvorvidt de fokuserer på samspillet mellom de ulike modalitetene og hvordan de utnytter modalitetenes meningspotensial. Det er tydelige variasjoner mellom informantene med tanke på hvor bevisste de er på MySpaceprofilen som helhetlig tekst. Det er i størst grad Gunhild som gir uttrykk for at profilen er et resultat av en overordnet plan for teksten, der modalitetsbruken er bevisst fokusert mot et bestemt uttrykk.

6.2.2 Produksjon

Produksjonsprosessen er også i stor grad med på å påvirke profilenes utseende. I produksjonen handler det om det tekniske arbeidet med å lage en profil. Ingen av informantene beskriver seg selv som spesielt interessert i, eller spesielt gode på data. Det varierer hva informantene får til innenfor de rammene preskriptet setter. Å kommunisere på MySpace ved hjelp av skreven tekst er, teknisk sett, en ukomplisert handling for alle mine

informanter. Men å legge ut bilder og andre elementer på siden, eller å sende comments med bilder er ikke fullt så enkelt for alle. Det er med andre ord ikke slik at preskriptet i personlige medier nødvendigvis er så brukervennlig at "alle kan få til alt".

Kompetanse i produksjonsprosessen er sentralt i forhold til hvilken "bevegelsesfrihet" man har innenfor rammene av et preskript. Økt teknisk kompetanse gir større kontroll over selvpresentasjonen, rett og slett fordi det styrker mulighetene for å skape det uttrykket man ønsker. For mine informanter ser det ut til at økt teknisk kompetanse gir større frihet i forhold til det multimodale uttrykket. Manglende teknisk kompetanse kan legge begrensinger for innholdet på profilen.

Når jeg ser på min empiri blir dette blir særlig tydelig når det gjelder remixing. Remix ble i utgangspunktet brukt som en beskrivelse av DJenes musikkproduksjoner på 1970-tallet. Men remix knyttes ikke lenger kun til en smal gruppe aktører, som DJene. "I den digitale kulturen har remixing blitt alles praksis" skriver Øystein Gilje, stipendiat ved pedagogisk forskningsinstitutt, i artikkelen "Digital kultur og remixing i skolen" (Gilje 2007: 1). Med Pcen har de fleste hjem fått sin "multimodale remixing desk", og med internett har man nærmest ubegrenset tilgang til kulturelle produkter (Ibid.: 7). Perkel (2006) beskriver remix som grunnleggende for aktiviteten på MySpace: "Trough MySpace and sites like it, knowing how to re-use media in this way, socially and technically, has become foundational for communication and creative expression over the web (Perkel 2006: 10). Han argumenterer for at at MySpace er et nettsted som fostrer en form for "Copy and paste literacy". Copy and paste literacy har både en sosial og en teknisk dimensjon. Den sosiale dimensjonen kan knyttes til designbegrepet til Kress. Det handler om å komponere et uttrykk gjennom å velge ut og organisere de elementene som skal være med på siden. I avgjørelsen om hva man skal ha med i profilen vil det ligge avveininger både i forhold til kontekst og den intensjonen en har med profilen. På samme måte kan man si at den tekniske siden av Copy and paste-prosessen kan knyttes til produksjonsbegrepet til Kress. Men remixing er ikke ukomplisert for mine informanter. Anniken og Ida vil for eksempel ha problemer med å skape en selvpresentasjon gjennom remix, fordi de ikke vet hvordan de skal legge inn andre elementer enn skreven tekst i profilområdet.

Det å lage en Myspaceprofil innebærer mer enn det å kopiere og lime inn andres produkter, fordi en profil som regel er sammensatt både av andres og egenproduserte elementer. For mine informanter er de lånte elementene stort sett færre enn elementene de produserer selv. Egenproduserte bilder og tekst er viktig for informantene mine. Det varierer derfor hvorvidt remix er et relevant begrep når det gjelder mine informanter. For Anniken og Ida innebærer det å lage en MySpaceprofil kun å velge design (å kopiere og lime inn koden), og deretter legge inn egne produkter som skreven tekst og bilder. For de tre andre derimot, er remix i mye større grad en beskrivende betegnelse. Men også hos disse er de egenproduserte elementene sentrale. Teknisk kompetanse begrenser remixingen for flere av informantene. Disse informantene har derfor andre produksjonsmessige forutsetninger for å designe profilen sin enn de som ikke har vanskeligheter med det tekniske ved å lage en profil. Dette viser hvordan design- og produksjonsprosessen på mange måter går hånd i hånd for mine informanter.

6.3 Multimodal literacy: design og produksjon

Multimodal literacy handler om kompetanse når det gjelder multimodale tekster; det handler om kompetanse omkring det å forme og å produsere slike tekster. For å utdype hva multimodal literacy er det hensiktsmessig å knytte begrepet til prosessene design og produksjon.

Designprosessen er mentalt forankret. Det handler om å se for seg og planlegge en tekst. Dette innebærer flere ting: på den ene siden det dreier seg om å tilpasse teksten til den kommunikasjonskonteksten den er en del av. Her er det naturlig å trekke inn det Kress og van Leeuwen snakker om når det gjelder ustabile scripts og sjangre. Det er ikke slik at det alltid er entydige sjangerkrav til en tekst. Et aspekt ved designprosessen er derfor å tilpasse innholdet til det formålet man har med teksten.

Å tilpasse en tekst til kontekst handler ikke bare om *hva* man vil si, men også *hvordan* man vil si det. Design innebærer med andre ord å tilpasse innholdet til det man ønsker å formidle – og å velge den eller de uttrykksformene som på best mulig måte støtter opp om dette innholdet i den gitte konteksten.

Den mentale designprosessen skal så uttrykkes i en konkret tekst. Dette er produksjonsprosessen. Her dreier det seg om håndverket som kreves for å realisere tekstens design. Som vi har sett i denne oppgaven kan produksjonskompetansen for eksempel legge føringer for hvilke semiotiske ressurser som er tilgjengelige for designprosessen. Det er derfor gjerne tett sammenheng og flytende overganger mellom produksjon og design.

Design- og produksjonsprosessen er, som vi her har sett, sentralt for å forstå innholdet i begrepet multimodal literacy. En definisjon av multimodal literacy er nyttig med tanke på å forstå prosessen med å forme multimodale tekster. Men Kress, van Leeuwen og Jewitt har ikke gitt en entydig definisjon på multimodal literacy. Jeg vil derfor, på bakgrunn av diskusjonen over, forsøke å formulere en definisjon på multimodal literacy på norsk: *multimodal literacy er det å ta designvalg og virkeliggjøre dette i en produksjonsprosess av en multimodal tekst.* Med denne definisjonen av multimodal literacy understrekes de to ulike, men samtidig overlappende prosessene med å forme en multimodal tekst: den mentale designprosessen og den mer tekniske prosessen med å gjennomføre designplanen.

Man kan spørre seg hvorvidt definisjonen ”å ta designvalg og virkeliggjøre dette i en produksjonsprosess” er presis nok til å tydeliggjøre innholdet i begrepet multimodal literacy. Hvordan skal man kunne vurdere multimodal literacy når design – og produksjonsprosessen er henholdsvis en mental og en teknisk prosess som ikke kan *ses* direkte i teksten? Kress mener at det er mer hensiktsmessig å bruke begrepet design enn sjanger fordi det understreker at enhver tekst skapes i en sosial kontekst som påvirker tekstens utforming. Multimodal literacy vil derfor være en betegnelse på et møte mellom en kommunikasjonssituasjon og teksten slik den blir utformet i denne konteksten. Dette er altså en betegnelse som er nyttig for å si noe om hva det å forme en multimodal tekst i en kontekst innebærer. Multimodal literacy er med andre ord ikke en stabil størrelse som man har (eller ikke har) med seg i møte med alle tekster i alle sammenhenger.

6.4 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett på selvpresentasjon på MySpace i lys av multimodal literacy. Kress, van Leeuwen og Jewitt setter fokus på hvordan mening formidles gjennom flere uttrykksformer, ikke bare skreven tekst. De har også satt fokus på hvordan det å designe en tekst innebærer å tilpasse innholdet til den konkrete situasjonen teksten inngår i. Kontekst for MySpaceprofilene som tekst er derfor et viktig element i designprosessen.

Vi har sett hvordan informantenes bruk av MySpace påvirker designprosessen. Valg av profilbilder, farger og skreven tekst tilpasses ønsker for kommunikasjonen. Men det er variasjoner mellom informantene når det gjelder å være bevisst på profilen som helhet og de ulike modalitetenes meningspotensial.

Informantene har også ulik produksjonskompetanse. Dette har igjen påvirkning på hvilke muligheter de har til å kombinere uttrykksformer og bruke remix som fremgangsmåte for selvpresentasjon.

Dan Perkel foreslår at man kan beskrive aktiviteten på MySpace som det han kaller ”copy and paste” literacy. Med denne benevnelsen understreker han kompleksiteten ved remixprosesser. Når det gjelder mine informanter vil denne benevnelsen bare være delvis dekkende fordi remix bare er beskrivende for deler av MySpaceaktiviteten.

Multimodal literacy gir et viktig bidrag til en forståelse av informantenes selvpresentasjon på MySpace. Dette er sentralt når det gjelder å forstå hvilken bevegelsesfrihet informantene har innenfor rammene av MySpacepreskriptet, både med tanke på design- og produksjonsprosessen. Multimodal literacy har til slutt i dette kapitlet fått følgende definisjon: multimodal literacy er det å ta designvalg og virkeliggjøre dette i en produksjonsprosess av en multimodal tekst.

7. Avslutning

Selvpresentasjon på MySpace har vært tema for denne oppgaven. I hovedproblemstillingen stilte jeg følgende spørsmål: ”På hvilken måte formidles selvpresentasjon på MySpace gjennom en kombinasjon av uttrykksformer?”. For å svare på dette har jeg først sett på konteksten selvpresentasjonen skjer i, og hvilke rammer dette setter for utformingen av en profil.

Selvpresentasjon skjer alltid i en sosial kontekst (Goffman 1992). Selvpresentasjon på MySpace skiller seg fra selvpresentasjon i fysiske møter mellom mennesker på flere måter, nettopp fordi disse kontekstene setter forskjellige premisser for selvpresentasjonen. For det første formidles kommunikasjonen gjennom andre uttrykksformer på MySpace enn når man møtes ansikt til ansikt. På MySpace kan man ikke se ansiktsuttrykket eller bevegelsene, eller høre tonefallet til den man snakker med. Man kan heller ikke se hvorvidt det er andre i nærheten. På MySpace tar all kommunikasjon utgangspunkt i deltakernes profiler. Disse er forholdsvis stabile; de blir ikke forandret for hver gang man skifter kommunikasjonspartner. Profilene tilgjengelig på nettet til enhver tid, og på ethvert sted. Det er derfor umulig å ha den hele og fulle oversikten over hvem som ser profilen. Boyd (in press b) hevder at man må løse dette ved å forestille seg et publikum. I og med at man alltid tar hensyn til holdepunkter i konteksten for å presentere seg selv er dette viktig for å kunne gi selvpresentasjonen en retning.

MySpaceprofilene er i hovedsak satt sammen av en kombinasjon av skreven tekst, bilder og fargevalg. Profilene er utgangspunktet for kommunikasjon og dermed også selvpresentasjon. I følge Boyd må man ”write oneself into being” når man deltar i kommunikasjon over nettet (Boyd 2006, Boyd in press a og b). En profil kan altså leses som en tekst. Selvpresentasjon på MySpace innebærer med andre ord å utforme en tekst ved hjelp av flere uttrykksformer.

Når det gjelder bilder har jeg lagt hovedvekten på profilbildet fordi det har en sentral plass på MySpaceprofilen. Profilbildet er ”inngangsporten” til en profil. For mine informanter er profilbildet viktig av flere grunner, og bak valg av profilbilde ligger det tre hovedintensjoner.

Profilbildet viktig for å vekke nysgjerrighet slik at andre skal ønske å se profilen. Gjennom profilbildet skapes kontakt mellom leseren og profileieren. Bortsett fra Gunhild har alle mine informanter valgt det Kress og van Leeuwen (2006) kaller et demandbilde. Gjennom bildet henvender de seg til leseren og skaper dermed en slags imaginær kontakt. De ”krever” (demand) på en måte kontakt med leseren.

I følge Boyd må man visualisere seg et publikum. Alle mine informanter er bevisste på at de deltar i et nettsamfunn med åpne grenser der hvem som helst kan gå inn og se profilen deres. Profilbildet har en særegen rolle i så måte. Flere av informantene mine forsøker å regulere publikum gjennom profilbildet. Gjennom et bilde som ikke ”sier for mye”, og som ”skjuler litt” ønsker de å unngå at mennesker de ikke vil at skal se profilen deres skal fatte interesse for nettopp deres profil. Samtidig skal profilbildet uttrykke personlighet. Det skal si noe om profileieren.

Valg av profilbilde skjer derfor i en kompleks kontekst der valget blir en avveining mellom flere og delvis motstridende hensyn. Hvor komplekst dette valget oppleves må sees i sammenheng med kommunikasjonspraksis og fokus hos informantene. Det varierer i hvilken grad de er opptatte av konteksten og av profilens uttrykk. Hva det blir lagt vekt på når det gjelder valg av profilbilde tas må derfor sees i lys av dette.

Farge er en annen sentral modalitet på MySpace. Farge har et annet meningspotensial enn, for eksempel, bilder. Farge gir ikke detaljinformasjon om en person, slik som et bilde kan gjøre. Mine informanter knytter allikevel farge eksplisitt til personlighetstrekk, temperament, atferd og estetikk.

Samspillet mellom modalitetene er en viktig faktor når det gjelder profilens helhetlige uttrykk. Jeg har i forbindelse med analysen av profilenes multimodale samspill også trukket inn skreven tekst som modalitet. Den skrevne teksten har stor funksjonell tyngde på profilene til flere av mine informanter. Det vil si at mye av informasjonen i teksten formidles gjennom den skrevne teksten. Den skrevne teksten gir detaljert informasjon om informantene mine, og er gjerne ”faktarettet” på den måten at den gir konkret informasjon om interesser og liknende. Samspillet mellom modalitetene kan hos noen av informantene beskrives som det van Leeuwen kaller elaboration, hos andre extension. Extension vil si at

modalitetene representerer noe nytt i forhold til hverandre. Elaboration kan beskrives ved at det den enkelte modalitet tydeliggjør meningsinnholdet i en annen modalitet.

De tre uttrykksformene profilbilde, farge og skreven tekst er med andre ord viktige for selvpresentasjonen hos alle mine informanter. Men det varierer hvilken modalitet som står i sentrum, og hvilket fokus på og forståelse informantene har med tanke på det multimodale samspillet.

I underproblemstillingen stilte jeg følgende spørsmål: ”På hvilken måte kan multimodal selvpresentasjon på MySpace knyttes til multimodal literacy?”. I denne oppgaven har vi sett hvordan informantenes bruk av MySpace påvirker designprosessen. Profilene til mine informanter er et resultat av ulike ønsker for kommunikasjonen, ulik motivasjon og interesse for å bruke tid på profilen i tillegg til ulik kompetanse.

Profilmalen legger en del føringer som gjør at alle profilene får den samme strukturen. Slike maler kan kalles preskript Fagerjord (2007). Preskriptet, som er en viktig forutsetning for at informantene mine skal klare å lage en profil, er et resultat av en rekke avgjørelser som er tatt på brukerens vegne. Dermed forenkles arbeidet for informantene mine. Men preskriptet setter også rammer for kommunikasjonen.

Design er betegnelsen for den prosessen det er å forme innholdet i en tekst. Dette er arbeid på det mentale planet, det handler om det som skjer før selve uttrykket er artikulert i en konkret tekst. Designprosessen må sees i lys av den enkelte kommunikasjonssituasjon. Dette er altså en kontekstavhengig prosess. For mine informanter tilpasses valg av profilbilder, farger og skreven tekst tilpasses ønsker for kommunikasjonen på MySpace. Når det gjelder å være bevisst på profilen som helhet og de ulike modalitetenes meningspotensial har vi sett en variasjon mellom informantene.

Informantene har også ulik kompetanse når det gjelder produksjonsmessige aspekter ved det å forme en profil. Dette har igjen påvirkning på designprosessen, fordi det påvirker hvilke semiotiske ressurser som er tilgjengelige for utformingen av profilen. De informantene som vet hvordan de skal legge inn bilder (andre bilder enn profilbildet) og andre elementer på profilen har for eksempel en mulighet for å bruke remix som fremgangsmåte. Vet man ikke

hvordan man skal legge inn slike elementer på profilen har man naturlig nok heller ikke mulighet til å uttrykke seg gjennom remixing.

Denne oppgaven har vist at multimodal literacy er nyttig for å forstå selvpresentasjon på MySpace. Multimodal Literacy er viktig når det gjelder bevegelsesfrihet innenfor rammene av MySpacepreskriptet, både når det gjelder design og produksjonsprosessen. Multimodal literacy er derfor sentralt for å forstå hvordan selvpresentasjon uttrykkes på MySpace, fordi selvpresentasjonen her er en tekst der informantene presenterer seg selv gjennom en kombinasjon av uttrykksformer. Til slutt i denne oppgaven fikk vi presentert et forslag til en definisjon av multimodal literacy: multimodal literacy er det å ta designvalg og virkeliggjøre dette i en produksjonsprosess av en multimodal tekst.

7.1 Nye arenaer for multimodal selvpresentasjon og multimodal literacy

Vi møter stadig krav om å lese og produsere nye typer tekster. Nye preskript, nye sjangere og nye kommunikasjonspraksiser fører til at ungdom (og voksne) blir utfordret når det gjelder det å kommunisere gjennom ulike typer tekster – særlig på internett. Medieutviklingen har gjort at skolens rolle som hovedbidragsyter til ungdoms kompetanseutvikling på visse områder har blitt utfordret. Mange elever gjør seg slike teksterfaringer utenom skoletid. Men kompetanse når det gjelder multimodale tekster har kommet i fokus i skolen de siste årene. I kunnskapsløftet, læreplanverket av 2006, har multimodale tekster (her med benevnelsen sammensatte tekster) blitt satt i fokus i norskfaget. Digital kompetanse har også blitt satt på dagsordenen, som en av basisferdighetene i det samme læreplanverket. Det er stadige debatter om pc'ens, internettets og de sammensatte tekstenes rolle i skolen. Forholdet mellom elevenes erfaringer på uformelle og formelle læringsarenaer når det gjelder disse tingene er interessante.

Det er tydelig at multimodal literacy er en viktig komponent når det gjelder deltakelse i aktiviteter både på og utenom skolen. Det er interessant å se hvordan elever kan dra nytte av erfaringer fra fritiden når de er på skolen og omvendt, og hvordan dette kan påvirke elevenes læringsutbytte. Øystein Gilje og Ola Erstad har for eksempel sett på medier og

kommunikasjonsfaget i videregående skole (Gilje og Erstad 2007). De antyder at dette faget skaper en arena der (særlig gutter) gis mulighet til og profiterer på å bruke sine produksjonserfaringer fra fritidsaktiviteter når de jobber med skoleprosjekter.

Samtidig kan skolen, og i særlig grad norskfaget, være en viktig bidragsyter med tanke på ungdoms bevissthet rundt og forståelse av multimodale tekster generelt. Liestøl (2006) argumenterer for at norsklærerens litterære kompetanse – også når det gjelder sammensatte tekster – kan gi viktige bidrag til elevenes digitale kompetanse. Dette er sentralt fordi multimodalitet er en viktig kvalitet ved digitale kommunikasjonsformer. Læreren kan være viktig når det gjelder elevenes bevissthet rundt det å skape mening gjennom ulike uttrykksformer.

Elevenes fritidserfaringer når det gjelder sammensatte tekster bør trekkes inn i undervisningen. På denne måten kan elevenes egne erfaringer med tekst danne utgangspunkt for diskusjon og refleksjon rundt ulike kommunikasjonspraksiser. Dette kan være med på å både minske det mange elever kan oppleve som et gap mellom de erfaringene de gjør seg på skolen og de erfaringene de gjør seg på fritiden. I tillegg er dette viktig med tanke på det som gjerne kalles ”digitale skiller” (Frønes 2002). Skal vi unngå at noen elever faller utenom er det viktig å ikke bare fokusere på en verktøysorientert bruk av enkelte typer programvare. Skolen må forebrede barn og unge på å møte ulike typer tekstsituasjoner, der sjangerkravene og kommunikasjonspraksisene er i stadig endring. Skolen bør være en arena der ungdom utvikler en evne til å møte disse utfordringene på en fleksibel måte: der de former det budskapet de ønsker å formidle på best mulig måte ut i fra den gitte konteksten. Dette innebærer blant annet å sette fokus på hvilke føringer ulike preskript setter for kommunikasjonen. Det innebærer også en bevissthet når det gjelder bruken av ulike uttrykksformer, og det handler om teknisk kompetanse. Fokuset må være slik at elevene opparbeider seg en grunnleggende tekstforståelse og -kompetanse som de kan dra veksel på når de også utenom skolen møter nye medietekster, der kravene til både design og produksjon er i stadig endring.

7.2 Selvpresentasjon og multimodal literacy

Man må skrive sin selvpresentasjon på internett. Man må gjennomføre en design- og produksjonsprosess i en relativt ny tekstlig kontekst. Det er naturlig å anta at ungdom har mer øvelse i bruk av selvpresentasjonsmarkører som for eksempel klær (Jf. avsnitt 2.1.2), enn det de har med å lage en profil i nettsamfunn. Økt bevissthet rundt bruken av ulike uttrykksformer kan gi økt bevissthet omkring ens egen selvpresentasjon. Kunnskap om og bevissthet rundt selvpresentasjonsstrategier i slike nye kontekster er viktig for å ha kontroll over det uttrykket man skaper. Multimodal literacy er relevant med tanke på dette.

Det dukker stadig opp nye arenaer for selvpresentasjon. Disse arenaene setter ulike rammer for selvpresentasjonen, og dermed også for å skape teksten selvpresentasjonen formidles gjennom. Med dette følger at rammene for multimodal literacy også endres. Det vil derfor, for fremtidig forskning, være interessant å knytte de samme problemstillingene vi her har sett på også til andre arenaer – både i skole og fritidssammenheng. Det vil også være interessant å se på multimodal literacy og selvpresentasjon i et kjønnsperspektiv.

Multimodalitet og selvpresentasjon på internett er et nytt og spennende forskningsfelt. Denne oppgaven handler om 5 jenters selvpresentasjon på én internettarena. Min oppgave dermed et lite bidrag til et stort felt der utfordringene og mulighetene er mange – både for deltakerne, forskningen og skolen.

Kildeliste

Baudrillard, J. (1987): *Det fatale: skæbnestrategier*. København, Gyldendal (oversatt fra fransk (1983). Originaltittel: *Les stratégies fatales*. Paris, Grasset)

Boyd, D. (2001): *Faceted Identity: Managing representation in a digital world*.
<http://smg.media.mit.edu/papers/danah/danahThesis.pdf> (01.12.07)

Boyd, D. (2005): Review of Material Virtualities. I *New Media and Society*
<http://www.danah.org/papers/MaterialVirtualities.pdf> (19.12.07)

Boyd, D. (2006): *Identity Production in a Networked Culture. Why Youth Heart MySpace?*
<http://www.danah.org/papers/AAAS2006.html> (01.12.07)

Boyd, D. og Heer, J. (2006): *Profiles as Conversation: Networked Identity Performance on Friendster*. <http://www.danah.org/papers/HICSS2006.pdf> (01.12.07)

Boyd, D. og Ellison, N. B. (2007): Social network sites: Definition, History, and Scholarship. i *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1).
<http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html> (01.12.07)

Boyd, D. (in press a): None of this is Real, I Joe Karaganis (red.): *Structures of Participation*.
<http://www.danah.org/papers/NoneOfThisIsReal.pdf> (01.12.07)

Boyd, D. (in press b): Why youth (Heart) Social Network Sites. The Role of Networked Publics in Teenage Social Life i Buckingham, D. (red.): *MacArthur Foundation Series on Digital Learning, Identity volume*, pp. <http://www.danah.org/papers/WhyYouthHeart.pdf> (01.12.07)

Brandtzæg, P. B. og Heim, J. (2007): *Participation and motivations in off- and online communities*. Oslo, SINTEF (Citizen Media – Social Change)

Bruhn Jensen, K. (red) (2002): *A handbook of Media and Communication Research*. Oxon, Routledge

Chandler, D. og Roberts – Young, D. (1998): *The Construction of Identity in the Personal Homepages of Adolescents* <http://www.aber.ac.uk/media/Documents/short/strasbourg.html>
 (18.11.07)

Erikson, E. (1969): *Ungdomens identitetskriser*. Stockholm, Aronzon-Lundin AB (Oversatt fra engelsk (1968): *Identity, youth and crisis*. London, Faber & Faber)

- Fagerjord, A. (2006): *WEB- MEDIER, introduksjon til sjangere og uttrykksformer på nettet*. Oslo, Universitetsforlaget
- Fagerjord, A (2007): Å skape fra en mal: Preskripter i personlige medier. I Lüders, M, Prøitz, L. og Rasmussen, T. (red): *Personlige Medier. Livet mellom skjermene*. Oslo, Gyldendal
- Foyn, W. og Foyn, S, A. (2006): *Multimodal skrivning i et komparativt perspektiv. En sammenlikning mellom multimodal og tradisjonell skrivning i videregående skole*. Masteroppgave i IKT læring, høyskolen Stord/ Haugesund
<http://ans.hsh.no/Biblioteket/Mastergradsoppgaver/ikt/2006/pdf/Foyn.pdf> (19.12.07)
- Frønes, I. (2002): *Digitale skiller. utfordringer og strategier*. Bergen, Fagbokforlaget
- Gentikow, B. (2005): *Hvordan utforsker man medieerfaringer?: Kvalitativ metode*. Kristiansand, IJ-forlaget
- Goffman, E. ([1974]1992): *Vårt rollespill til daglig: En studie i hverdagslivets dramatik*. Oslo, Pax Forlag. (Oversatt fra engelsk. Originaltittel (1959): *The presentation of self in everyday life*. Garden City, N. Y., Doubleday)
- Gilje, Ø. (2007): Digital kultur og remixing i skolen. I *Pedagogisk Profil* nr 1, 2007
- Gilje, Ø. og Erstad, O. (2007): Mediefagets produksjonsprosesser – morgendagens kompetanse? I *Digital Kompetanse* nr. 4 2007. Oslo, Universitetsforlaget
- Hylland Eriksen, T. (1999): Hybrid kreativitet. I Hylland-Eriksen, T. og Hemer, O. (red.): *Ambivalens og fundamentalism. 6 essäer om kulturens globalisering*. Oslo, Spartacus
- Jewitt, C. og Kress, G. (red.) (2003): *Multimodal literacy*. New York, Peter Lang
- Kress, G. (2003): *Literacy in the New Media Age*, London, Routledge
- Kress, G. og van Leeuwen, T. (2001): *Multimodal discourse – The Modes and Media of Contemporary Communication*. London, Arnold
- Kress, G. og van Leeuwen T. ([1996] 2006): *Reading Images – The grammar of visual design*. 2. Edition. London, Routledge

- Kvale, S. ([2001] 2006): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo, Gyldendal
- Lévi-Strauss, C. (1966): *The savage mind*. London, Weidenfeld and Nicolson. (Oversatt fra fransk (1962). Originaltittel; *La pensée sauvage*. Paris, Plon)
- Liestøl, G. (2006): Sammensatt tekster – sammensatt kompetanse, i *Digital Kompetanse* nr. 4 2006. Oslo, Universitetsforlaget
- Lievrouw, L. & Livingstone S. (red) (2006): *The Handbook of New Media: social shaping and social consequences of ICTs. Updatet Student Edition*. London, Sage Publication LTD
- Lüders, M. (2007a): Private subjekter i digitale miljøer: iscenesettelse i endring? I Lüders, M, Prøitz, L, Rasmussen, T. (red): *Personlige Medier. Livet mellom skjermene*. Oslo, Gyldendal
- Lüders, M. (2007b): *Being in mediated spaces. An enquiry into personal media practices*. Ph.d. avhandling, Historisk filosofisk fakultet, Universitetet i Oslo
- Løvland, A. (2006): *Samansette elevtekstar. Klasserommet som arena for multimodal tekstskaping*. Ph.d. avhandling, Høgskolen i Agder
- Manovich, L. (2007): *What comes after remix* <http://remixtheory.net/?p=169> (19.12.07)
- Miller, H (1995): *The Presentation of Self in Electronic Life: Goffman on the Internet*. <http://ess.ntu.ac.uk/miller/cyberpsych/goffman.html> (01.02.07)
- Miller, H. og Slater, D.(2000): *The internet. An ethnographic approach*. Oxford New York, Berg
- Osgerby, B. (2004): *Youth media*. London, Routledge
- Öhman-Gullberg, L. (2006): *Movere. At sätta kunnskap i rörelse*. Malmö Studies in Educational Science: Licentiate Dissertation Series 2006:1
- Postholm M, B. (2005): *Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kassstudier*. Oslo, Universitetsforlaget
- Perkel, D. (2006): *Copy and Paste Literacy: Literacy practices in the production of a MySpace profile*.

http://people.ischool.berkeley.edu/~dperkel/writing/perkel_copypasteliteracyDRAFT_August2007.pdf (01.12.07)

Prøitz, L. (2007): "Alle har sitt familietre – og her er mitt!" Å skrive sin egen historie. En studie av familiebildepraksis via familiealbum til MMS. I Lüders, M, Prøitz, L. og Rasmussen, T. (red): *Personlige Medier. Livet mellom skjermene*. Oslo, Gyldendal

Rasmussen, T. (2004): *Digital interaksjonsorden*.

<http://www.media.uio.no/personer/terjer/Goffman%202.pdf>

Ridderstrøm, H. (2005): Ungdommers kombinasjonskunst – bricolage for en ny tid. I *Tidsskrift for ungdomsforskning* 2005, 5(1)

Seip Tønnesen, E. (2007): *Generasjon.com Mediekultur blant barn og unge*. Oslo, Universitetsforlaget

Spencer, R. (2006): His Space. I *Wired* (14.07.06) <http://www.wired.com/wired/archive/14.07/> (hentet: 02.12.07)

Stern, S. (2004): Expressions of identity online: prominent features and gender differences in adolescents' World Wide Web home pages. I *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, vol. 48. 2004

Sundèn, J. (2003): *Material Virtualites: Approaching Online Textual Embodiment*. New York, Peter Lang Publishing

Thagaard, T. (1998): *Systematikk og innlevelse*. Bergen-Sandviken, Fagbokforlaget

Time Magazine (25.12.06-01.01.07): *Person Of The Year: "YOU"*. New York, Time International

Turkle, S. (1995): *Life on the screen: Identity in the age of the internet*. New York: Simon & Schuster

Turkle, S. (2006): *Always-on/Always-on-you: The Thethered Self*.

http://web.mit.edu/sturkle/www/Always-on%20Always-on-you_The%20Tethered%20Self_ST.pdf (19.12.07)

Turkle, S. og Papert, S. (1990): *Epistemological Pluralism and the Revaluation of the Concrete*.

<http://www.papert.org/articles/EpistemologicalPluralism.html> (04.12.07)

van Leeuwen, T (2005): *Introducing Social Semiotics*. London, Routledge

Walther, J (1996): Computer-Mediated Communication: Impersonal, interpersonal and hyperpersonal interaction. I *Communication Research*, 2 1996 <http://crx.sagepub.com> (12.03.07)

Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K. og Larsen, L. O. (2007): *Metodebok for mediefag*. Bergen, Fagbokforlaget

Østerud, S. (2004): *Utdanning for informasjonssamfunnet: den tredje vei*. Oslo, Universitetsforlaget

Vedlegg 1: Informasjonsbrev

Å presentere seg selv på nett: Mediekompetanse og selvpresentasjon hos jenter som deltar i nettsamfunn.

Jeg heter Maria Kvellestad Isaksen og er masterstudent i pedagogikk ved Universitetet i Oslo. I masteroppgaven min skriver jeg om jenter som deltar i nettsamfunn. Fokuset mitt vil være på hvordan jenter presenterer seg selv på MySpace. Jeg vil se på hvilken mediekompetanse jenter som deltar på MySpace har, og hvordan dette påvirker deres selvpresentasjon.

For å få et innblikk i dette vil jeg intervjuere jenter som har profil på MySpace. Intervjuene vil bli gjort foran en datamaskin, slik at vi kan gå inn på nett og se på MySpace mens vi snakker. Under intervjuene vil jeg filme dataskjermen, slik at det i ettertid blir lettere for meg å skrive ned hva vi sier og hva vi snakker om. I tillegg vil jeg lage en beskrivelse av informantenes profiler som jeg vil presentere sammen med intervjudataene i oppgaven.

Å delta i undersøkelsen vil for alle informantene være helt frivillig. Det vil være mulig å trekke seg på hvilket som helst tidspunkt, uten å måtte oppgi begrunnelse for det, og uten at det får noen konsekvenser.

Jeg vil anonymisere alle mine informanter, og jeg vil endre på alle kjennetegn som vil kunne føre til identifikasjon. I oppgaven vil profilnavn og andre kjennetegn endres. Opptak slettes ved prosjektslutt som er satt til 30/12-07. Jeg vil under hele prosjektet ha taushetsplikt og alle data vil bli behandlet konfidensielt. Prosjektet er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Veilederen min heter Øystein Gilje og er stipendiat ved pedagogisk forskningsinstitutt, Universitetet i Oslo. Han kan nås på telefon 22844475, eller e-post: oystein.gilje@uv.uio.no

Jeg kan nås på telefon 404 64 955, eller e-post: mariaisaksen@hotmail.com

Med vennlig hilsen,

Maria Kvellestad Isaksen

Samtykke fra informant:

Jeg har mottatt skriftlig og muntlig informasjon og er villig til å delta i studien

Dato

Navn

Vedlegg 2: Intervjuguide:

Kommunikasjon gjennom MySpace:

Hvor lenge har du kjent til MySpace?

Hvor lenge har du hatt egen profil?

Hvorfor ville du begynne å bruke MySpace?

Hvor ofte er du inne på siden din?

Hva gjør du når du er på MySpace?

Hvem snakker du med?

Hvordan tar du kontakt med folk?

Når sender du "comment" og når sender du "message"?

Hva kan man snakke om på MySpace- og når passer det bedre med andre kommunikasjonskanaler?

Produksjon av MySpace-profil:

Hvordan lagde du profilen din?

Hvordan lærte du deg det?

Hender det at du forandrer på siden?

Hva forandrer du i så fall, og hva er grunnen til at du gjør forandringer?

Hva er grunnen til at profilen din ser slik ut som den gjør akkurat nå?

Hadde du en konkret plan for profilen før du gikk i gang med å lage den?

Synes du det er vanskelig å forandre på siden?

Hva synes du profilen din uttrykker?

Er du fornøyd med din egen side?

Hva var grunnen til at du valgte akkurat det profilbildet du har nå?

Tror du profilbildet har noe å si for hvem og hvor mange som ser siden din?

Finnes det noen grenser for hva man kan fortelle om seg selv på MySpace?

Hva er det viktigste når man lager en MySpace-profil?

Hadde du et spesielt ”publikum” i tankene da du lagde profilen din?

Når du sender meldinger eller beskjeder til andre på MySpace- bruker du helst tekst, bilder, eller videoklipp?

Hvor finner du eventuelt bilder og videoklipp?

3. Kontaktnett og kontekst

Har du de samme vennene på MySpace som ellers i hverdagen?

Hvem er du venner med på MySpace

Er det de samme som du er venn med i hverdagen?

Hender det at du sier nei til noen som spør om å være din MySpace-venn?

Hvem tror du har sett profilen din?

Er det noen du helst ikke vil at skal se den?

Kan hvem som helst se den, eller har du satt profilen til helt eller delvis privat?

Har det hendt at du har slettet kommentarer fra venner? Hvis ja- hvorfor gjorde du det?

Har du forandret på rekkefølgen MySpace-vennene dine står i? Hvordan tenkte du når du gjorde det?

Har vennene og kommentarene noe å si for hva slags inntrykk du får av en profil?

Er det viktig å ha mange venner?

Har du venner på MySpace som du aldri har møtt, eller ikke vet hvem er?

